

TIJDSCHRIFT OVER PROGRESSIEVE ROCKMUZIEK

verschijnt 7 keer per jaar, 26^e jaargang
juli 2021, losse exemplaren € 5,75

io pages

NAD SYLVAN

Netjes afgeschminkt

MEER

Noorse zinneprikkeling

SYLVAN

Kunstmatige intelligentie

TOTO

Lukather en 137 bandleden

EN VERDER: ASIA MINOR, CHAIN REAKTOR, KARMAMOI, ODD DIMENSION, STEFANO PANUNZI,
KEN MARTIN, JORDSJØ, HELLOWEEN

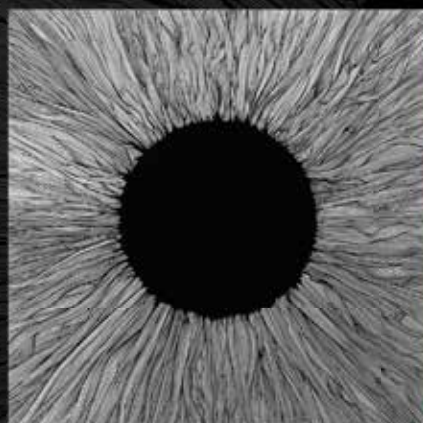
TPC

TOTO

With A Little Help From My Friends

Live and upclose Lockdown Session!
Featuring the hits Pamela, Hold the Line,
Stop Loving You and many others!

**OUT NOW! AVAILABLE ON:
TRANSPARENT 2LP, CD+DVD,
CD+BLU-RAY & DIGITAL**

VOLA

Witness

The Danish-Swedish Progressive Metal quartet
VOLA return with their brand new album Witness.

*"En wéér lukt het dit Deense kwartet om te boeien
met een prachtige mengeling van power,
fijne (pop)melodieën en djentgerelateerde twist & turns.
Fris, mooi, energiek en raak!" - IO Pages 'TIP'*

**OUT NOW! AVAILABLE ON
GLOW IN THE DARK LP, CD & DIGITAL**

YNGWIE MALMSTEEN

Parabellum

The neo-classical guitar master
returns with a breath-taking new album.

**OUT 23 JULY 2021! AVAILABLE ON:
DELUXE CD, RED TRANSPARENT 2LP
& DIGITAL**

UITGEVER

Stichting iO

Postbus 10

8050 AA Hattem

e-mail: iopages@iopages.nlwebsite: www.iopages.nlTwitter: [@io_pages](https://twitter.com/@io_pages)Facebook: www.facebook.com/iopagesInstagram: [@io_pages](https://www.instagram.com/@io_pages)

ABONNEMENTEN

Een jaarabonnement kost

€ 34,00 binnen Nederland, resp.

€ 46,00 voor de rest van Europa en

€ 56,00 buiten Europa. Genoemde

prijzen zijn van toepassing bij het

afgeven van een machtiging.

Nieuwe abonnees ontvangen de uitgave van de maand volgend op de maand van aanmelding.

Adreswijzigingen dienen 4 weken tevoren te worden doorgegeven (naar bovenstaand adres of via e-mail).

Vermeld altijd je volledige naam en adres.

ADVERTENTIES

Advertentietarieven op aanvraag

(info@iopages.nl)

BANKRELATIE NEDERLAND

NL13 ABNA 0411 0125 09

BESTUUR

Freek Wolff (hoofdredacteur)

Richard Lagerwey

Bert Treep

EINDREDACTIE

Richard Heufkens

VASTE MEDEWERKERS

Edwin Ammerlaan

Pieter Barth - Wouter Bessels

John Bollenberg - Claude Bosschem

Menno von Brucken Fock

Antonie Deelen - Kevin van den Essen

Jurriaan Hage - Leo Hoekstra

Roberto Lambooy - Paul Rijkens

Robert Schuller - Alice Switser

André de Waal - René Yedema

Martinka Zandijk-van Noorloos

ERELID

Rob Hanemaaijer

VORMGEVING & DRUK

First Concept Communications,

Ouston, Verenigd Koninkrijk

VERZENDING

Kopak, Tilburg

NABESTELLEN OUDE NUMMERS

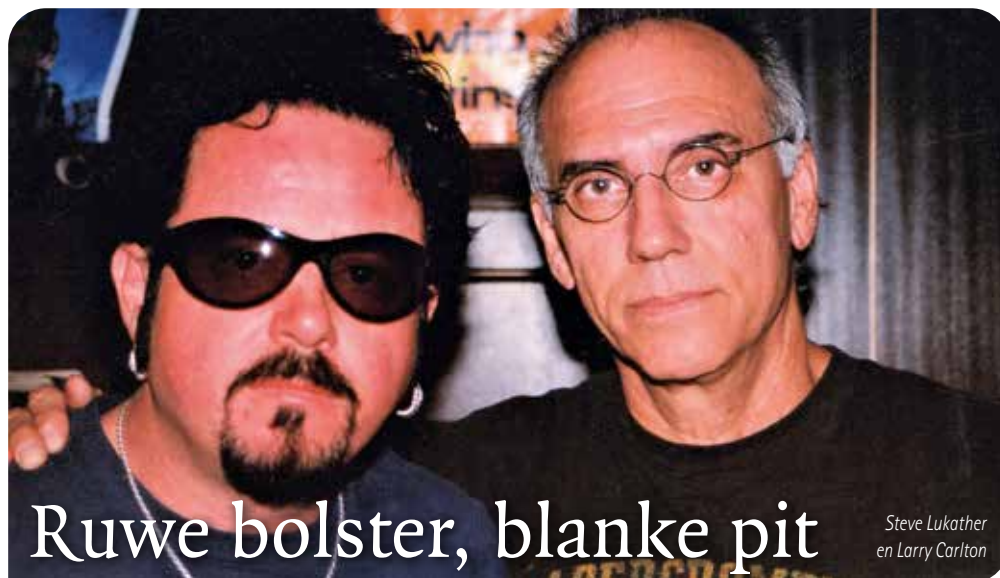
order@iopages.nl

ISSN: 1385-3589

COVER

Steve Lukather - Toto

(foto: Bert Treep)

Ruwe bolster, blanke pit

Steve Lukather
en Larry Carlton

Boem! Nooit vergeet ik het moment dat ik de allereerste single van Toto op de radio hoorde. Hold The Line rockt als een malle, is niet dichtgemetseld met bombast; de melodie is pakkend, de uitvoering is zeer professioneel, de koortjes van het refrein zijn ijzersterk, terwijl de gitaarlick doeltreffend gevonden is. Die laatste kwam uiteraard uit de koker van Steve Lukather.

De man is het enige bandlid dat de tand des tijds bij de band doorstond. Het was een komen en gaan van musici, waarbij het criterium bij audities uit één aspect bestond: topkwaliteit. Kijk alleen maar naar twee drum-iconen die de stokken hanteerden: Jeff Porcaro en Simon Phillips. Toto was bij de aftrap al opgericht door sessiemuzikanten die ingehuurd werden door de wereldsterren. Ze staken de koppen bij elkaar. En met groot succes, want wie kent niet de hits als Africa, Rosanna, Pamela en Can't Stop Loving You.

Gitarist Lukather is een fenomeen op zich, een sessiemuzikant die op meer dan 1500 (!) albumtitels meespeelde. Noem een wereldberoemde artiest en zijn naam staat ongetwijfeld op een van de albums. Zo speelde de Amerikaan op Thriller van Michael Jackson. Tegelijk maakte hij solo én met Toto spectaculaire muziek waarvan menig prog liefhebber door de knieën gaat.

Steve staat erom bekend dat hij van zijn hart geen moordkuil maakt, wat in voorgaande interviews al leidde tot openhartige gesprekken. Ook nu is dat weer het geval, mede dankzij Toto-kenner Bert Treep. Ik herinner me dat ik Lukather in 2001 kon spreken, samen met Larry Carlton, de gitarist met wie hij destijds op tournee was. Lukather ontpopte zich als een empathisch heerschap, begaan met een Nederlands journalistje dat net zijn vader verloren had. Ruwe bolster, blanke pit.

Nb: Het volgende blad verschijnt op 3 september.

INHOUD

4 NEWSPAGES • 6 SYLVAN • 8 ASIA MINOR • 10 CHAIN REAKTOR • 12 EPIC UITGEPLOZEN • 13 PROG DIALOOG • 16 KARMAMO! • 18 COLLECTOR'S CORNER • 24 OORDEEL • 42 MEER • 53 ALICE IN PROGLAND • 54 HET MONUMENT • 57 PROGSOT • VAN DE MAAND • 58 KEN MARTIN • 59 DE EERSTE KEER • 60 JORDSJØ • 64 CONCERTAGENDA • 65 LIVE: NIGHTWISH

We waren te enthousiast, excuus voor het plaatsen van te veel recensies in de rubriek Oordeel in het vorige nummer waardoor de lettergrootte onder druk kwam te staan. We hebben maatregelen genomen zodat het niet meer zal voorkomen. In dit nummer weer een goed leesbare rubriek Oordeel. En eindelijk ook weer een concertagenda.

Op 27 augustus verschijnt het debuut album van **TRT** dat de afkorting is van de achternamen van Andy Tillison (The Tangent), Jonas Reingold (The Flower Kings) en Roberto Tiranti (New Trolls). Het album Allium: Una Storia is een conceptalbum met als onderwerp een echte band Allium die Tillison in zijn tienerjaren halverwege jaren zeventig zag spelen in Italië. "Het was de eerste keer dat ik een synthesizer zag en aanraakte; het was de allereerste keer dat ik een elektrische band zag spelen. Het was een gouden moment op een vakantiecamp in Italië dat invloed heeft gehad op elke opname die ik ooit heb gemaakt in de afgelopen 46 jaar." Het album van TRT is een verbeelding van de plaat die Allium zou hebben gemaakt, geschreven in de stijl van de muziek die toen werd gespeeld. De band werd vergezeld door de Italiaanse tekstschrijver Antonio De Sarno (Moongarden, Barock Project, Mangala Vallis) die, in overeenstemming met Tillisons originele muziek, het soort teksten schreef dat Allium destijds had kunnen schrijven.

Kristoffer Gildenlöv

Het Noorse **LEPROUS** komt met een nieuw studioalbum op 27 augustus. De titel van het album is Aphelion. Het album is wederom gemixt door Adam Noble (Placebo, Biffy Clyro) en gemasterd door Robin Schmidt (The 1975, Placebo).

STEVE HACKETT komt op 10 september met een nieuw album, Surrender Of Silence, dit keer weer volledig elektrisch. Hackett heeft zijn muzikale vrienden weer opgetrommeld om mee te werken. Allereerst Hacketts band: Roger King (toetsen, programming en orkestrale arrangementen), Rob Townsend (sax, klarinet), Jonas Reingold (bas), Nad Sylvan (zang) en Craig Blundell (drums). Daarnaast hebben meegewerkt de drummers Phil Ehart (Kansas) en Nick D'Virgilio (Big Big Train), de zangeressen Amanda Lehmann, Durga en Lorelei McBroom, violiste Christine Townsend en Malik Mansurov (tar) en Sodirkhon Ubaidulloev (dutar).

KRISTOFFER GILDENLÖW heeft een nieuw album gemaakt dat Let Me Be A Ghost gaat heten en op 3 september verschijnt.

Het schijnt er nu echt van te komen volgens Roger Waters: James Guthries nieuwe stereo en 5.1 mix van het **PINK FLOYD**-album Animals is klaar om in de verkoop te gaan. Er was veel gedoe tussen hem en Gilmour over teksten in het cd-boekje. Het echte verhaal is volgens Waters ooit te lezen in zijn memoires.

Op 3 september verschijnt van **AURI** het album II - Those We Don't Speak Of. Auri is Troy Donockley, Tuomas Holopainen en zijn vrouw Johanna Kurkela.

Maschine-gitarist **LUKE MACHIN** heeft aangekondigd dat The Aristocrats-gitarist Guthrie Govan te gast zal zijn op zijn aankomende soloalbum Soulshine. Govan voegt zich bij een illustere lijst van speciale gasten, onder wie drummer Marco Minnemann en Damanek-multi-instrumentalist Marek Arnold.

DAVE BAINBRIDGE (Iona, Strawbs, Lifesigns) werkt aan een soloalbum met dik zeventig minuten aan nieuwe muziek. Het zal de titel To The Far Away krijgen.

Jazzfusion-gitarist **JOHN MCLAUGHLIN** heeft een nieuw album gemaakt met de titel Liberation Time, dat verschijnt op 16 juli.

Florian Pilkington-Miksa

Curved Air-drummer **FLORIAN PILKINGTON-MIKSA** is op zeventigjarige leeftijd overleden. Pilkington-Miksa was lid van Sisyphus, naast de oprichters Darryl Way en Francis Monkman, en de band veranderde in 1970 in Curved Air. Hij verscheen op de eerste drie albums van de band, Air Conditioning (1970), Second Album (1971) en Phantasmagoria (1972). Pilkington-Miksa keerde in 2008 terug naar een hervormd Curved Air en bleef tot november 2017 bij de band.

Marco Bouwmans

Jukka Kosinen is de nieuwe sessie-bassist van **NIGHTWISH** tijdens de wereldtournee Human. :||: Nature.

HAWKWIND geeft niet op; in de herfst komt er weer een nieuw album: Somnia.

Toetsenist **MICHAŁ ŁAPAJ** van Riverside heeft zijn debuutsoloalbum Are You There uitgebracht. Hij wordt op de plaat vergezeld door speciale gasten: Mick Moss van Antimatter, Bela Komoszyńska van de Poolse band Sorry Boys en drummer Artur Szolc van Annalist en Inside Again.

Michał Łapaj

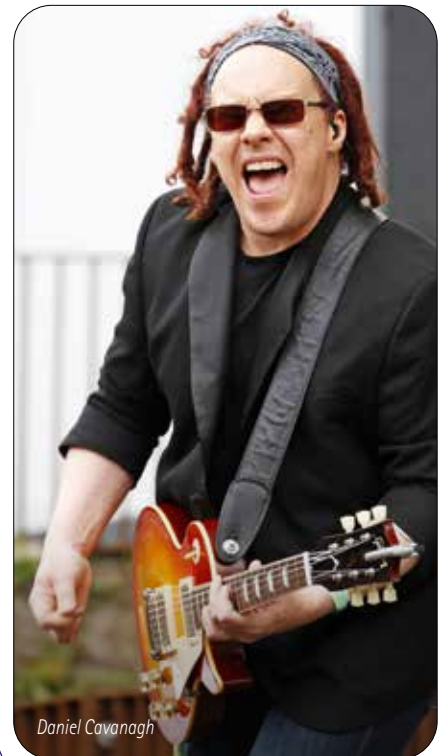
Rush-gitarist **ALEX LIFESON** heeft twee gloednieuwe muziekstukken op zijn website gelanceerd. Kabul Blues en Spy House werden opgenomen met voormalig Coney Hatch-bassist Andy Curran en (alleen in Spy House) drummer David Quinton Steinberg.

Op Hemelvaartsdag is **MARCO BOUWMANS**, zanger/gitarist/mede-oprichter/frontman van Infloyd, overleden aan de gevolgen van kanker.

RICK WAKEMAN is Commander Of The Most Excellent Order Of The British Empire geworden; met trots heeft hij CBE achter zijn naam geplaatst. Ook Alan Parsons mocht tijdens de Queen's Birthday Honours een titel in ontvangst nemen: OBE, dat staat voor Officer Of The Order Of The British Empire.

PUBLIC SERVICE BROADCASTING brengt op 24 september het vierde album Bright Magic uit. Het is een album in drie delen (Building A City/ Building A Myth/Bright Magic) en de meest ambitieuze onderneming van de band tot nu toe, en het bevat zelfs zang van Einstürzende Neubauten-leider Blixa Bargeld.

Na het stoppen van Anathema is gitarist **DANIEL CAVANAGH** de eerste die weer van zich laat horen: hij heeft een soloalbum geschreven. De titel is Cellar Door. Nog mooier nieuws is een bericht van hem over een nieuw project met de naam Weather Systems, ontleend aan het gelijknamige album van Anathema. De muziek zal een voortzetting zijn van Anathema's erfgoed. Tot nu toe is het een project van Daniel alleen, maar het kan uitbreiden.

Daniel Cavanagh

10 PAGES TOP 10

nummer 1

LIFESIGNS

Altitude

Luister de top 10 op Spotify

2. Jordsjø – Pastoralia
3. Vola – Witness
4. Luca Zabbini – One
5. Chain Reaktor – Homesick
6. Frost* – Day And Age
7. MEER – Playing House
8. Nine Skies – 5.20
9. Aeon Zen – Transversal
10. Big Big Train – Common Ground

Als een van de vaandeldragers van die typische Duitse eigentijdse prog is de formatie Sylvan een graag geziene gast in ons blad. De platen worden door recensenten altijd gewaardeerd, en dat is niet anders met nieuweling One To Zero. Toch blijkt het bijna tien jaar geleden dat we de muzikanten voor het laatst spraken, toen naar aanleiding van het album Sceneries. Bovendien is het alweer zes jaar geleden dat de voorlaatste plaat Home uitkwam. Hoog tijd voor een update met zanger Marco Glühmann.

SYLVAN

Kunstmatige intelligentie

"We hebben als band en als mens in die tijd een behoorlijke ontwikkeling doorgemaakt. Het creatieproces van Sceneries ontstond uit lange jamsessies met onze toenmalige gitarist. One To Zero is grotendeels in de studio en op onze computers bedacht, samen met onze huidige gitarist Johnny. We hebben geleerd om er de tijd voor te nemen, om te werken aan de details, om voltooide arrangementen of songs te heroverwegen of zelfs weg te gooien. Niet alleen doordat we ouder zijn geworden en nu meer tijd besteden aan andere prioriteiten, maar ook omdat we onszelf niet meer onder druk willen zetten voor een nieuwe release. En we denken dat onze nieuwe cd daar baat bij heeft

gehad. Bovendien werd het productieproces van One To Zero een beetje vertraagd door de pandemie. Maar we wilden ook dat ons tiende album iets speciaals zou worden."

Het is jullie gelukt de band in deze periode bijeen te houden, waarbij gitarist Jonathan Beck nu een vast bandlid is geworden. Hoeveel invloed had hij eigenlijk op One To Zero?

"Johnny is niet alleen een zeer getalenteerd gitarist die zijn eigen ziel en zaligheid in het album heeft gelegd, hij is ook een begenadigd

preproducer met frisse ideeën voor geluid en arrangementen, dus hij heeft zeker veel invloed gehad op onze muziek. Het is een genoegen om met hem samen te werken, want hij is creatief, staat open voor nieuwe ideeën. Het helpt ook dat hij van een andere generatie is dan de overige bandleden."

EGOCENTRISCHE KRACHT

Kunnen jullie ons iets vertellen over het concept op One To Zero? Is het een volwaardig conceptalbum?

Ik begrijp dat het gaat over de autobiografie van een artificial intelligence (AI) en zijn (haar? het?) omgeving die niet altijd even aardig is of prettig reageert op diens aanwezigheid. Zijn jullie bang voor technologie/robots?

"Ja, het is een volwaardig concept-album en ja, het vertelt het verhaal van een AI. Diens ontwikkeling – van de eerste bits aan code tot een krachtig en gevoelig wezen – wordt gevolgd vanuit zijn eigen perspectief, totdat hij de beslissing neemt om zichzelf te resetten. En dan begint de cyclus opnieuw. One To Zero is ook het verhaal over een kunstmatig wezen dat op een missie is om de mensheid te redden en onderwijl menselijke empathie en gevoeligheid verwerft en eigen morele waarden ontwikkelt, paradoxaal genoeg om de mogelijkheid te krijgen zelf te kunnen beslissen en vervolgens daarmee de menselijke aard af te wijzen en dus in feite ook zijn missie. Wijzelf wijzen technologie zeker niet af. Sterker nog: we denken dat technologie de enige weg is om de mensheid te redden. We hoeven echt niet bang te zijn voor technologische vooruitgang. We kunnen beter uiterst voorzichtig zijn met onze menselijke aard en onze vernietigende egocentrische kracht. Dat was ook de charme van het concept: wat zal een AI van ons mensen denken als die een stadium bereikt dat die in staat is ons gedrag beoordelen? Eerlijk gezegd, waarom zou onze egoïstische houding medeleven, hoffelijkheid of bereidheid om te helpen opwekken? Gedrag dat wij zelf over het algemeen niet eens kunnen tonen en opbrengen. Noch AI, noch God noch de natuur zou een vinger naar ons uitsteken. En hoe moet ons huidige gedrag leiden tot het succes van onze samenleving of de weg effenen om onze wereld te redden? Niets zal blijvend zijn en niets zal worden herinnerd als we zo doorgaan."

RPWL

Hoe omschrijven jullie je muziek? Ik heb termen gezien als symfonische prog, neoprog en classic rock vermengd met progmetal.

Sylvan	
Deliverance.....	1998
Encounters.....	2000
Artificial Paradise.....	2002
X-rayed.....	2004
Posthumous Silence.....	2006
Presets.....	2007
Leaving Backstage.....	2008
Force Of Gravity.....	2009
Sceneries.....	2012
Home.....	2015
One To Zero.....	2021

"Alles en niets daarvan klopt. We weten dat de luisteraars een term nodig hebben om onze muziek te classificeren, en dat is prima, maar bij het componeren willen we nooit nadenken over muzikale grenzen of barrières opwerpen. We maken gewoon de muziek die we leuk vinden, proberen beelden en emoties op te roepen met onze muziek, en we zijn blij als onze fans dat nog leuk vinden ook. Maar als iemand het ons nadrukkelijk vraagt, kunnen we goed leven met progrock of artrock."

In mijn recensie heb ik jullie muziek vergeleken met die van RPWL. Niet zo opmerkelijk, aangezien zowel Yogi Lang als Kalle Wallner van die band te gast zijn op One To Zero. Ik denk ook dat jullie hetzelfde gevoel in de muziek leggen, waarin emotie centraal staat. Wat is jullie verbinding met RPWL? Kunnen we meer samenwerking tussen beide bands verwachten?

"Het feit dat Yogi en Kalle op dit album speelden, veranderde niets aan onze samenstelling als band en dus in feite ook niets aan ons geluid. Kalle is een fantastische gitarist en speelde een aantal akoestische gitaren op de plaat. Yogi weet precies welk keyboard in zijn studio welk specifiek geluid maakt, en daarmee voegde hij ook wat toe. Dus we zijn erg blij met hun hulp, maar ze hadden geen noemenswaardige invloed op de stijl van ons album. Als je zegt dat dit album meer dan voorheen klinkt als RPWL, heeft dat ermee te maken dat Yogi ons album heeft gemixt. We kennen de mannen van RPWL overigens al een hele tijd, en hier en daar kruisten onze wegen tijdens festivals. Omdat we sinds ons album Home op hun label Gentle Art Of Music zitten, hebben we nu ook een zakelijke relatie. Aangezien RPWL momenteel geen

bassist heeft, werd onze Sebastian gevraagd deel te nemen aan de Tales From Outer Space Tour in 2019. Hij was ook betrokken bij alle videoproducties van RPWL in de afgelopen jaren. Dus ja, veel verbindingen, maar de hulp bij het spelen van sommige delen op ons nieuwe album is meer een kwestie van praktische handigheid dan van invloed hebben."

PIANOLERAAR

Hoe houden jullie de band levend in deze moeilijke coronatijden? Zijn jullie fulltime muzikanten of hebben jullie een andere dagtaak?

"We hebben allemaal een baan waarmee we ons geld verdienen. Dat is prima, want we zijn daardoor niet afhankelijk van de verkoop van onze muziek om de huur te betalen, en dat geeft veel vrijheid. Sommigen van ons hebben een baan die verband houdt met muziek of met creativiteit; zo is Volker pianoleraar. En sommigen doen iets heel anders. Kun je je bijvoorbeeld voorstellen dat een emotionele en gepassioneerde zanger in het dagelijkse leven werkt voor een bank? Wij wel. (lacht)"

Heel wat bands hebben deze coronaperiode gebruikt om live-opnames uit te brengen. Ik koester nog steeds jullie live-platen Leaving Backstage en Posthumous Silence. Kunnen we wat live-opnames uit het archief verwachten?

"We vonden Posthumous Silence ook een geweldige show en opname, maar het was een enorme organisatorische, muzikale en financiële inspanning. We hebben daarom geen plannen voor nog een live-opname, maar we zijn wel op zoek naar een manier om binnenkort weer in nauw contact te komen met onze fans, liefst tijdens een live-show. Verder hebben we eerlijk gezegd nog geen concrete plannen. We hebben wel het voornemen om de beoordelingen van de nieuwe plaat te lezen, nieuwe energie te krijgen uit de feedback van onze dierbare fans en snel te worden ingeënt. Daarna komen we weer naar buiten om voor jullie op te treden."

Een symfo-album uitbrengen in de nadagen van de seventies: ga er maar aan staan. De Turks/Franse band Asia Minor beet daar eind jaren zeventig de tanden op stuk maar leverde met het tweede album *Between Flesh And Divine* volgens velen wél een meesterwerk af. Inmiddels is de band terug met een derde album.

De terugkeer van Klein-Azië

Zanger/gitarist Setrak Bakirel: "Tussen *Between Flesh And Divine* en ons nieuwe album zit een pauze van veertig jaar. Na zo'n lange tijd was het ontzettend spannend om opnieuw te beginnen. We twijfelden enorm. Zouden we nog altijd dezelfde creativiteit hebben? Zou onze muziek nog steeds mensen aanspreken? Uiteindelijk hebben we de sprong gewaagd, en we hebben na het verschijnen van *Points Of Libration* alleen maar positieve reacties gekregen. Onze fans hebben heel wat geduld moeten hebben, maar ze zijn ons trouw gebleven, en het is een heel mooi compliment om van hen te horen dat we onze eigenheid altijd hebben behouden."

ROOTS

Het prille begin van Asia Minor ontstond in 1971 in Istanbul met de oprichting van een schoolband door Setrak Bakirel (zang, gitaar) en Eril Tekili (zang, fluit). Niet zonder succes, want de band viel twee keer in de prijzen bij een muziekwedstrijd

die werd georganiseerd door het tijdschrift *Milliyet*. In 1973 vertrokken beide studenten naar Parijs. Ze vestigden zich daar voor studiedoeleinden, maar al snel traden ze als duo op onder de naam Layla. Na verloop van tijd vormde zich uit dat duo een band die in 1974 *Asia Minor Process* werd gedoopt. De naam (Klein-Azië oftewel Anatolië) is een verwijzing naar de Turkse roots van de oprichters maar zegt ook veel over de stijl die de muzikanten nastreefden. Asia Minor liet oriëntaalse klanken samengaan met progressieve rock. De dromerige melodieën en melancholische zang zouden niet hebben misstaan bij Camel, maar dan wel met een geheel eigen invalshoek.

OPPERMACHTIG

Asia Minor had met deze unieke invalshoek capaciteit genoeg om in de klassieke symfo tot de grotere bands te gaan behoren. Helaas waren de gouden jaren van de symfo ten einde toen de band zijn vleugels wilde

uitslaan. Eril: "Toen wij in 1979 ons debuutalbum wilden uitbrengen, had geen enkel label interesse. De punk had de muzikwereld overgenomen en voor symfonische rock was geen plaats meer. Uiteindelijk hebben we zowel ons debuut *Crossing The Line* als ons tweede album *Between Flesh And Divine* in eigen beheer opgenomen. We zijn altijd overal zelf verantwoordelijk geweest en hebben al die jaren gestreefd naar erkenning. Toen het er niet naar uitzag dat die ooit nog zou komen, hebben we besloten een punt achter de band te zetten. Natuurlijk kijk ik met trots terug op onze twee albums, maar er is ook een gevoel van teleurstelling. In de jaren zeventig waren de platenmaatschappijen oppermachtig. Als je geen contract had, dan kon je internationale aandacht wel vergeten en kwam je niet verder dan optreden in de lokale scene. We hebben enorm veel energie in de toekomst van onze band gestoken, maar helaas heeft dat nergens toe geleid."

Setrak Bakirel

Julien Tekeyan

Evelyne Kandel

Na het einde van Asia Minor scheidden de wegen van de voormalige bandleden zich. Setrak: "Eril keerde terug naar Turkije en richtte zijn band Paralel op. Ik bleef in Parijs. Zowel Eril en ik als de andere leden van de oorspronkelijke bezetting van Asia Minor bleven in verschillende samenstellingen actief in de muziekscene. We hebben opnames gemaakt, maar uiteindelijk hebben we daar niets mee gedaan. De naam Asia Minor hebben we daar nooit aan gegeven, want we gingen ervan uit dat het doek daarvoor definitief was gevallen."

ALAN PARSONS

Acht jaar nadat de band uiteenging verscheen onverwachts Landscape Pictures In Rock, een instrumentale ep. De plaat werd door de liefhebbers goed ontvangen. Het verhaal achter deze titel is echter niet zo fraai. Setrak: "Landscape Pictures In Rock is een album dat nooit uitgebracht had mogen worden. De oorspronkelijke opnames waren bedoeld voor gebruik bij reclames en televisieseries. Daarvoor bleken ze geschikt, want ze zijn daadwerkelijk gebruikt. Groot was onze verbazing toen we erachter kwamen dat die opnames zonder onze toestemming als ep op de markt waren gebracht, onder vermelding van Alan Parsons als producer, nota bene. Was het maar waar! Natuurlijk klopte dat niet. We hebben degene die het album heeft uitgebracht vriendelijk verzocht om die valse informatie van de hoes te verwijderen, maar voor zover ik weet is dat nooit gebeurd."

CREATIVITEIT

Ondanks deze korte ervaring in aandacht stond niets Asia Minor in de weg om in de vergetelheid te verdwijnen. Dat de band nooit is vergeten, is

te danken aan het platenlabel Musea. Setrak: "Musea heeft zowel Crossing The Line als Between Flesh And Divine in de catalogus opgenomen. Het label zocht bands zonder platencontract om de collectie te verrijken, en zo werden beide albums opnieuw uitgebracht, op elpee en later op cd. Ondanks dat we als band niet meer bij elkaar waren, bleef ons werk dus bewaard."

Met de opkomst van social media werd het de voormalige bandleden duidelijk dat de liefhebbers de band nooit waren vergeten. "Keer op keer ontvingen we berichten van fans, en het raakte ons enorm dat onze twee albums nog altijd zo veel voor mensen betekenden," legt Setrak uit. "In 2013 besloten we om die reden onze twee albums opnieuw live uit te voeren. Met Micha Rousseau op toetsen en Evelyne Kandel op bas was er opnieuw sprake van een voltallige band, en tot onze verrassing bleek de creativiteit nog altijd aanwezig. Voor we het wisten, hadden we genoeg nieuw werk gecomponeerd om een nieuw album te vullen. Onze doorstart is eigenlijk heel natuurlijk verlopen."

FLES

Tijdens een optreden in Italië maakten de bandleden kennis met Matthias Schelle van AMS Records. Evelyne: "Matthias was direct enthousiast. Hij wilde ons nieuwe werk graag uitbrengen, en het label zal ook onze eerste twee albums opnieuw op de markt brengen, mogelijk na overname van Musea."

Het tij lijkt voor Asia Minor te zijn gekeerd. "Het enige wat gebleven is, is onze onafhankelijkheid. Als band

regelen en financieren we nog altijd alles zelf. Verder is de muziekwereld totaal veranderd. Tegenwoordig kan elke band zonder label in eigen beheer een album uitbrengen en via social media aan de publiciteit werken. Of dat goed uitpakt, is overigens dan nog maar de vraag. Het is nog altijd zaak om de juiste mensen te bereiken, en als je daar het talent niet voor hebt, is je eigen publiciteit via internet verzorgen net zoets als een brief in een fles in zee gooien en hopen dat hij ergens aankomt. Social media en internet hebben trouwens grote voordelen. Tegenwoordig kan iedereen vanuit huis werken en zijn werk als bestand naar de andere bandleden sturen. Bij ons kon dat niet anders: Eril woont in Turkije, Micha in Zuid-Frankrijk en Setrak, onze drummer Julien Tekeyan en ik in de regio van Parijs. Het is een zeer efficiënte manier van werken, en het is iets wat we in onze begintijd niet voor mogelijk hadden gehouden."

VIERDE ALBUM

Het merendeel van het materiaal van Asia Minor is Engelstalig. Zanger Setrak heeft nog altijd het bijzondere accent waarmee hij op de twee eerdere albums opviel als zanger. Points Of Libration sluit af met een nummer in het Turks: Radyo Hatirasi. Setrak: "De tekst van het nummer is gebaseerd op een gedicht van Erils dochter Selen. Het gaat over iemand die op de radio een nummer hoort dat diep verborgen herinneringen oproept. Het nummer gaf me de kans opnieuw verbinding te maken met mijn roots. Je kunt meer nummers in de Turkse taal verwachten op ons vierde album, dat in ontwikkeling is. Ik ga nog niet te veel over dat album vertellen, maar als band gaan we er beslist van uit dat het er gaat komen."

DISCOGRAFIE

Asia Minor

Crossing The Line.....	1979
Between Flesh And Divine.....	1980
Landscape Pictures In Rock (ep)	1988
Points Of Libration.....	2021

Micha Rousseau

Julien Tekeyan

Je mag Chain Reaktor best een supergroep noemen; Erik Laan speelt bij Silhouette en zijn zoons Bart en Arjan bij Skylake. Samen bedachten en regisseerden ze Homesick, hun debuutalbum dat de progwereld enthousiast binnenhaalde. Bovenal is Chain Reaktor een familieproject. Een kijkje in de keuken.

CHAIN REAKTOR

Atoom tussen Skylake en Silhouette

Tijdens hun jeugd had vader Erik geen toekomstplan om met zijn jongens een groep te vormen, toch voelt het als een droom die uitkomt.

Erik (54): "Onze kinderen zaten op een cultuurschool waar veel aan muziek werd gedaan, maar mijn vrouw Marlene en ik hebben ze nooit verplicht muzieklessen te volgen. Wel hebben we vaak gezegd dat we die tot hun achttiende zouden betalen en daarna niet meer, wat een ander soort prikkel was dan de meeste ouders gaven. En natuurlijk indoctrineerde ik ze van jongs af met goede muziek (grijnst). Dat pakte goed uit, enkel Mammoth van Kayak konden ze niet verdragen – 'kermismuziek' – maar ze vonden symfonische rock zo te gek dat Bart een keer quasi-boos thuiskwam en riep: 'Pap, wat heb je nou gedaan? Je hebt me nooit Selling England By The Pound laten horen!' Blijkbaar had ik net *die* toevallig niet opgezet. Toen ze ouder werden, leerde ik via hen Anathema, Leprous en Plini kennen. Dat is het leuke, al die invloeden komen bij elkaar waardoor we 'multi-

generationele' muziek maken. 'Chain Reaktor' staat voor de onvermijdelijke kettingreactie van muzikale passie van de ene naar de andere generatie."

Bart (25): "Als kind had ik altijd de wens een band op te richten, dus wilde ik me ontwikkelen in het schrijven van muziek. Oorspronkelijk was ik geïnteresseerd in de piano, maar toen zag ik een gitarist spelen, ik weet niet eens meer wie. De geluiden die hij uit zijn instrument kreeg vond ik zo fascinerend dat ik precies wilde weten hoe hij dat deed. Sindsdien is de gitaar mijn hoofdinstrument, naast de dwarsfluit. Ook heb ik een tijdje geprobeerd te drummen, maar daar was Arjan beter in, dus gaf ik dat maar op (lacht)."

Arjan (23): "Dat onze talenten bij elkaar in een band passen is toeval. Ook ik begon met piano, maar ontdekte in mijn vaders studio een drumstel waar ik een beetje op mocht klooiën. Bart had toen een band waarin ik mee mocht drummen, en uiteindelijk groeide Skylake daaruit. Nu maken

Bart en ik prachtige muziek met mijn vader. Ik plaagde hem altijd dat kinderen krijgen de beste investering was, en ik had nog gelijk ook! Wellicht kun je binnenkort fietsers zien headbangen op onze muziek en aan hun beweging zien welk nummer ze afspelen."

BRUIDSJURK

Voor veel groepen is het lastig om repetities te organiseren, ook buiten coronatijd. Met een familieband gaat dat makkelijker. Chain Reaktor bezit een studio aan huis, The New Brewery, waar wordt geschreven, gejamd en opgenomen. De oorspronkelijke composities komen hoofdzakelijk van Erik of Bart, maar de tracks worden gezamenlijk ingevuld: "We maken technisch sterke prog, doch altijd ten dienste van de emotie: melancholisch, aardig donker en soms heavy, met de nadruk op melodie, harmonie en groove."

Erik: "Bij mij begint een nummer als ik een verhaal wil vertellen, dat kan ontstaan als ik de hond uitlaat of iets indrukwekkends op een

tentoonstelling tegenkom. The Day That Never Came is geïnspireerd op een object dat ik in Zagreb zag. Het was simpelweg een bruidsjurk, maar het museum bordje verklaarde dat de verloofde van de eigenares niet op de bruiloft was verschenen, aangezien hij net ervoor was omgekomen bij een terroristische aanslag. Thuis ging ik aan de piano zitten en componeerde ik gevoelens die erbij pasten. Ik liet mijn ideeën aan de jongens horen, die er ook mee aan de slag gingen. Het is een andere werkwijze dan die ik bij Silhouette had, daar leverde ik vaak kant-en-klare nummers aan. Gaandeweg leerde ik dat composities veel rijker worden als iedereen zijn bijdrage levert. Nummers als The Lying King of Stop Yelling had niemand alleen kunnen maken, en op deze manier hebben we nog meer gezamenlijk plezier ook."

VIRAAAL

Bart: "De muziek van Chain Reaktor ligt tussen Silhouette en Skylake in, want mijn vader en ik hebben verschillende schrijfstijlen. Ook bij mij ontstaat een song uit een sfeer, maar een verhaal heb ik niet voor ogen. Voor Stop Yelling wilde ik een ritme dat centraal stond en waarop allerlei stukken in elkaar overvloeiden, dus bedacht ik met Arjan een groove. Die moest natuurlijk lekker proggy zijn, dus dat werd een 9/4-maat, we zijn niet snel tevreden. Vervolgens creëerde ik al die kleuren met mijn gitaar. De titel zal uit mijn onderbewustzijn zijn gekomen, maar grappig genoeg wisten Pa en Arjan er probleemloos een tekst bij te verzinnen."

Arjan: "Als jongste was ik wat laat met componeren. Toen ik met een idee voor Chain Reaktor kwam, stond het meeste al, dus ik denk dat ik het voor Skylake ga bewaren. Wel ben ik verantwoordelijk voor enkele teksten bij het thema, dat handelt over het hedendaagse bestaan en de problematiek die erbij komt kijken: wat betekent *home* tegenwoordig en waar voel je je thuis in dit moderne urbane leven? Voor Lonely City kwam Pa met een quote over een meisje dat het niet lukte een sociaal leven op te bouwen, ondanks de vele stads-genoten om haar heen. Haar enige directe contact was haar therapeut. Pas toen ze dat twitterde ging haar tekst viral en kreeg ze vrienden."

Erik: "Arjan heeft wel degelijk invloed gehad op de opbouw van de nummers. Vaak als ik bezig was met mijn sequencers, ging hij daarop met allerlei ritmes aan de slag. In de studio bleken Arjan en onze bassist Mark op ten Berg het goed te kunnen vinden. Mark houdt van funky bands als Snarky Puppy en heeft de groove die we zochten. Toen we met Silhouette eens een invaller nodig hadden, studeerde hij voor één hele show alle nummers in. Niet alleen vonden we dat gaaf, hij bleek een zeer goede bassist. Zodoende werd Mark ons vierde lid."

KIPPENVEL

Het toekomstplan van Chain Reaktor is niet vastomlijnd, ook andere projecten staan op stapel.

Bart: "Wellicht gaan we optreden. Dat zou een fraaie uitdaging zijn,

want onze muziek is heel gelaagd en daarom live moeilijk uit te voeren. We wachten af hoe het album wordt ontvangen en wat ons perspectief wordt. Weinig optredens krijgen is zonde als je er maanden voor repeteert."

Arjan: "Met Skylake ligt dat anders, met die band zijn we ingespeeld – al zoeken we nog een live-gitarist. Sowieso ligt de focus nu op een tweede Skylake-album. Onze collega's begrepen wel dat we even wilden 'vreemdgaan', maar inmiddels trekken ze aan de bel. Toch, als de tijd daar is, komt er vast een Chain Reaktor-opvolger."

Erik: "Als we live gaan, hopen we veel beweging in het publiek te zien. Ik weet wel dat dat op een 9/4-maat niet meevalt, maar met onze groovy stukken moet het toch lukken. Overigens ben ook ik met andere dingen bezig, Silhouette nam een sabbatical en de leden stortten zich op projecten als Realisea, Incidense en Meadows, maar inmiddels liggen er drie nieuwe nummers op de plank. Voor nu hoop ik dat de mensen Homesick kopen, het licht uitdoen, hem knetterhard opzetten en van begin tot eind kippenvol op hun huid hebben staan."

DISCOGRAFIE

Chain Reaktor	
Homesick.....	2021
Skylake	
In Orbit.....	2019
Silhouette	
A-maze.....	2006
Moods.....	2009
Across The Rubicon.....	2012
Beyond The Seventh Wave.....	2014
Staging The Seventh Wave (live cd/dvd).....	2017
The World Is Flat And Other Alternative Facts.....	2017

Na het vertrek van Peter Baumann gingen Edgar Froese en Chris Franke in 1978, samen met nieuwe bandleden, een rockender richting uit op het wisselend ontvangen Cyclone. Op de tweede plaat in deze stijl, Force Majeure uit 1979, komt de mix van elektronica en rock een stuk beter tot z'n recht. Sterker nog: het titelstuk kun je zomaar uitroepen tot de best gelukte kruisbestuiving ooit tussen elektronische muziek en progressieve rock.

TANGERINE DREAM

Force Majeure

Een van de nieuwe bandleden was de Engelsman Steve Joliffe. Hij had eind jaren zestig al eens in de band gespeeld. Joliffe was multi-instrumentalist (fluiten, sax, Lyricon, piano en synthesizers) en hij zong. Froese had op de soloplaat Ages uit eind 1977 al geëxperimenteerd met een iets rockender geluid. Drummer Klaus Krüger/Krieger, die ook met Iggy Pop samenspeelde, is op dat album te horen. Krüger sloot zich eveneens aan bij Tangerine Dream, en het viertal maakte in 1978 Cyclone. De fluiten en Lyricon van Joliffe wisten zich goed te mengen met de synthesizers en sequencers van Froese en Franke. De zang van Joliffe had wat mij betreft echter achterwege mogen blijven. Na een tournee met soms rommelige muziek verliet Joliffe de band alweer.

Het trio Froese, Franke en Krüger bleef over en begon in de wereldberoemde Hansa Tonstudio te Berlijn aan de opnames voor het album Force Majeure. Net als op Cyclone het geval was, telde Force Majeure drie stukken. Alleen stond het lange (titel)stuk nu op kant 1 en de twee (voor hun doen) kortere nummers op kant 2. Het eerste, het rockende Cloudburst Flight, is puur progressief en kent een geweldige gitaarsolo. Thru Metamorphic Rocks heeft in het tweede deel een verwijzing naar hun muziek van enkele jaren eerder.

HORROR

Het titelnummer duurt achttien minuten, zodat je kunt spreken van een epic. Toen ik de lp voor het eerst hoorde, was het eerlijk gezegd wel even schrikken van de best enge en gedurfde openingstonen. Het klinkt bijna als muziek voor bij een horrorfilm. Maar als je er na een kort tijdsbestek gewend aan raakt, begint het enorm te boeien. De cello van

geluidstechnicus Eduard Meyer komt

erbij en er ontstaat een overgang naar een bassequence. De voor die tijd bekende klanken van een Yamaha-elektrische vleugel leiden, ondersteund door strings, een symfonisch rockdeel in waarin Froese zowel elektrische als akoestische gitaar speelt. Hierna is het compleet TD zoals we het kennen met een fantastische sequencerlijn en een gave basismelodie die enkele keren wordt herhaald met diverse soorten synthesizergeluiden. Na dit progressieve geweld raast er een stoomlocomotief door het klankbeeld en zijn we kortstondig terug bij horrorklanken. Strings begeleiden een zachte gitaarsolo van Froese waarna meerdere lagen sequencers over elkaar heen worden gelegd en de melodie van het eerdere deel terugkeert. Het klinkt bijna als een symfonie. De laatste minuten klinken haast als synthpop (zonder zang dan) en lijken een voorbode van het TD uit de jaren tachtig.

INCARNATIES

Er waren plannen voor een tournee met Force Majeure, maar het is er nooit van gekomen. Cloudburst Flight is door latere incarnaties van de band wel eens live gespeeld. Helaas hebben we het briljante titelnummer nooit in zijn geheel live mogen zien en horen. Er werd, met name in het begin van de jaren tachtig, wel een deel van uitgevoerd. Froese en Franke wilden terug naar een bezetting met drie synthesizerspelers en men haalde Johannes Schmoelling binnen. Dit leidde een nieuwe, en ook weer spannende periode voor de band in, maar de geweldige mix van elektronische muziek en prog op Force Majeure blijft voor mij het hoogtepunt in het uitgebreide oeuvre van TD.

ANDRÉ EN ALICE

vragen het de expert

ANDRÉ: "Wat ik me nou afvraag, Alice: mag, of moet zelfs, muziek commercieel zijn? Muzikanten moeten er toch van leven? Maar hoe vaak hoor je ze niet stoer roepen: 'Ik maak muziek alleen voor mezelf en het kan me niet bommen of de fan dat vreet!' Wat is er mis met het ontwikkelen van een eigen stijl waarmee de muzikant een fanbase creëert en waarvan dus gezegd kan worden dat deze 'commercieel' is in de zin dat er geld mee te verdienen valt? En natuurlijk, de muzikant kan die muziekstijl wel laten evolueren, maar dan wel met mate. Dus niet dus zoals vriend Steven Wilson meende te moeten doen met zijn laatste plaat en dan maar roepen dat de fan moet meegroeien, nou ja zeg. Hoe kijk jij daar tegenaan?"

ALICE: "Muziek 'moet' helemaal niets. Ja, om aan te horen zijn, maar dat ligt aan de (over)gevoeligheid van de luisteraar. Denk je niet dat iedere zelf componerende muzikant in beginsel nummers schrijft die hem/haar persoonlijk aanspreken? Daarna komt de rest van de wereld. Als die vervolgens niet vreet wat jij op de plaat slingert, zoek je een reguliere baan, zo werkt dat voor alle kunstvormen. In de jaren zeventig was 'kommersjeel' lang een vies woord, je was een *sell out*, verantwoordelijk voor massaconsumptie en dus verdacht. Wat een onzin, zeker even The Beatles vergeten. David Bowie en The Police vind ik ook mooie voorbeelden, of Steely Dan, Earth Wind & Fire, Abba. Allemaal succesvol, artistiek verantwoord en met een eigen geluid,

of je er nu van houdt of niet. Dus als Mr. Wilson het over een bredere boeg wil gooien, moet hij dat zeker doen, maar juist zijn alternatieve kant lijkt hem dwars te zitten. Het moet altijd spitsvondiger, perfectter, dus het eindresultaat klinkt nu tamelijk tweeslachtig en bestudeerd. Wellicht bereiken daardoor zo weinig progbands echte wereldfaam, men overdenkt alles te veel. Blijft de vraag hangen hoe het buitenbeentje Radiohead in vredesnaam wel is gelukt."

ANDRÉ: "Nou blijven wij natuurlijk maar stuurlied, Alice, weliswaar van de beste soort maar toch op de wal. Laten we eens de mening vragen van een expert, van iemand die daadwerkelijk het ruime sop van het muzikantenbestaan heeft gekozen, mijn zus Maxime Duvall. Maxime, hoe ga jij met deze materie om?"

MAXIME DUVALL: "Toen ik jaren geleden op het Nieuwmarktplein in Amsterdam ging wonen, stuurde een vriendin een ansicht met daarop De Anatomische Les van Rembrandt, geschilderd in het gebouw waar ik de komende twee decennia tegen aan zou kijken: de Waag. Achterop had zij geschreven: 'En dokter De Waal heeft het zelf het meest naar haar zin,' doelend op dokter Tulp die druk deed met het overleden lijdend voorwerp op de snijtafel. Dit sloeg én slaat op mijn leidraad: *first and foremost* moet de kunstenaar iets willen creëren waar zijn eigen hart sneller van gaat kloppen. Daar komt de beste muziek uit voort. Tja, en het dan aan de man brengen is een tweede. In de schone kunsten – en bij muziek is dat niet anders – heb je altijd tenminste één broodheer nodig die in je gelooft en je financieel verder helpt en het balletje de juiste kant uit laat rollen. Dat heeft bij Radiohead goed uitgepakt. Het kan verkeren. Als je je verdiept in de krochten van welke muziekstijl dan ook, zul je velen ontdekken die prachtige muziek hebben gemaakt maar het simpelweg niet hebben gered, om bovenstaande reden. Natuurlijk zijn er nog steeds grote namen die in de uitverkoop gaan ten gunste van de centen en ten koste van authenticiteit. Dat geldt voor alle dingen in het leven, niet alleen de muziek. Een voorbeeld vind ik Earth & Fire dat na de monsterhit met Weekend het succes bleef najagen maar nooit meer het niveau van het voorgaande werk haalde. En soms is de koek ook gewoon op. *But to end on a high note*: de situatie nu is heel anders én gunstiger: dankzij de opkomst van het internet kunnen artiesten op eigen kracht hun muziek de wereld in sturen. En daar hebben wij als luisteraars profijt van!"

Prachtige sferen creëert de Italiaanse toetsenist Stefano Panunzi op zijn soloplaten en met de formatie Fjieri. Bovendien krijgt hij het steeds voor elkaar om zeer interessante gasten om zich heen te verzamelen. *Beyond The Illusion* is zijn derde album, na twaalf jaar stilte. Over de liefde. *What else?*

STEFANO PANUNZI

Voor het lapje houden met liefde

"Tussen mijn twee soloalbums zit de tweede plaat van Fjieri met onder meer Jakko Jakszyk. Ik ervaar deze nieuwe plaat als een voortzetting van de eerste twee, maar ze zijn ook aan elkaar verwant. Uiteindelijk is er niet veel verschil tussen mijn soloalbums en Fjieri."

Ook op Beyond The Illusion heb je je weer omringd met enkele van de beste muzikanten en vocalisten. Hoe heb je hen uitgekozen?

"In principe laat de inzet van diverse gasten mijn algemene geluid onveranderd. Verschillende mensen creëren verschillende tinten, kleuren en emoties, maar uiteindelijk zijn ze er allemaal om de warmte van een nummer intact en levend te houden. Ik heb vele vocalisten gevraagd, onder wie Tim Bowness, Robby Aceto, Grice, Thomas Leer, Jakko Jakszyk en Andrea Chimenti. Het zijn niet alleen prima vocalisten, ze zijn ook uitermate creatief. Bovendien passen ze bij deze muziek en kunnen die daardoor charme, charisma, fantasie en sensualiteit meegeven."

TIM BOWNESS

Heb je de nummers die ze zingen geschreven met hun stem reeds in je hoofd?

"Goede vraag! Het zit er ergens tussenin, in die zin dat ik bij het schrijven van een nummer uitsluitend denk aan het plezier een weg te vinden die mij tevreden maakt. Dan wend ik me tot mijn favoriete vocalisten van wie ik weet dat ik het resultaat krijg dat ik verwacht, want naast hun stem is er de meerwaarde van hun creativiteit."

Wat kun je vertellen over het nummer I Go Deeper met Tim Bowness?

"Het begon allemaal toen mij werd gevraagd muziek te componeren voor de korte film *Deep*, over een groep geïmmigreerde kinderen die in Italië aankwamen en zich daarna aansloten bij een organisatie die de zee beschermt. Ik dacht na over het soort muziek dat ik moest schrijven en stelde voor dat Tim hier zou zingen. Ik moet zeggen dat alles snel en functioneel was, zowel voor mij als voor Tim. Hij gebruikte het om er zijn laatste album mee te openen,

maar met een ander arrangement. De video voor het stuk nadert voltooiing; hiervoor heb ik originele beelden uit *Deep* gebruikt."

GEEN FORMULE

Het nummer The Bench is opgedragen aan je vriend Mick Karn, de helaas overleden ex-bassist van Japan die meespeelt op je eerste twee albums. Hoe denk je aan hem terug?

"Mick was een geweldige en oprechte penvriend en het is praktisch onmogelijk hem te vergeten. Op Facebook zijn er zo veel bewonderaars en groepen die hem altijd gedenken, dus is hij continu aanwezig. Jaren geleden heb ik een nummer met hem gemaakt waarvoor ik een video wil maken met zijn magische, fantastische sculpturen als hoofdrolspelers. Mick had echt karakter en was als artiest buitengewoon en waarschijnlijk uniek."

Vertel je een verhaal op het album?

"Het gaat over onmogelijke liefde, zieke liefde, begeerde liefde, spirituele liefde."

Hoe schrijf je muziek?

"Met zo'n vraag weet je mij te blokkeren. Als ik na verloop van tijd weer naar de nummers luister, vraag ik mezelf achteraf af hoe ik dat gedaan heb. Het is een chemie die op het moment ontstaat, die je niet kunt plannen. Een pad dat je vindt, ideeën die aan andere ideeën worden toegevoegd. Soms zorgt zelfs het toeval of een ogenschijnlijk verkeerde keuze ervoor dat je in plaats daarvan een oplossing en een weg weet te vinden. Er is geen exacte formule of een recept wanneer je jezelf wilt onderzoeken en iets origineels en persoonlijk wilt creëren."

RICHARD BARBIERI

Je bent toetsenist. In je muziek is niet elk stukje ruimte gevuld met klanken en met solo's. Onlangs interviewde ik Richard Barbieri en confronteerde hem met iets wat ik op internet las. Iemand schreef namelijk dat hij geen keyboardsolo nodig heeft om een luisteraar de adem te benemen. Geldt dit ook voor jou?

"Ik moet bekennen dat ik me meer componist voel dan toetsenist. Ik houd ervan muziek te componeren en de juiste elementen te vinden om een geluidsbeeld te creëren. Ik probeer de melodieën en sferen zodanig samen te stellen dat je het gevoel hebt dat er altijd iets te ontdekken valt. Ik ben geen toetsenvirtuoos; je zult van mij nooit een solo horen met de snelheid van het licht, dat zit niet in mijn DNA. Ik houd van harmoniebewegingen, klankkleuren en ritmes die bij elkaar passen. Wat Barbieri betreft, ben ik het volledig eens met degene die dat schreef. In de eerste plaats past het niet bij hem, bovendien stelt hij zijn immense creativiteit in dienst van de zoektocht naar klanken. Je hoeft hem alleen maar op een Prophet 5-synthesizer te horen spelen om tevreden te zijn en te begrijpen wie hij werkelijk is."

Zou het een idee voor jou en Richard zijn om samen een album te maken?

"Dat hebben we in feite al gedaan

DISCOGRAFIE	
Stefano Panunzi	
Timelines.....	2005
A Rose.....	2009
Beyond The Illusion.....	2021
Fjieri	
Endless.....	2009
Words Are All We Have.....	2015

toen we in 2009 samenwerkten aan Endless, het eerste album van Fjieri. Op dit moment staat de wereld van Fjieri langs de zijlijn, maar het zou voor mij een eer en een groot genoegen zijn om met hem een album te maken."

Wat heb je van Richard geleerd?

"Vooral door naar zijn platen te luisteren, geloof ik dat ik een 'Britse' mentaliteit heb gekregen bij het gebruik van klanken: hoe je naar een nummer moet luisteren en hoe je het moet arrangeren, hoeveel je kunt verbeteren in de keuze van klankkleuren. Maar hij staat daar ver boven, in de elite van toetsenisten, met zijn

elegantie en verfijning. Hij heeft het grote vermogen om het beste uit de synths naar boven te halen. Ik bekijk hem met nederigheid, grote bewondering en achting."

FILMS

Jouw muziek zou perfect geschikt zijn voor films of documentaires. Zou je dat soort muziek willen maken?

"Zeker! Daar houd ik van. Ook de musici met wie ik samenwerk, zeggen dat mijn muziek goed past bij cinema en alles wat met beeld te maken heeft. Ik heb muziek gecomponeerd voor drie lange films, voor een theaterkomedie en voor korte films."

KARMAMOI

Orwell in lockdown

Drummer en componist Daniele Giovannoni is de grote man achter de Italiaanse band Karmamoi. Samen met gitarist Alex Massari en bassist Alessandro Cefalì heeft Daniele sinds 2008 inmiddels vijf zeer gewaardeerde albums het licht laten zien.

Die barsten van de muzikaliteit en dat is geen wonder, gezien de uitgebreide scholing en ervaring van de heren. Een paar jaar geleden speelde de band op een festival in Wales. De band opende de laatste dag en waar dat normaal gesproken niet de beste plaats in de programmering is, stroomde de zaal vol, en het publiek stond ademloos te luisteren. Nou, niet iedereen, want tijdens het optreden verkocht de band al meer merchandise dan verwacht. Er stond een rij. Op het moment dat ze na het optreden achter de merchandisetafel verschenen ging het helemaal los. Live is deze band, met frontvrouw Sara Rinaldi, een sensatie.

Onlangs verscheen het nieuwste album met de titel *Room 101*, gebaseerd op het boek *1984* van George Orwell. Dit album is grotendeels opgenomen in de Italiaanse lockdownperiode. Reden om Giovannoni daarnaar te vragen.

1984

"Ik ben al twee jaar geleden begonnen met het schrijven," steekt hij van wal. "Het was september 2019 en van COVID-19 was nog geen sprake. Eigenlijk begon ik zoals altijd. Ondanks dat ik drummer ben, schrijf ik de songs achter de piano. Niemand kon toen vermoeden hoe de wereld zou veranderen door de pandemie. In februari 2020 kregen we de eerste coronagolf in Italië en iedereen moest in quarantaine. Ik realiseerde me dat het leven anders werd. Ik begreep ook dat ik de tijd moest gebruiken om muziek te schrijven, al was het alleen maar om niet in een soort depressie te vallen. Muziek werd een dagelijkse therapie tegen mijn angst. De manier waarop ik componeerde veranderde niet. Zoals gezegd schrijf ik aan de piano. Als ik wat demo's klaar had mailde ik die aan mijn bandgenoten Alex en Alessandro. Zo hebben we stap voor stap de songs opgebouwd: zware bestanden via internet. Dat

ik vanwege de quarantaine zo veel tijd had, gaf me de kans om veel te schrijven en het op de best mogelijke manier te arrangeren. Ik heb echt uit duizenden sounds de beste gezocht."

"Normaal nemen we albums in Engeland op, maar dat kon nu niet. We wonen alle drie in verschillende steden, reizen kon en mocht niet en het grootste probleem was een paar dagen vinden om bij elkaar te komen. Pas eind augustus 2020 konden we elkaar vijf dagen ontmoeten in een studio in Rome en alles echt inspelen wat we hadden gedaan in de preproductie. Dat was hard werken, maar het lukte."

*Je inspiratie ligt vaak in zware thema's. Het vorige album *The Day Is Done* ging over Syrische vluchtelingen en de brand in de Grenfell Tower in Londen. Nu heb je George Orwells boek *1984* als thema gebruikt. Wat bracht je ertoe om juist dit boek te nemen?*

"Ja, Room 101 is geïnspireerd door 1984. Ik las dit boek voor het eerst op de middelbare school en was zeer onder de indruk van het thema. In 2019 las ik het opnieuw en werd wederom getroffen door Orwells voorspelling van een door despoten gecontroleerde wereld. Kijk naar onze telefoons, iPads, slimme TV's en computers en hoe we die gebruiken. Al onze informatie wordt gebruikt door een web van grote bedrijven. Dat maakt 1984 weer heel erg actueel. Room 101 is een reis door de mentale zwakte van de mens en de manier waarop die grote bedrijven onze wil en gedachten proberen te beïnvloeden. Het draait om macht en controle, dat werkt beter met een leeg brein dan een denkend brein. Het is angstaanjagend dat we ons niet bewust zijn van de controle die op ons wordt uitgeoefend. In *The New World* schrijf ik: 'Silent waves are tracking us, no need to hide, no need to run. Watching us in this new world on the superscreen, we are one and none.' Zo voel ik dat."

SARA RINALDI

Je schreef en produceerde alles zelf en speelde meer dan alleen drums. Hoe was dat voor jou? Is het hierdoor een persoonlijker album geworden?

"Inderdaad, ik schreef en arrangeerde alle muziek en ik produceerde het album. Dat was een nieuwe ervaring. Ik werk hard en veel om van Karmamoi een bekende band te maken, omdat ik oprecht geloof in wat ik doe. Mijn rol is wel veranderd. Ik doe mijn best een modern muzikant te zijn die niet alleen muziek maakt maar ook de marketing en de promotie doet. Het valt niet meer om dat allemaal alleen te doen, maar het is een stap die ik moest zetten. Room 101 is absoluut veel persoonlijker vergeleken met de vorige albums. Ik had wel hulp. Mark Tucker is een zeer ervaren geluidstechnicus en heeft het album in de mix de herkenbare Karmamoi-sound gegeven. Ik werk al jaren met hem. Octavia Brown helpt me om te

DISCOGRAFIE

Karmamoi	
Karmamoi.....	2011
Entre Chien Et Loup.....	2012
Odd Trip.....	2013
Silence Between Sounds.....	2016
The Day Is Done.....	2018
Room 101.....	2021

communiceren met fans en progliedhebbers via de social media. Daarom heb ik hen als coproducer vermeld."

Zoals op de vorige albums heb je ook op dit album gastmusici gebruikt. Wie zijn dat en waarom heb je hen gevraagd?

"Als eerste wil ik Sara Rinaldi noemen. Hoewel ze geen officieel bandlid is, is zij de stem van Karmamoi. Zowel op het vorige album als op Room 101 doet zij de leadvocals. Haar stem is absoluut uniek. In mijn optiek is muziek ook delen. Daarom vraag ik musici die een waardevolle bijdrage kunnen en willen leveren. Muzikanten van klasse maken de muziek ook beter en waardevoller. Op Room 101 spelen grote namen mee, zoals Adam Holzman, Steve Unruh, Valerio Scargi en Emilio Merone. Adam Holzman was een grote wens en het was uniek om met hem te werken. Ik kreeg zijn e-mail van een gezamenlijke vriend, schreef hem, stuurde de vorige albums, en na die beluisterd te hebben, wilde hij graag een bijdrage leveren. Zijn pianospel en Moog-solo in het instrumentale Newspeak zijn fenomenaal. Eigenlijk op dezelfde manier werkte het met Steve Unruh die viool en dwarsfluit speelt in drie nummers. Emilio en Valerio zijn heel bekend in Italië."

PANDEMIE

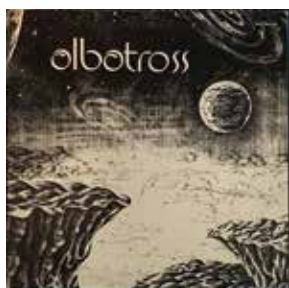
Ik weet dat het moeilijk is in de huidige tijd, maar wat zijn de toekomstplannen?

"Het is misschien wel de moeilijkste tijd ooit voor de muziekindustrie, vooral voor live-muziek. Hoewel de situatie inmiddels sterk verbeterd, hebben we besloten dit jaar niet op te treden en maken we nu plannen voor 2022. We hopen dat dan de pandemie echt onder controle is en dat we in het voorjaar weer de bühne op kunnen. We werken aan een Europese tournee, en de eerste optredens staan geboekt in april in Engeland, maar we komen ook naar Nederland. Uiteraard zal Sara Rinaldi daarbij zijn. Ze is niet alleen een fantastische zangeres maar ook een heel intrigerende persoonlijkheid."

Nog meer plannen? Een echt soloalbum misschien?

"De promotie van Room 101 staat nu echt voorop. Met Karmamoi wil ik graag een live-dvd van een van onze shows maken. Bovendien is het een grote wens een akoestisch album met de beste songs van al onze platen te maken. En ja, ik heb veel muziek geschreven en blijf dat doen, zodat een soloalbum inmiddels meer dan een idee is. Het krijgt voorzichtig vorm, maar ik weet nog niet wanneer ik dat ga realiseren. Karmamoi en het nieuwe album staan nu voorop. En de Europese tournee, uiteraard."

Sommige albums zijn niet of zeer moeilijk te verkrijgen, maar veel liefhebbers weten ook van het bestaan van een aantal titels niet af. Vaak betreft het werk van bands die nooit zijn doorgebroken en slechts een of twee albums hebben gemaakt. Omdat lang niet al dit soort albums in de rubriek Klassieker besproken worden, volgt hier een poging om fraaie obscure kunstwerken voor het voetlicht te brengen.

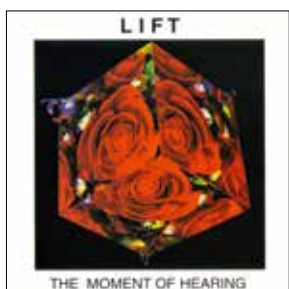

Albatross

Albatross

De enige plaat van dit Amerikaanse kwintet uit Rockford (Illinois) werd in 1975 opgenomen en in 1976 uitgebracht. Voornaamste invloeden zijn Yes, Flash en EL&P.

Zanger Mike Novak heeft een geschoolde stem die wat lijkt op die van Flash-zanger Collin Carter. Het gitaarspel komt in de buurt van dat van Steve Howe, maar de sound is wat woliger. Grote man in dit geheel is toetsenist Mark Dahlgren die in de stijl van Emerson en Wakeman speelt. Dit album doet weinig tot niets onder voor het eerste album van Flash met Tony Kaye, de eerste albums van Starcastle of, bijvoorbeeld, die van een andere wat minder bekende band als Cathedral.

Lift

Caverns Of Your Brain (iO39)

Dit gezelschap uit New Orleans heeft in zijn zevenjarige bestaan slechts één album gemaakt dat door omstandigheden in enkele

dagen moest worden opgenomen. Het gemis van goede ondersteuning maakte een grote bekendheid onmogelijk. Ook de verhuizing naar Atlanta en enkele wisselingen in de bezetting betekenden helaas geen doorbraak. De band maakte echt progressieve muziek in de stijl van het vroege Yes, Flash en vooral ook Genesis; niet voor niets opende de band concerten vaak met Watcher Of The Skies! Het laatste stuk, Tripping Over The Rainbow, heeft ook een vergelijkbaar thema als in het laatste deel van Supper's Ready. Het oorspronkelijke album uit 1974 werd in 1990 door Syn-Phonic op cd uitgebracht en later in 2001 als heruitgave onder de titel The Moment Of Hearing. Het

betreft hetzelfde album, aangevuld met vijf tracks daterend uit de periode dat de band in Atlanta verbleef, toen de zang werd verzorgd door Laura Pate. Haar heldere hoge stem geeft de muziek een duidelijk andere sfeer mee, maar vooral de instrumentale passages zijn niet te versmaden.

Nightwinds

Nightwinds

Weer een band die slechts één album maakte en zelfs al uit elkaar was ten tijde van de release in 1979. Deze Canadezen speelden met onder meer Saga

en FM. Vooral het basspel van Mike Gingrich (speelde later met Klaatu en Max Webster) is zeer karakteristiek, nadrukkelijk aanwezig en doet denken aan dat van Chris Squire en Geddy Lee. Vocalist Sandy Singers laat zijn zang soms als een halve voordracht klinken, en zijn stem is een kruising tussen die van Jon Anderson en Geddy Lee. Het warme bombastische toetsenwerk is van Gerald O'Brien, een zeer begenadigd toetsenist en componist die later onder meer het duo Exchange zou vormen. De band komt qua stijl dicht in de buurt van Genesis ten tijde van A Trick Of The Tail terwijl flarden Yes door klinken. Vooral de epic As The Crow Flies, met hemelse baspedalen, is een ode aan het meest symfonische werk van Genesis eind jaren zeventig en kan daar kwalitatief zeker mee wedijveren.

Déjà Vu

Between The Leaves (iO2)

Dit Noorse kwintet (niet te verwarren met de Japanse naamgenoot) maakte in 1976 een enkel album, maar de muziek vond in

1995 pas erkenning toen Research Records het album *Between The Leaves* op cd uitbracht. Hoewel de band met uitzondering van zanger Grønli, die overleed in 1995, nog wel een reünie beleefde rond 2015 is dit het enige originele studiowerk dat nog enigszins beschikbaar is. De cd-versie bevat zeven tracks die in lengte variëren van 5:49 tot 10:46 waarin hemelse Mellotron-klanken en heerlijke Moog-solo's van Harald Otterstad een puike tegenhanger vormen voor de vinnige gitaarsolo's van Svein Rønning. Tempowisselingen, prachtige instrumentale stukjes, prettige zang en muziek die het vroege Yes als meest waarschijnlijke inspiratiebron heeft, maar in sommige passages zijn ook Gentle Giant en een rustig Deep Purple te herkennen. Ruim 55 minuten feest.

Atlas

Blå Vardag (i02)

Zweden heeft altijd een degelijke 'symfo-scene' gehad, maar toch waren The Flower Kings hier in ons land bij de meesten eerder bekend dan Kaipa, terwijl

de vroege albums van die band nog later tot het grotere publiek doordrongen. De muziek van Atlas, een band met twee toetsenisten, is instrumentaal en flirt soms een beetje met milde jazzrock. Een vergelijking met het Noorse Ruphus ligt dan voor de hand. De hoofdmoot van de acht tracks is echter een zeer aangename smeltkroes van Yes (het thema van *Wurm* is te herkennen), het vroege King Crimson, Caravan en Happy The Man. Uitermate lastig te krijgen maar een dijk van een plaat die bijna een uur uitzonderlijk goede symfo te bieden heeft. Dit enige album van de band stamt uit 1979.

Cirkus

One

Natuurlijk zijn er in Engeland, de bakermat van de progressieve rock, ook vele bands die het grote publiek nooit hebben bereikt. Een ervan is Cirkus, niet te verwarren met de gelijkna-

mige band uit Canada. Een enkel album uit 1973 werd ruim twintig jaar later geheel onverwachts gevolgd door een tweede album, een derde in 1998 (besproken in i041) en ook nog een vierde, *The Blue Star* uit 2017 (besproken in i0145). De eersteling is echter het vergeten juweel. De negen tracks zijn goed voor ruim veertig minuten bombastische symfo met enkele tracks georkestreerd door niemand minder dan Tony Hymas. De heruitgave bevat ook nog eens een vijftal bonustracks. De muziek, voorzien van prettige zang van Paul Robson, is te vergelijken met een mix van The Moody Blues, het vroege Yes en The Nice, maar bevat ook veel originele elementen. Vooral de heer-

lijke Mellotron-geluiden brengen de luisteraar in vervoring. In de laatste track van de oorspronkelijke lp doen de akkoorden soms even denken aan *Nights In White Satin*.

Capitolo 6

Frutti Per Kagua

Italië herbergt ook veel meer progressieve bands dan PFM, Le Orme, New Trolls en Latte Miele. Een plaatje dat waarschijnlijk niet zo bekend is, is *Frutti Per Kagua* van Capitolo 6. Dit conceptalbum uit 1972 is gebaseerd op verhalen van de autochtone bewoners van Amerika, de Indianen. De zang in het Italiaans is zeer expressief en theatraal. De vaak opduikende dwarsfluit doet denken aan onder meer Jethro Tull, zeker ook aan de vroegste periode van Genesis, en niet te vergeten aan Focus. Naast gitaar, bas, drums en sax horen we aan toetsen vooral de Hammond maar ook de Moog en als ik mij niet vergis de Mellotron! De invloeden variëren van blues, rock en klassiek tot popmuziek en vormen de ingrediënten die van deze plaat een vroeg progressief pareltje maken.

Scope

Scope en Scope II

Last but not least, nooit besproken in i0 Pages en uit eigen land afkomstig: de groep Scope. Dit kwartet maakte in de periode 1971-1972 twee singles onder

de naam *Strange Power*, waarvan de A-kanten als bonus-tracks op het debuutalbum staan. De Zwollenaren waren vooral geïnspireerd door fusion-acts als het Mahavishnu Orchestra, maar qua stijl komen vooral de wat rustiger stukken heel dicht in de buurt van de eerste albums van Solution, met hier en daar flarden Focus. Daar toetsenist Rik Elings ook de fluit hanteert en Jochen Petersen bijdragen levert op de sax liggen die vergelijkingen voor de hand. Acht van de tien composities op het eerste album, opgenomen in 1973, waren van Elings, de overige twee van gitarist Rens Nieuwland die qua techniek aardig in de buurt komt van Eelco Gelling. Op het tweede album uit 1975 is de verdeling zes om drie voor wat betreft de composities. De geheel instrumentale muziek staat bol van de tempowisselingen, technische hoogstandjes en heerlijke solo's (zelfs een drumsolo). Merkwaardig genoeg speelt Elings op de tweede plaat vooral bas, terwijl de nieuwe toetsenist Rob Franken naast Fender Rhodes ook synthesizer speelt. Er volgden nog meer wisselingen in de bezetting, maar wegens onvoldoende commercieel succes hield de band het in 1976 voor gezien. De twee onder categorie jazzrock gerangschikte albums werden geremasterd en in 2020 op cd uitgebracht door het Duitse label Sireena.

Zanger/toetsenist/componist/producent Nad Sylvan heeft indrukwekkende symfonische rockalbums op zijn naam, zowel solo als met zijn bands Unifaun en Agents Of Mercy. Bovendien verzorgt hij tijdens live-shows de leadzang voor Steve Hackett. Ook Sylvans recente soloplaat *Spiritus Mundi* maakt indruk, waarmee de Zweed met folk-achtige progsongs een nieuwe creatieve stap zet: "Ik kan daar meer van mijzelf in kwijt dan ooit." Wat bracht hem tot deze stijl? Is die blijvend of een uitstapje? En hoe ziet de toekomst met Hackett eruit?

NAD SYLVAN

Zonder make-up

Sylvan woont en werkt in een houten woning niet ver van de Baltische Zee, waar hij geniet van de vele bossen, meren en kastelen. Vanuit deze inspirerende plek beantwoordt hij onze vragen.

"Het geluid op *Spiritus Mundi* is eclectisch; ik flirt subtiel met allerlei genres. Ik typeer het als een melodisch singer-songwriteralbum met progressieve elementen. Elk nummer zou je als softere track op een prog-elpee kunnen vinden, zoals *More Fool Me* op *Selling England By The Pound*; zo'n Genesis-song is geen progressieve rock, maar dat album wel degelijk. Ik ben er zeer tevreden over hoe op mijn plaat de stijl van de composities, het gitaarspel en de vocalen verbonden zijn. Het is het meest samenhangende werk dat ik heb gemaakt en een duidelijk afscheid van mijn vampiertrilogie. Niet dat ik over die vorige albums ontevreden ben, integendeel, maar *Spiritus Mundi* is een hoofdstuk waarin ik nog meer groeide, en iedere kunstenaar – want zo beschouw ik mezelf – wil zichzelf ontwikkelen. Natuurlijk, ook dit keer zit er variatie in mijn nummers, doch steeds net genoeg om zich mee te onderscheiden

en tegelijkertijd de sfeer constant te houden. Er is wat jazz, een beetje rock en veel folk. Soms zit er in mijn stem zelfs rhythm and blues; die klinkt dan een beetje wenend, soulvol. Misschien is het een idee die r&tb-vocalen verder te ontwikkelen. Dit betekent overigens niet dat mijn volgende project weer zoals dit zal zijn – het zou best weer meer als prog of rock kunnen klinken – hoewel ik geloof dat ik met *Spiritus Mundi* meer mensen bereik dan voorheen. Niet alleen mijn vaste fans sluiten het in hun hart, ook veel nieuwe. Ik hoop dat de songs op hen hetzelfde effect hebben als op mij, dat ze een positieve verrassing zijn, en dat mijn luisteraars me beter leren kennen. Dat persoonlijke zit tevens in het artwork. De foto van mij op die ladder hier in de natuur toont me zoals ik werkelijk ben, niet de rockster, de vampier of wat dan ook, maar werkelijk mij. En de afbeelding achter op de hoes heb ik heel lang geleden op de kleuterschool gemaakt. Ik kan het me nog herinneren, ik smeerde wat vingerverf over het blad en ging er met een spijker doorheen. Overigens gaf ik het gehele artwork vorm, behalve het olieverfschilderij op de voorkant. Waarom ik daarop dat skelet in mijn

hand heb? Geen idee, maar het ziet er wel leuk proggy uit."

INTIEM

De verandering in Sylvans muziek komt mede door gitarist Andrew Laitres, met wie hij de plaat maakte en die voor nieuw bloed zorgde.

"Het was fijn om weer zo nauw met iemand samen te werken. Ook Andrew is singer-songwriter; voor zijn progband *The Winter Tree* componeert hij vrijwel alles. Toen we elkaar ontmoetten stond ik er versteld van wat hij kon en vond ik dat ik hem een kans op meer bekendheid moest bieden, zoals Roine Stolt en Steve Hackett die mij gunden. *Spiritus Mundi* is in feite dan ook geen solo- maar een duoproject; ons beider invloed was even groot en Andy komt evenveel eer toe. Zeker, ik veranderde zijn composities soms een beetje om de woorden met mijn zang samen te laten vallen, maar andersom deed hij dat net zo voor zijn gitaren. Als er discussie ontstond over de toonsoort van een song, kwamen we altijd tot een compromis. Zo is *To An Isle In The Water* in majeur gespeeld en de Chinese fluit daarop in mineur. Om contractuele redenen werd het

een soloalbum van Nad Sylvan, dus zorgde ik ervoor dat er andere dingen op Andrews naam kwamen te staan. Daarom zingt hij enkele stukken, en in de demoversie van *The Hawk* is zelfs de gehele leadzang van hem. Die opname heb ik toegevoegd als een soort eerbetoon, als 'hidden' bonustrack. Je kunt duidelijk horen wat Andy ervoor inbracht en hoe het is uitgegroeid tot de officiële opname, en dus dat de songs feitelijk van hem zijn en ik ze verder ontwikkelde. Intussen gebruikten we elkaar als klankbord en schreven we in een toonsoort die mijn baritonstem beter uit liet komen. Hiermee klonk de muziek intiemer dan wanneer ik die in mijn eentje had bedacht. Door die gezamenlijke stijl kon ik me meer dan ooit op mijn stem focussen en paste ik minder hevige uithalen toe, zodat het een echt zangersalbum werd. Maar het was vooral Andrews gitaarspel dat het tedere gevoel bracht en het makkelijk te beluisteren maakte. Je zou ermee kunnen gaan slapen."

OBSCUUR

Tevens kent het album een lyrisch concept, want het is gebaseerd op teksten van de Ierse dichter William Butler Yeats (1865-1939).

"Het duurde even voor ik Yeats' poëzie wist te doorgronden. Zijn gedichten zijn heel obscuur, maar dat was hij zelf ook. Hij gebruikt veel subtiele dubbelzinnigheden, en ik moest diep graven om die eruit te halen. Gaandeweg raakte ik steeds meer onder de indruk van hem; hij was zo'n intelligent, wijs man dat ik haast een vervolg over hem zou willen maken. Inmiddels zijn Yeats' woorden zo'n honderd jaar oud. De tijd waarin hij leefde, wordt weerspiegeld in zijn verhalen over de oudheid, maar menselijke emoties zijn tijdloos zodat de inhoud nog altijd staat. Maar ja, een dichter blijft een dichter, dus je kunt nooit met zekerheid weten wat zijn boodschappen precies inhouden. Wel kun je ze interpreteren. Ik las daar-

voor veel fora, wat me intrigeerde en waardoor ik almaar meer over hem te weten wilde komen. Zo werd *Spiritus Mundi* een conceptalbum. Mijn favoriete gedicht is *Sailing To Byzantium*; als ik zing: 'That is no country for old men,' voel ik hoezeer ik in een generatiebubbel leef, alsof ik buiten de samenleving sta. Ik beweer niet dat ik met 62 jaar een oude man ben, maar mijn lichting is niet *the hottest* meer [lacht]. Er gebeuren allerlei dingen in de wereld terwijl ik hier in de wildernis woon en weinig mensen zie. Ik kan me voorstellen dat Yeats ook zo iets ervoer. Toen hij op latere leeftijd *The Fisherman* schreef, vond men intellectuele dingen niet meer zo belangrijk en voelde hij zich niet begrepen. Dat soort gevoelens hebben we met onze muziek gecombineerd. Een van mijn favoriete combinaties

DISCOGRAFIE

Nad Sylvan

<i>The Home Recordings/Blue Waters</i>	1995
<i>The Life Of A Housewife</i>	1997
<i>Sylvanite</i>	2003
<i>Courting The Widow</i>	2015
<i>The Bride Said No</i>	2017
<i>The Regal Bastard</i>	2019
<i>Spiritus Mundi</i>	2021

Unifaun

<i>Unifaun</i>	2008

Agents Of Mercy

<i>The Fading Ghosts Of Twilight</i>	2009
<i>The Power Of Two (live met Karmakanic)</i>	2010
<i>Dramarama</i>	2010
<i>The Black Forest</i>	2011

Steve Hackett

<i>Genesis Revisited: Live At Hammersmith</i>	2013
<i>Genesis Revisited: Live At The Royal Albert Hall</i>	2014
<i>The Total Experience Live In Liverpool</i>	2016
<i>Wuthering Nights: Live In Birmingham</i>	2018
<i>Genesis Revisited Band Et Orchestra:</i>	
<i>Live At The Royal Festival Hall</i>	2019
<i>Selling England By The Pound Et</i>	
<i>Spectral Mornings: Live At Hammersmith</i>	2020

is *To An Isle In The Water*, een

ballad die werkelijk laat horen dat ik achter de woorden sta, want ik moet er bijna van huilen. Met Yeats' poëzie kan ik echt verfijnd zingen; nooit eerder lukte het me songs zo kwetsbaar te laten klinken. Ook ben ik dol op het akoestische *To A Child Dancing In The Wind*, waarop Steve Hackett twaalfsnar speelt. Die opname was bedoeld als afsluiter na *The Fisherman*, als elfde track. De volgorde bleek echter niet lekker te lopen doordat de toonhoogte gelijk is. De eerste negen liepen zo lekker dat het zonde was ze door zo'n *mellow* nummer te onderbreken. We kozen ervoor om het van de vinylversie af te laten, want meer dan negen tracks zou de geluidskwaliteit hebben geschaad. Wel staat het op de cd, voorafgegaan door een andere bonustrack: *You've Got To Find A Way*."

BADPAK

Ondanks hun klik was het alweer maart 2020 dat Sylvan en Laitres elkaar voor het laatst in levenden lijve zagen.

"Dat was net voor de pandemie in de Verenigde Staten, waar hij woont. Daarna vloog ik naar huis en gingen we allebei aan de slag. Vanwege de crisis heb ik een jaar lang constant,

hard en gedetailleerd aan het album kunnen werken – voorheen vloog ik heen en weer van optredens naar huis, wat van invloed was op het opnameproces. Voor Spiritus Mundi namen alle muzikanten hun partijen in eigen studio op en stuurden allerlei uiteenlopende versies op, waar ik het lekkerste uit kon plukken. Deze werkwijze kwam echter niet voort uit de pandemie-situatie, zo deed ik het altijd al. Toen ontmoette ik ook veel muzikanten in persoon, zoals Tony Levin. Het eerste contact met muzikanten verloopt meestal toevallig, in een kleedkamer of zo, zoals met The Flower Kings-drummer Mirkko DeMaio. Die was zo aardig, hij opperde spontaan om op mijn album te spelen: 'Ik doe alles voor je,' zei hij. 'Nou,' antwoordde ik, 'laat maar eens horen wat je kunt,' en in afzienbare tijd stond het drumwerk erop. Eigenlijk is het nooit lastig om geschikte musici te vinden. Iedereen zegt altijd ja, net zoals ik altijd instem als ze mij vragen. Zo zong ik in 2017 nog een nummer in voor jullie PBII voor de plaat Rocket, dus blijkbaar weten anderen wie ik ben en wat ik doe. Sommigen werden goede collega's en anderen zelfs vrienden, zoals Hackett-saxofonist Rob Townsend en een van mijn beste maten: Nick Beggs. Ook Nick zat een paar jaar in de Hackett-band, al is dat al best lang geleden. Elke zomer komt hij me opzoeken in Zweden. Dan maken we even geen muziek, vieren we vakantie en genieten we gewoon. We barbecueën en proosten met mijn burens en elke ochtend zwemmen we hier het meer over. Nick is niet alleen een zeer begaafd man en een uitstekende en professionele bassist, hij en ik hebben ook hetzelfde gevoel voor humor. We staan net zozeer in contact met onze mannelijke als onze vrouwelijke kant, als een soort androgyn, en daar maken we grappen over. We maken Benny Hill-achtige Instagram-filmpjes waarin we in mijn moeders badpak het meer in duiken en het typisch mannelijke beeld persifleren. Het maakt ons niet uit, het is maar show, gewoon *bullshit*."

MOONLIT KNIGHT

Sylvan heeft geen concrete plannen om zijn eigen muziek live uit te voeren. Wel lijkt het hem fantastisch om te doen.

"Het ziet ernaar uit dat ik om het jaar een album blijf uitbrengen, en ooit zal ik wel een eigen show gaan opvoeren. Op het moment heb ik daar simpelweg geen tijd voor, want ik heb Steve Hackett beloofd weer met hem op te treden, en ik ben een man van mijn woord. Mocht hij ooit besluiten het rustiger aan te doen, wat niet aanneemelijk is, dan zou het zeker een optie zijn. Als er tenminste geld voor is. Solo live spelen brengt een risico met zich mee. Als artiest is het belangrijk om bekendheid te verwerven en geld te verdienen, maar als een tournee flopt en de band niet betaald kan worden, moet je misschien je huis verkopen. Nick denkt er net zo over; al maakte hij met zijn Mute Gods drie platen, ze traden nog nooit op. Ik ben daarom behalve trots ook enorm blij dat ik altijd mag zingen tijdens de Hackett-tournees. Zonder hem zou ik nauwelijks bekend zijn – hoewel het album van Unifaun nog altijd verkoopt. Het gebeurt niet vaak dat een laatbloeiër als ik plots veel faam verwerft en populair blijft. Toen ik bij Steve begon was ik nog heel onzeker, de songs waren moeilijk voor me. Ik ben een bariton en veel Hackett- en Genesis-muziek is hoog, dus moest ik mijn zangtechniek opnieuw uitvinden. Mijn stem was in stukken als Squonk en Eleventh Earl Of Mar niet altijd klaar voor de vele veranderingen waarin ik in een flits van borst- naar kopstem moest. Aan de andere kant lagen – en liggen – een hoop nummers me goed. More Fool Me vind ik prettig om te zingen; de arrangementen zijn heerlijk eenvoudig waardoor ik mezelf goed hoor, in tegenstelling tot de drukke mix van instrumenten in, bijvoorbeeld, Icarus Ascending. In dat nummer zing ik erg laag, en met die zware baspedalen is het moeilijk mijn eigen stem te onderscheiden. Dan heb ik het nog niet eens over de belabberde akoestiek van sommige zalen, maar gelukkig

ben ik niet voor een gat te vangen. Toch blijft Dancing With The Moonlit Knight moeilijk: 'Follow on! Till the Grail sun sets in the mould!' Zulke momenten zijn zo verdomd hoog dat mijn stem aan kracht dreigt te verliezen. Ze zijn geschreven toen Peter Gabriel en Phil Collins nog twintigers waren. Het zou me verbazen als Collins ze nog haalt. Hij gaat weer optreden met Genesis, in een stoel; kun jij je voorstellen hoe Mama dan gaat klinken? Hij vermoordt zichzelf; echt, ik ben een groot fan van Collins, maar ik hou mijn hart vast."

MAKE-UP

Sylvan bekeek het Hackett-toerschema en het ziet er naar uit dat de band in september weer live gaat spelen.

"Eerst zes weken door het Verenigd Koninkrijk, in november het vasteland van Europa en in 2022 een enorme reis door Amerika, Australië en Japan. We spelen hoofdzakelijk het album Seconds Out, maar andere Genesis-songs en Steves nieuwe solomateriaal kun je ook verwachten. Waarschijnlijk bestaat de groep uit dezelfde goede muzikanten: Jonas Reingold op bas, Roger King op keyboards, Craig Blundell op drums en Rob Townsend op fluit en sax. Spelen met Steve is bijna onwerkelijk; hij is zó beroemd, een betere gig bestaat gewoonweg niet. Steve is fantastisch, een briljant gitarist en een hartelijk mens. Op tournee is het heerlijk om met hem te borrelen en over persoonlijke dingen te praten, dan opent hij zijn hart. Hij is zachtmoedig en snel bezorgd, vooral over zijn vrouw Jo die altijd op de eerste plaats komt, en terecht. Maar ook over het welzijn van zijn mensen in de band. Hij stimuleert me flamboyanter te zijn: 'Doe meer make-up op,' want hij houdt van theater, terwijl ik mezelf dat juist afleerde. Soms mag ik suggesties voor de setlist doen; ik opperde Déjà Vu en nota bene Icarus Ascending, en dat vond hij prima. Dus wat zou jij doen, als je mocht zingen voor zo'n legendarisch en groothartig artiest als hij?"

NIEUWE CD'S EN LP'S

AEON ZEN

Transversal

(LAYERED REALITY)

#minialbum #orkestraal #Ayreon

Rond de tijd dat dit minialbum aan me werd toebedeeld, had ik net Aeon Zens voorgaande album Inveritas beluisterd. Dat album bracht, zo op het eerste gehoor, typische moderne progmetal, technisch hoogstaand maar weinig pakkend. Transversal blijkt van een heel ander kaliber. We horen eigenlijk maar een enkel nummer, Transversal, dat verdeeld is over tien tracks van bij elkaar zo'n dertig minuten. Dat is misschien niet veel, maar ondanks het bijtijds toch wel stevige karakter valt hier voor de gemiddelde prog liefhebber veel meer te beleven en genieten: (synthetische) orkestrale passages (A New Day, Lines Redrawn), pakkende zanglijnen (welk nummer niet!) doorspekt met gespierde riffs. De catchy refreinen, gezongen door een koor waarin we ook onze eigen Tom de Wit terugvinden (TDW, Dreamwalkers Inc.) doen regelmatig denken aan de hoogtijdagen van Styx. Alles bij elkaar horen we een geslaagde mix van Star One en Ayreon, Styx, Symphony X (de klassieke elementen in Purgatory Rechristened) met Rudess-achtige exercities op toetsen (Chase The Sunrise) en een puike zanger, Andi Kravljaca, die wel weg weet met de uitermate catchy zanglijnen; het refrein van Purgatory Rechristened deint al dagen door mijn hoofd. Als je nu denkt dat bandbrein Rich Gray recentelijk het melodieuze licht heeft gezien, bedenk dan dat de zaadjes voor dit nummer al werden gezaaid voordat Aeon Zen werd opgericht. In de biografie bij het album wordt overigens de suggestie gewekt dat dit de zwanenzang is van de band, hoewel de deur lichtjes open wordt gelaten.

Jurriaan Hage

AGE OF AQUARIUS

Out There

(ROCK COMPANY)

#tussenrockenpop #multiinstrumentalist

Out There is het tweede product dat multi-instrumentalist Peter Cox, tevens het brein achter Age Of Aquarius, met het project verwezenlijkt. Peter is bekend van zijn andere projecten Forest Field en Earthshine, maar ook als zanger, gitarist en toetsenist van de melodieuze hardrockband Chinawhite. Deze release is een concept dat handelt over de ins en outs van het heelal. Cox krijgt vocale assistentie van de Engels zangeres Nakoma Z. Ik heb erg moeten wennen aan haar poppy en wat eentonige zang. Hoor je haar The Men In Black zingen, dan past haar stem uitstekend bij de song. Bij onder meer First Contact is dat minder. Jammer, want Cox weet het nummer de juiste instrumentatie mee te geven in de vorm van prima op elkaar afgestemd gitaar- en toetsenspel. Prachtig is Alone In The Universe dat wordt gezongen door Peter en waarin hij strijkers toevoegt aan het smaakvolle piano- en orgelspel. Helemaal af is het als hij halverwege ook nog een ingetogen gitaarsolo weggeeft. Peter Cox bewijst met dit project dat hij alle instrumenten prima beheerst. Het eerste album Dawn Of The Age Of Aquarius ken ik niet, maar ik ben wel benieuwd naar de opvolger van het veelbelovende Out There.

Leo Hoekstra

JOHAN AGEBJÖRN & MIKAEL ÖGREN

Artefact

(SPOTTED PECCARY)

#melodius #boekmuziekgegoten

Voor hun tweede gezamenlijke productie kozen deze Zweden het sciencefictionboek Rendezvous With Rama als kapstok. De bundel van de gevierde auteur Arthur C.

Clarke is door het duo nauwgezet omgezet naar toepasselijke muziek; de makers noemen het album ook een onofficiële soundtrack bij het boek. Je hoort klanken die je vlot helpen om weidse sterrenhemels of buitenaardse wezens voor de geest te halen. De sterk visuele composities die de heren hebben geschapen, zijn productioneel ook knap neergezet. Artefact opent redelijk rustig om vanaf track vier een iets sterkere ritmische component in te zetten. De muziek wordt dan eveneens hoorbaar melodieuzer en komt in de richting van het werk van Jarre, Peru en de opkomende Finse synthesizerspeler Kebu. Het verzorgde karakter blijft behouden, maar de ritmes en melodielijnen zijn soms wel wat richtingloos. De makers bouwen spanning op, voegen effectjes en sequencerlijntjes toe op weg naar een climax – althans, dat hoop je, maar een echte 'grande finale' blijft dan vaak net achterwege, een euvel dat nummers als Flight Over The Sea en Final Sight nekt. In Static Air horen we conversaties uit de cockpit van ruimteschepen, wat bijdraagt aan de sfeer, maar ook hier komt de melodie een fractie te weinig uit de verf. Er zijn twee stukken op het album die opvallend uit de toon vallen. In negatieve zin is dat Octapod, een samenwerking van het tweetal met Johan Emmoth. Die laatste musicert onder de naam Le Prix en voegt allerlei hoekige techno-achtige klanken toe die totaal niet bij de rest van de muziek passen. Aan de andere kant is er het vlotte en vrolijke Space Travel, een nummer dat naadloos in de discografie van Jean-Michel Jarre of de eerdergenoemde Kebu zou passen. Al heeft Artefact een uitstekende geluidskwaliteit, het gecomponeerde materiaal is niet over de hele linie van eenzelfde hoog niveau.

Robbert Schuller

AKIKAZE

Deadlock

(GROOVE UNLIMITED)

#EM #ritmisch

Pepijn Courant is de naam van de artiest die schuilt achter het pseudoniem Akikaze (Japans voor herfstwind). Het is een bezig basje, want met

een behoorlijke regelmaat brengt hij cd's uit met doorgaans redelijk vlotte, melodieuze elektronische muziek. Deadlock is zijn dertiende album en bevat vijf nummers, in tijd variërend van 7:38 tot 20:15 minuten. De mooie openingsklanken van de titeltrack deden mij spontaan denken aan Wavestar/John Dyson. Als na ruim vier minuten de sequencers invallen, ontstaat een melodieuze Berlijnse School-compositie waarin diverse soli het geheel opfleuren, om uiteindelijk weer te eindigen in de rustige, harmonieuze stijl van het begin. Lockdown volgt hetzelfde patroon, met als verschil dat het intro bijna dubbel zo lang duurt en qua stijl herinnert aan het enigszins klassiek getinte werk van wijlen John Kerr. Ook horen we af en toe geluidseffecten, zoals stemmen en een blaffende hond. Een paar keer gaan die een industrieelachtige kant op en dat vind ik minder geslaagd, want het doet afbreuk aan het melodieuze karakter. Voor het nogal nerveus aandoende Deadline en het daaropvolgende Crackdown geldt hetzelfde euvel: passages met muziek worden met enige regelmaat onderbroken door stemmen en storende geluiden. Pas bij afsluiter Resurrection hervindt Akikaze zich en keren we terug naar ongestoorde, sfeervolle synthklanken. Al met al heb ik een beetje een dubbel gevoel bij deze plaat. Er staan goede dingen op, maar de grilligheid en de niet altijd even goed passende effecten in de drie middelste composities halen het geheel toch onderuit.

Rob Hanemaaijer

TIMO TOLKKI'S AVALON

The Enigma Birth

(FRONTIERS RECORDS)

#powermetal #symphonic #Stratovarius

Timo Tolkki blijft bezig, dat is in elk geval volstrekt duidelijk. De thans vijfenvijftig jaar oud zijnde gitarist heeft het vierde album met zijn Avalon klaar om uitgebracht te worden. Wederom is het een metal-opera geworden van een klein uurtje, verdeeld over twaalf stukken. Samen met Aldo Lonobile (Secret Sphere) schreef hij de muziek, en hij huurde weer een imposante cast aan vocalisten in, onder wie James LaBrie (Dream Theater) en Fabio Lione (Angra).

De pompende bas en de bij tijd en wijle ongenadig hard rammelende basdrums maken duidelijk dat Tolkki zijn bekende powermetal nog niet heeft verlaten. Zijn gitaarspel is nog steeds virtuoos, maar het blijkt wel allengs lastiger te worden om goede melodien te schrijven. Weinig melodielijnen zijn echt pakkend, bij mij blijft er althans weinig tot niets hangen. Diverse vocalisten gaan ook behoorlijk over the top zodat het element powermetal/hardrock de symfonische kant nadrukkelijk overheerst, en datzelfde geldt voor de rol van de gitaar versus die van de toetsen. Bij een ballad als *The Fire And The Sinner* krijg ik het gevoel dat ik melodien hoor die ik al eerder heb gehoord. Voor de fans van Stratovarius en Tolkki weer een hoofdstuk toegevoegd, voor de gemiddelde symfomaaier in mijn beleving echt een brug te ver.

Menno von Brucken Fock

BIG BIG TRAIN

Common Ground

(ENGLISH ELECTRIC RECORDINGS)
#aangepastebezetting #ietsmeerrock

Aan Dave Gregory (gitaar), Danny Manners (toetsen) en Rachel Hall (viool) verloor Big Big Train in één klap drie bandleden. De basis van bassist Greg Spawnton, zanger/fluitist David Longdon, gitarist en toetsenman Rikard Sjöblom plus drummer/zanger Nick D'Virgilio, is gelukkig intact gebleven. De nieuwe leden zijn Dave Foster (gitaar, Steve Rothery Band), Carly Bryant (toetsen, hoewel ze op dit album alleen zingt) en Aidan O'Rourke (viool). In i0169 gaf Spawnton aan dat zij de band weer een ander geluid konden geven. Ook zei hij dat de muziek misschien wat steviger zou worden. Dat valt best wel mee, maar de aanpak is op bepaalde momenten wel iets songmatiger dan wat we sinds 2009 (*The Underfall Yard*) gewend zijn. *Common Ground* bestaat uit twee delen. Part One opent met het gave melodieuze rocknummer *The Strangest Times* waarin Sjöblom prominent piano speelt en de bas van Spawnton goed te horen is. *All The Love We Can Give* is een compositie van D'Virgilio. We horen hem hier eerst laag zingen en later met zijn bekende timbre. Sjöblom speelt een ARP Pro Soloist II-synthesizer. De

koortjes doen mij denken aan It Bites. Grappig. Een *Turn It On Again*-loopje luidt *Black With Ink* in. Bryant mag zich hier introduceren als zangeres en doet dat prima. Hier zingen zij, Longdon en D'Virgilio gedrieën. De ARP komt ook hier weer aan bod. De toetsen op dit album – grotendeels bespeeld door Sjöblom – zijn sowieso nogal vintage met Hammond en Farfisa-orgels plus Mellotron. De van BBT bekende pastorale elementen keren terug in *Dandelion Clock*. *Headwaters*, een kalme pianosolo van Sjöblom, introduceert het instrumentale Apollo van D'Virgilio. Hierin is ook het Big Big Train Brass Ensemble weer van de partij. Het einde is typische BBT-euforie. In het titelstuk speelt Sjöblom een schitterende gitaarsolo. Instrumentaal speelt hij een grote rol op *Common Ground*. Het stuk kent een geweldige basismelodie. Met *Atlantic Cable* staat er een fantastische epic met een geweldig einde op het album die kan wedijveren met de beste lange nummers van de band. In *Endnotes* zijn de blazers weer prominent van de partij om opnieuw een op en top BBT-sfeer op te roepen. Ik vind *Common Ground* weer een schitterend album!

Paul Rijkens

RON BOOTS

When It Gets Dark

(GROOVE UNLIMITED)
#synthesizers

In de elektronische muziekscene mocht een aantal muzikanten inmiddels al gebruik maken van de faciliteiten die hun collega Bas Broekhuis in zijn Byss Studio heeft op het gebied van online streaming. Een van hen was Ron Boots, die daar op zaterdag 28 november 2020 zijn eerste webconcert gaf. Als kijkspel is zo iets vaak niet zo spannend: een mannetje met een hele hoop apparatuur dat aan knopjes draait en met enige regelmaat wat toetsen indrukt. Als ze er dan bovendien geen lichtbeelden bij vertonen (Wim Sonneveld-kenners snappen deze wel), zullen sommigen hun aandacht snel verliezen. EM-liefhebbers zien dat anders. Zij genieten met volle teugen van al die kleine handelingen, en als ze daar niet op letten, dan dromen ze wel weg op de klanken van de synthesizers en de sequencers. De cd *When It Gets Dark*

bevat de muziek die Ron op die bewuste koude zaterdagavond ten gehore bracht en waar later enkele aanvullingen op zijn gemaakt om het geheel nog wat beter tot zijn recht te laten komen. Drie nummers die duidelijk geïnspireerd zijn door de Berlijnse School, dus zweverig en spacey, afgewisseld door passages waar subtiele, hypnotiserende sequencerritmes domineren en die daardoor bij uitstek geschikt zijn om even helemaal bij in andere sferen te komen. Het is al vele malen eerder gedaan, maar wat hier op de plaat is gezet, klinkt zeer fraai en harmonieus en behoort daardoor tot het betere werk in deze stijl.

Rob Hanemaaijer

RON BOOTS & GERT EMMENS

A Night At Blackrock Station

(GROOVE UNLIMITED)
#EM #eerstesamenwerking

Het moest er een keer van komen: een album van Ron Boots en Gert Emmens samen. Ron en Gert gelden al jarenlang als de beste musici in de Nederlandse elektronische muziek en maken over het algemeen cd's van hoge tot zeer hoge kwaliteit. Ron beweegt zich van traditioneel via ambient naar modern. Gerts klank is symfonischer alsmede melodieuzer. Overduidelijk is dat beide heren een grote liefde hebben voor de Berlijnse School, maar op het album zijn ook andere invloeden te horen, zoals (prog)rock. Berlijnse School betekent sequences, en daarvan zijn er op *A Night At Blackrock Station* veel te horen. Voor de fans is het een ware traktatie. Een gave basklank en een stringsynthesizer luiden *Flock Of Swallows* in waarna heftige sequences intrede doen. De Mellotron-klanken zijn erg fraai. Naar het einde toe doet de muziek mij denken aan *Tangerine Dream* in de eerste helft van de jaren tachtig. Er wordt prima gesoleerd. *A Woman On The Platform* begint met een fraai stuk melodie. De sequences zijn stuwend en van grote klasse. Dan gaan de heren in 02:17 AM lekker rocken, met Gert op drums en gitaar. Hier horen we de rockinvloeden. *The Night Train Didn't Stop* opent rustig, maar al snel horen we volle en

meerdere lagen sequences plus piano in een uitermate indrukwekkend ritme. Als bijna alleen de piano overblijft, heb ik haast het idee naar een stuk van *Ultravox* te luisteren. Ferme toetsaanslagen en een sample & hold-effect vormen de opening van het titelstuk. Ook hier zijn de sequences weer behoorlijk op de voorgrond, en wederom bespeur ik een vleugje *Tangerine Dream* (het nummer *Love On A Real Train*). Ik was reeds bijzonder onder de indruk van Gerts laatste album *Time Portal Chronicles* (Vette Krent in i0171). Wat Ron en Gert samen creëren op *A Night At Blackrock Station* is eveneens van grote klasse.

Paul Rijkens

RON BOOTS & SYNTH.NL

BorkHavn

(GROOVE UNLIMITED)
#EM #lichtstemmig #melancholisch

In de Nederlandse elektronische muziekscene is Ron Boots een zeer bekend persoon, niet alleen als de man achter het label Groove Unlimited maar ook als muzikant. Hij heeft inmiddels een indrukwekkend oeuvre opgebouwd, en daar komen elk jaar wel weer enkele releases bij. De meeste daarvan zijn soloalbums. Ron heeft echter ook een redelijk aantal cd's uitgebracht waarop hij samenwerkt met andere musici uit het genre. Een van hen is Michel van Osenbruggen, alias Synth.nl. BorkHavn is het tweede album dat ze gezamenlijk hebben gemaakt, en net als bij het debuut *Refuge En Verre* gebeurde dat tijdens een familiëvakantie. De titel van de cd geeft al aan waar dat was, namelijk Bork Havn in Denemarken, alleen hebben ze die naam nu aan elkaar geschreven. Overdag maakten ze uitstapjes en 's avonds gingen ze improviseren met de mooie natuur en de belevenissen van de dag als inspiratiebron. Het resultaat is een melodieuze maar enigszins stemmig album dat gevoelsmatig eigenlijk meer past bij de sfeer van hoger gelegen Scandinavische landen als Noorwegen en Zweden. Dat ligt waarschijnlijk aan het overwegend melancholische karakter van de negen stukken, die in tijd variëren van 4:33 tot 10:04 minuten. Een tikje onverwacht is dat hier en daar ook wat Arabische en oosterse klanken opduiken, onder meer in het nummer

Gåpâmod. Toch past dat prima in het muzikale palet dat de heren hebben gecreëerd. Het maakt van BorkHavn een meer dan aangename luisterervaring.

Rob Hanemaaijer

CRACK THE SKY

Tribes

(CARRY ON MUSIC)

#twingitaren #uitgekiendeproductie

Tribes is sinds het titelloze debuut uit 1975 het achttiende studioalbum van Crack The Sky. Zoals de titel al doet vermoeden heeft zanger/componist John Palumbo een plaat over de hedendaagse gemoedstoestanden in de Verenigde Staten van Amerika willen maken. De teksten zijn grotendeels in 2019 geschreven maar ondanks de wisseling van de macht op het hoogste niveau nog immer actueel. Het knappe is dat Palumbo, hoewel duidelijk geen vriend van Trump, nergens partij kiest maar de kemphanen in beide kampen vooral oproept in de spiegel te kijken en de liefde voor het land als uitgangspunt te nemen voor het maken van een nieuwe start. Muzikaal was Crack The Sky altijd al een gitaargeoriënteerde progressieve rockband waarbij twin- en triplegitaarpartijen over het algemeen het functionele toetsenwerk domineerden. Dat is op deze grimmige maar tevens vol scherpe humor zittende plaat ook zeker het geval. Toch biedt de brede, uitgekiende productie alle ruimte voor details, waarbij vooral de vrije rol van bassist Dave DeMarco (ex-Oblivion Sun) opvalt. Een ander punt dat in het oog springt is de herbewerking van het blijkbaar eveneens nog immer actuele Blowing Up Detroit, het titelnummer van Palumbo's tweede soloalbum uit 1985 (waarop trouwens Stanley Whitaker van Happy The Man in twee nummers een hoofdrol opeiste). Het daaropvolgende, ruim acht minuten durende Quick is het hoogtepunt op Tribes. Het is qua strijkersarrangement een vervolg op het titelnummer van The Beautiful Of Nothing uit 2015, waarin gitaristen Rick Witkowski en Bobby Hird ruimschoots de tijd krijgen zich met elkaar te meten alsof ze leden van muzikale "tribes" zijn. Overigens verschijnt er dit jaar nog een downloadplaat van Crack The Sky, getiteld Between The Cracks. Het betreft

een verzameling songs, oorspronkelijk verschenen tussen 1983 en 2015, waarvan de bandleiden vinden dat ze wel wat meer aandacht verdienen.

René Yedema

DEREV

Leap Of Faith

(EIGEN BEHEER)

#progrock #progmetal #ep

Het plan voor wat uiteindelijk Derv werd, ontstond toen de Italiaans-Armeense gitarist Armando Bablanian en de Syrisch-Armeense drummer Michel Karakach elkaar op de middelbare school ontmoetten. De leefomstandigheden in het Midden-Oosten maakten het onmogelijk om hun muzikale dromen te realiseren, zodat ze hun project acht jaar lang in de ijskast moesten laten staan. Het was het wachten meer dan waard: debuut Leap Of Faith is een mooi visitekaartje geworden. Hoewel het hier niet om een conceptalbum gaat, is er wel een overkoepelend thema op de ep: onconventionele perspectieven en afwijken van de gevestigde orde. Het duidelijkste voorbeeld is Futile. Het nummer opent met de stem van Elon Musk die over de gevaren van kunstmatige intelligentie praat, waarna de drums en de zang van Adel Saflou (Ambrotype) het stokje overnemen. Turab, heel sfeervol ingeleid door opener Tunnel Vision, refereert dan weer aan de situatie in het Midden-Oosten. De uiterst sterke songteksten van Bablanian en Karakach vormen de grootste kracht op de plaat. In elk nummer voel je de noodzaak van de twee heren om een verhaal te vertellen, en de warme, heldere stem van Saflou zorgt ervoor dat je elk woord meekrijgt. Met name zijn uitspraak van 'colours' en 'covered' in het refrein van Futile zorgen elke keer voor kippenvel. Dit alles wordt aangekleed met een combinatie van progressieve rock en metal waarbij het rockdeel een zeer sfeervol karakter heeft. Vooral in Delayed (een beetje Muse ten tijde van Origin Of Symmetry) en Slipping Down Again (wat Blackfield-achtig) komt dit sterk naar voren. Derv levert met Leap Of Faith een ijzersterk debuut af dat nieuwsgierig maakt naar meer.

Kevin van den Essen

VETTE KRENT

CHAIN REAKTOR

Homesick

(FREIA MUSIC)

#prog #melodieus #gelaagd #familieLaan

De dag dat deze cd uitkwam, appte ik mijn vrienden: "Gasten! Het debuutalbum van de Nederlandse band Chain Reaktor:

Homesick. Bingo, helemaal jullie smaak: prachtige melodieën, gelaagd ruim geluid, sterke afwisselende symfo, glijdt van romantiek naar beuken en terug. Check it out!" Het eerste antwoord kwam gauw binnen: "Geen woord te veel gezegd." Homesick zit nog steeds in mijn speler en van mijn spontane bericht neem ik geen woord terug. Het is zo'n schijf waarop de muzikanten hun vakkundigheid evenwichtig ten bate stellen van het geheel. Zeven composities van gemiddeld acht minuten bouwen zich spannend op met uitvoerige intro's, kippenvel trekkende refreinen, korte maar krachtige solo's en boeiende samenspelclimaxen. Toets- en snaaraanslagen worden nauwkeurig gekozen, terwijl spannende onregelmatige ritmiek handig wordt afgewisseld met funky en exotische grooves. Pure prog, niet revolutionair, maar een warm bad voor wie van onderhoudende, melodieuze rock houdt. Chain Reaktor is bedacht en ontwikkeld door de Utrechtse familie Laan, een bekende naam in de Nederlandse progscene. Vader Erik is zanger/toetsenist bij Silhouette, en zoons Bart en Arjan zijn respectievelijk zanger/gitarist en drummer/percussionist bij Skylake – inmiddels hanteert Bart de dwarsfluit eveneens. Het vierde lid is Mark op ten Berg, een bassist uit de soul- en funkwereld. Hun achtergronden zijn duidelijk hoorbaar. Bovendien verrijkt de groep zich met de viool van Sophie Zaaier, de saxofoon van Martin Streckfuss en de achtergrondvocalen van Skylake-collega Suzan van den Engel. Waar de structuur en maatsoort van de tracks verschillen, blijven hun stemming en mixage stabiel, wat de plaat een overkoepelende atmosfeer geeft. Deze is vervreemdend en werelds tegelijk; mistroostige songteksten over ontbrekende thuisgevoelens in onze moderne maatschappij vloeien samen met de meervoudige klanken van de bezielde vocalisten en muzikanten. Ze zorgen ervoor dat er op elk moment van alles te ontdekken valt, zodat aan te raden is het volume hoog te zetten. Wie zijn speakers gedimd houdt, geniet van de hoofdlijnen maar loopt nuances mis. Ook zal de emotionele leadstem van Erik Laan minder overtuigen dan deze bij Silhouette doet. Zorg er daarom voor dat de burens meegenieten, of zet hoofdtelefoons op, en geef de oase van harmoniekoortjes, orgelsamples, donkere gitaarriffs en echoënde vioolsnaren haar vrijheid en gun Laans hoge vocalen de kans op hun krachtigst te klinken. Hoor je het liever van vinyl? In augustus verschijnt Homesick op elpee.

Pieter Barth

DENNIS DEYOUNG

26 East Volume 2

(FRONTIERS)

#AOR #symphonischerock #exStyx

De thans 74-jarige Dennis DeYoung neemt afscheid met deze tweede 26 East, genoemd naar de straat in Chicago waar hij opgroeide en met de toen tegenover hem wonende broers Panozzo de band Styx oprichtte. Twaalf tracks prijken er op dit album dat zijn carrière als

studioartiest afsluit. Hij opent met een ode aan de Beatles. Nee, Hello Goodbye is geen cover van de Beatles-hit, al heeft DeYoungs liedje dezelfde titel. Vele titels van Beatles-songs komen voorbij, enigszins afgekeken van BJH's nummer Titles, en de Penny Laine-trompetjes zijn duidelijk te herkennen. Hoewel 's mans stem ietsje milder is geworden, weet DeYoung nog uitstekend te presteren. Een tweede ode op dit afscheid is er een aan Pink Floyd: Always Time herinnert qua titel en muziek aan de track Time van deze proglegende. Naarmate het album vordert, begint de muziek steeds meer op die van het oude Styx te lijken, en dat voelt goed. DeYoung was immers naast medeoprichter een vaste waarde in Styx, met leadzang en

als leverancier van composities. Net als bij Volume 1 vond DeYoung voor dit album in stadgenoot Jim Peterik (ex-Survivor) een prettige partner om mee samen te werken. De tranentrekkende ballads *Your Saving Grace* en *Made For Each Other* vormen een sandwich voor de heerlijke, echte Styx-song *Proof Of Heaven*. Terwijl de huidige bezetting van Styx nu dan eindelijk de wereldhit *Mr. Roboto* live speelt, knipoogt DeYoung in het nummer *There's No Turning Back Time* nadrukkelijk naar Tommy Shaw, die juist vanwege *Mr. Roboto* Styx destijds vaarwel zei. De muziek en zeker de akoestische gitaar herinneren nadrukkelijk aan het rustige deel van het door Shaw gezongen *Crystal Ball*. Dat DeYoung ook tekstueel nog bij de tijd is, laat hij horen in het nummer *St. Quarantine* waarin hij verwijst naar de pandemie, terwijl de titel een combinatie is van *St. Quentin* en *quarantaine*. Het album eindigt in stijl met de krachtige song *Isle Of Misanthropy*, en DeYoung sluit af met een verwijzing naar 'zijn' *Grand Illusion: We're All The Same*. Een waardig afscheid is het geworden.

Menno von Brucken Fock

VINCE DICOLA

Only Time Will Tell

(ESCAPE MUSIC)
#AOR #poprock #SteveWalsh

Vince DiCola verdiende zijn sporen vooral als componist van muziek voor film, waarvan *Staying Alive*, *Rocky IV* en *The Transformers: The Movie* waarschijnlijk de bekendste zijn. Hij is echter ook een begnadigd producer en toetsenist. Zo speelde hij mee op het album *HTP* (Glenn Hughes en Joe Lynn Turner) en componeerde hij de muziek voor de videogame *Teenage Mutant Ninja Turtles: Mutants In Manhattan*. Volgens begeleidende informatie zou Vince vooral beïnvloed zijn door bands als *Genesis*, *Yes* en *EL&P*, maar eerlijk gezegd hoor ik daar in de songs op dit album niet veel van terug, of het zou de periode *Tormato* (*Yes*) moeten zijn. Wel heel duidelijk terug te horen is de sound van bands als *Toto* en *Chicago* van halverwege de jaren tachtig, de tijd van de AOR dus. Vince zingt zelf niet onverdienstelijk en krijgt professionele hulp van Jason Scheff (*Chicago*),

Bobby Kimball (ex-Toto), Marc Boals (ex-Malmsteen/ex-Royal Hunt), Stan Bush en, in maar liefst drie songs, Steve Walsh (ex-Kansas/ex-Streets). De dertien songs op dit album zouden (mede) door Vince geschreven zijn en lijken mij van oudere data, zoals *Broken Glass*, gezongen door Steve Walsh en eerder uitgebracht op het album *Crimes In Mind* (1985). Merkwaardigerwijs wordt hij hierbij echter niet als medecomponist genoemd. Al met al een aardig melodieuze rockalbum dat echter niet richting vijf sterren komt, behalve in de laatste, epische track met Walsh. Het nummer opent met orkestrale filmmuziek, waarna een ijzersterk gedeelte komt dat doet denken aan composities van Kerry Livgren. Walsh' stem is verrassend goed, het keyboardspel idem, en deze track is een schitterend progressief slot aan een verder naar mijn smaak goed maar niet verbluffend AOR-album.

Menno von Brucken Fock

DISEN GAGE

The Reverse May Be True

(RAIG)
#KingCrimson #DjamKaret #globalmusic

In de archieven van iO Pages zijn al recensies te vinden van *The Screw-Loose Entertainment*, *Libertage* en *The Big Adventure*, respectievelijk het eerste, tweede en zevende en tevens meest recente album van Disen Gage. In die besprekingen werden vergelijkingen getrokken met diverse aspecten van de muziek van King Crimson, Djam Karet, Mörglbl, After Crying en allerhande etnische stromingen die tegenwoordig global music genoemd schijnen te worden. Afgaande op *The Reverse May Be True*, de in 2008 op de markt gebrachte derde cd van dit Russische collectief, zijn daar eveneens onder meer surfrock en de complexe werkstukken van Isildurs Bane aan toe te voegen. Tel daarbij op de referenties die de band zelf noemt, te weten Debussy, Ravel, John Wetton, auteur Douglas Adams en filmregisseur Georgi Danilya, en je kunt gerust concluderen dat de vier muzikanten niet alleen van alle markten thuis zijn maar ook al deze ingrediënten en hun instrumenten (toetsen, gitaren, bas, drums en percussie) feilloos beheersen.

De frisse productie waarin zelfs de kleinste details haarscherp bijdragen aan het geheel, de vaak meeslepende composities en ten slotte de flinke dot humor maken van *The Reverse May Be True* een uitgave die het verdient om na dertien jaar uit de vergetelheid te worden onttrokken.

René Yedema

DJABE & STEVE HACKETT

The Journey Continues

(ESOTERIC ANTENNA)
#jazz #vakmanschap #vloeiend #2cd+dvd

Het lijkt er sterk op dat de stilte rond de Hongaarse groep After Crying probleemloos wordt opgevuld door de landgenoten van Djabe. Hun samenwerking met Steve Hackett werkt daarenboven zo goed dat we Mr. Genesis als een vast lid van de groep mogen beschouwen. Stevig geworteld in de jazz en fusie-traditie draait Djabe reeds sinds 1996 stevig mee in de hoogste regionen van de Hongaarse muziek. Aangevoerd door multi-instrumentalist Atilla Égerházi walst het zestel met vakmanschap probleemloos door jazz en wereldmuziek. Sinds 2011 duikt Steve Hackett regelmatig op als gast waardoor de samenwerking vlotter en vlotter verloopt, alsof het nooit anders is geweest. Live opgenomen op 3 augustus 2019 in het VMKK van Nyíregyháza brengt deze registratie een doorsnee van het Djabe-oeuvre aangevuld met Genesis en Hackett-klassiekers, uitgesmeerd over twee audio-cd's en een dvd. De klankbalans is perfect, en je bent getuige van de joie de vivre waarmee de muzikanten zich door de setlist bewegen. Er wordt voornamelijk geput uit het album *Life Is A Journey: The Sardinia Tapes* dat twee jaar eerder verscheen. Rode draad door het aanbod is ongetwijfeld de gedempte trompet van Áron Koós-Hutás. Die heeft geen blinkend instrument nodig om de sterren van de hemel te spelen; zijn trompet ziet er gehavend uit, maar de klank is weergaloos. Hij speelt ook met enorm veel gevoel, net als bassist Tamás Barabás. Het nummer *Lava Lamp* bevat zowel een bassolo en een drumsolo als een pianosolo waarmee de individuele talenten extra beklemtoond worden. Hackett injecteert dan weer zijn eigen originele stijl, waardoor het

een waar feest van techniek wordt. Het concert wordt aangevuld met twee in Oostenrijk gemaakte opnames terwijl de dvd naast een extra Djabe-opname uit Washington een filmclip bevat. De dvd bevat tevens de opties 16/48 2.0 wav en 5.1 DTS.

John Bollenberg

DR SPACE

Alien Planet Trip Vol 5 – Search In Of...

(SPACE ROCK PRODUCTIONS)
#monotonegeluidscollages

Jawel, we zijn precies twaalf maanden verder en daar is de jaarlijkse worp van Dr Space's *Alien Planet Trip*, volume 5 deze keer. Ook nu heeft vriend Space de basissynthtracks eerst opgenomen om daarna bevriende gitaristen te vragen daar gitaartapjten voor te maken, die hij vervolgens over de basis heen drapeerde. Maar liefst twee gitaristen en een bassist deze keer. Toch is *Search In Of* geen gitaarfest geworden, helaas mag ik wel zeggen. Het is namelijk best taaie kost wat er op deze cd staat, vrij donker en monotoon, te luidruchtig om drones te zijn, te weinig ritmisch (in feite helemaal geen ritmes te bekennen) om elektronische muziek te heten. Mijn conclusie voor Vol 5 is dus dezelfde als die ik vorig jaar voor Vol 4 stelde: "Kortom, veel geluid, nagenoeg geen muziek; je moet ervan houden." Ik heb mijn recensie voor Vol 6 van volgend jaar al klaar staan...

André de Waal

ECHO US

The Windsong Spires

(ABSOLUTE PROBABILITY RECORDINGS)
#MikeOldfield #elektronisch

De Amerikaanse multi-instrumentalist en componist Ethan Matthews hoorde ik voor het eerst bij de progmetalband Greyhaven. Zijn soloplaten onder de naam Echo Us zijn andere kost want klinken als een variatie op Mike Oldfield met elementen uit klassiek en

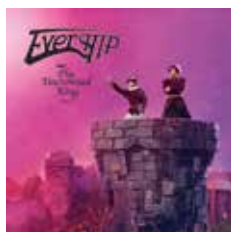
folk. Op The Windsong Spires wordt Matthews (toetsen, gitaren, dulcimer, zang) bijgestaan door drummer Andrew Greene en klassieke zangeres Charlotte Engler. Evenals op Echo Us' vorige albums is de combinatie tussen de genoemde elementen op The Windsong Spires fraai. De Tangerine Dream/Ozric Tentacles-achtige sequences die bij Greyhaven reeds een rol speelden, zijn bij vlagen ook te horen in de muziek van Echo Us, zoals in We Seek The Descending Levers. Daarbovenop legt Matthews Oldfield-achtige gitaarsolo's, wat een gaaf geheel oplevert. Veel van de muziek is instrumentaal, hoewel zang een grote rol speelt. Matthews heeft niet de meest geweldige stem, maar in combinatie met die van Engler valt dit mee, en het levert sterke momenten op, zoals in het aanstekelijke If You Can Imagine en het prachtige titelstuk. Soms zijn er referenties aan de zogenaamde new instrumental music die in de jaren tachtig en negentig met name in de Verenigde Staten werd gemaakt en die ook hier populair was (The Night Sky, And When They Dance At Dusk). Op andere momenten hoor ik melodieën die als filmmuziek dienst zouden kunnen doen, bijvoorbeeld in And Acquiesce en If We Can Breathe Again. Dit album is behoorlijk indrukwekkend. Aan de ene kant heeft het een vertrouwde klank vanwege de link met Oldfield, maar aan de andere kant heeft Matthews ook veel bijzondere ideeën en een eigen stijl, en dat is knap.

Paul Rijkens

EVERSHIP

The Uncrowned King, Act I

(ATKINSON PRODUCTIONS)
#rockopera #Styx

Dit derde album van de Amerikaanse band Evership is een ware rockopera, in twee delen. Het is een muzikale bewerking van het boek The Uncrowned King van Harold Bell Wright. De eerste twee albums, Evership uit 2016 (Tip in i0140) en Evership II uit 2018 (Tip in i0154), lieten qua geluid duidelijk horen dat men uit Noord-Amerika komt en deden me bij vlagen denken aan vooral Styx maar ook Kansas (zonder viool), Presto Ballet en soms Mystery en Spock's Beard/Neal Morse. Ook dit nieuwe album

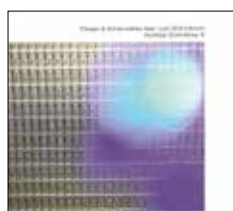
kent elementen van deze namen. De muziek is vrij stevig, zonder als hardrock of metal te klinken. Het openingsstuk, het uit drie delen bestaande The Pilgrimage, laat duidelijk horen waartoe men in staat is: een prima opbouw met vrij euforisch klinkende melodieën en met name geweldig toetsenspel (Hammondorgel, synthesizers) van belangrijkste componist Shane Atkinson. De zang van Beau West, die ik op de eerste twee albums een minder aspect vond, komt hier beter tot z'n recht. De heren mijden het experiment niet. Dat is te merken in The Voice Of The Waves. In Crownshine-Allthetime komt de invloed van Styx naar voren, ook in de samenhang. The Tower volgt met een puntige synthesizersolo waar Dennis DeYoung (ex-Styx) patent op had in de jaren zeventig. Vooral die jaren vormen het referentiepunt voor de muziek van Evership. Na dit muzikale geweld is het rustige The Voice Of The Evening Wind tegenwicht met synths en Mellotron. Dat laatste instrument speelt ook een belangrijke rol in Yettocome-Itmightbe (ik maak geen schrijffouten: de titels worden veelal aan elkaar geschreven). James Atkinson speelt hier een sterke gitaarsolo. Wait volgt ook weer de weg van Styx maar kent ook wat elementen van neoprog. Evership heeft weer een prima album afgeleverd. Ik hoop in de toekomst nog veel meer te horen. Eerst dus Act 2 van The Uncrowned King.

Paul Rijkens

FANGER & SCHÖNWÄLDER FEAT. LUTZ GRAF-ULBRICH

Analog Overdose 6

(MANIKIN RECORDS)
#Ashra #prettigeoverdosis

De serie Analog Overdose van Thomas Fanger en Mario Schönwälder heeft nummer zes bereikt. Een overdosis heeft een negatieve betekenis maar gelukkig is dat niet het geval bij een overdosis analoog. Hier wordt de analoge synthesizer en aanverwante apparatuur mee bedoeld. Op dit album wordt het duo bijgestaan door Lutz Graf-Ulbrich, voormalig gitarist van de Krautrockband Agitation Free en later lid van Ashra. Zijn gitaar heeft een belangrijke rol op dit album. Waar Schönwälder op zijn albums met Bas Broekhuis en Detlef Keller nog wel eens lange nummers

speelt, is de speelduur van de nummers op deze cd "beperkt" tot hooguit een minuut of dertien. Er staan dan ook twaalf stukken op. Men begint erg fraai en melodisch in Oberbaumbrücke: een gave basismelodie waaroverheen Ulbrich rustig soleert. Dit soort muziek werd in de jaren tachtig en negentig veel gemaakt. Na het experimentele Kosmischer Kiez 3:45 Uhr volgt in Görlitzer Platz een compositie die van Ulbrichs band Ashra had kunnen zijn, met name de albums Correlations en Belle Alliance waarop men meer rock maakte. De sequencerpartij in Eichkamp had ook zomaar van Ashra kunnen zijn. Sfeer maakt men ook, bijvoorbeeld in Sternentor. De combinatie van elektronica met gitaar doet mij hier wel wat denken aan de muziek van Erik Wøllo. Dit album kent bijzonder aardige vondsten, zoals de mix van sequences en ritmes in Sportmolle. Soms (Hinterhoff) komt ook System 7, het project van Steve Hillage, voorbij. Teufelsberg is puur Berlijnse School, net als Entlastungsstrasse, met een stuwende sequence en gave solo's van Ulbrich. Ik ben onder de indruk van dit album dat naar mijn mening beter klinkt dan wat Ashra ooit heeft gedaan. Knap.

Paul Rijkens

GIANT SKY

Giant Sky

(GLASSVILLE RECORDS)
#indie #postprog #spacesynths

De naam Erlend Aastad Viken doet waarschijnlijk niet meteen een belletje rinkelen, maar die van zijn band Soup des te meer. Het collectief uit het Noorse Trondheim maakte in 2017 met Remedies een van de allermooiste albums van dat jaar, en voorganger The Beauty Of Our Youth was ook al niet misselijk. Nu is er dit "solo"project waarop de frontman weliswaar zijn eigen stempel drukt, maar dat niet al te ver afdrijft van de artistieke indie/postprog van het basisstation. Hij diept de scherpe contrasten tussen tere passages en uitbundige geluidserupties wel verder uit, terwijl de gastvocalen worden verzorgd door een aantal zangeressen. Als je daar, net als ondergetekende, vrij allergisch voor bent, is het bij de eerste draaibeurt

even doorbijten vanwege die naar kindvrouwtjes neigende stemmen, maar Erlend is een slimme songsmid en schrijft, om een bekend Zeeuws margarinemerk te parafraseren: "geen zin te veel, hoor!" Hierdoor is er net als bij Soup veel ruimte gelaten voor indrukwekkende en ontroerende instrumentale gedeeltes zodat er veel te genieten valt. En eerlijk is eerlijk: de dames doen het best mooi in de koortjes. Een van de grootste troeven van dit debuut is de overheersend dromerige, open sfeer die de fantasie van de luisteraar zachtjes prikkelt. Uitmuntend voorbeeld daarvan is Out Of Swords, een song zo teer als een veertje, gevangen in de laatste zomerbries, met een tekst die het hart vult met zoete zwaarte waarbij zelfs het plechtige kerkorgel zich schuchter opstelt. Potdomme, zo fraai heb ik ze lang niet gehoord! Eigenlijk word je meteen al ingepakt door het openingsnummer The Further We Go The Deeper It Gets (pt. 1-6) waarin vrij baan wordt gemaakt voor fijne spacey synths en distorted gitaarwerk; dit is het "Kosmisch Keurmerk" volkomen waardig. Broken Stone begint bedrieglijk als een lieflijk liedje voor het slapengaan maar ontaardt halverwege in een explosie van eighties-achtige keyboards. Het volume wordt nog overtroffen door No Cancelling This, dat daarentegen weer heel stilte naar het einde toesluipt. The Further We Go... (pt.7) had best de zweverige afsluiter mogen zijn, maar die rol is weggelegd voor Breaking Patterns, een beetje lomp voortstampende track met een overactieve dwarsfluit – wat mij betreft een minpuntje op deze verder voortreffelijke plaat waarbij het aangenaam verpozen is tot de nieuwe Soup wordt opgediend in oktober.

Alice Switzer

GRAN TORINO

The Delphic Prophecy

(MUSEA)
#prog #instrumentaal #lichtsymfonisch

De Italiaanse formatie Gran Torino heeft tot op heden pas eenmaal aandacht gekregen in iO Pages. Dat was in 2011 met eersteling GrantorinoProg (zie i0102) waarop instrumentale prog

wordt gespeeld met invloeden van groepen als Led Zeppelin, Rush, Kansas en Deep Purple, maar tevens van Goblin, vooral als de toetsen domineren. De twee jaar later uitgebrachte opvolger Fate Of A Thousand Worlds is toen aan onze aandacht ontsnapt. Ondanks een nieuwe gitarist in de gelederen zijn op die plaat slechts subtiele veranderingen in de muziek te horen, zoals de toevoeging van fusion-elementen en meer ruimte voor de keyboards. Na een pauze van zes jaar verscheen eind 2020 het derde album The Delphic Prophecy. De drie vaste bandleden Alessio Pieri (toetsen), Gian Maria Roveda (drums) en Fabrizio Visentini (bas) hebben wederom een nieuwe collega op de gitaar, en dat is geen onbekende, want het is niemand minder dan David Cremoni, die we kennen van Moongarden en Submarine Silence. Hun symfonische sound lijkt nu ook zijn sporen te hebben achtergelaten in de tien instrumentale composities op deze zeer aardige cd. Tracks als Ondine en Faint Dimness zouden namelijk niet misstaan op een album van Submarine Silence, al ontbreken de wollige Mellotron-partijtjes die zo kenmerkend zijn voor deze band. From Lust To Shame bevat dan weer een stukje Caravan-achtig toetsenspel (dat snerpande orgelgeluid) maar heeft tevens iets exotisch. Soms kiest men voor een enigszins dromerig werkje, zoals A Gentle Soul. Het vroegere, wat steviger getinte materiaal van Gran Torino klinkt slechts incidenteel door, bijvoorbeeld in The Sibylline Oracle en Ancient Labyrinth. Met de alom aanwezige toetsenklanken van Pieri en het slepende, vaak aan Steve Hackett refererende gitaarspel van Cremoni is The Delphic Prophecy echter het meest symfonische album van Gran Torino tot nu toe geworden.

Rob Hanemaaijer

THE GRAND ASTORIA

From The Great Beyond

(EIGEN BEHEER)

#veelmuziekstijlen #overwegendstevig

Dit Russische collectief is in 2009 opgericht door Kamille Sharapodinovin en heeft sinds die tijd al zes albums en talloze ep's en singles uitgebracht. Ook het hier besproken exemplaar is een

DE ALLAN HOLDSWORTH-ARCHIEVEN – DEEL 2

#concertarchieven #hogequaliteit

Zoals het artikel in iO Pages 165 al aangaf gaan de deuren naar de muziekarchieven van Allan Holdsworth langzaam maar zeker open. Sinds augustus 2020 kunnen we weer drie nieuwe uitgaven noteren, waarbij opvalt dat ze allemaal uit een andere hoek tevoorschijn komen én dat ze van hoge kwaliteit zijn.

**DIDIER LOCKWOOD,
GORDON BECK,
ALLAN HOLDSWORTH,
ALDO ROMANO,
JEAN-FRANÇOIS
JENNY-CLARK**

The Unique Concert

(DISQUES JMS)

De eerste cd die we onder de loep nemen is The Unique Concert, uitgebracht via JMS Disques, waaronder ook Cream Records valt. Dit is een Frans platenlabel met een ongeveer veertig jaar lange geschiedenis. Het label is gespecialiseerd in jazz en jazzrock en brengt albums uit van musici als violist Didier Lockwood en gitarist Allan Holdsworth. Onlangs werd in de archieven een in 1980 opgenomen concert ontdekt waarbij drie befaamde jazzmusici, te weten pianist Gordon Beck, slagwerker Aldo Romano en contrabassist Jean-François Jenny-Clark, met de genoemde twee jazzrockgiganten het podium deelden. Het merendeel van de composities die werden uitgevoerd, was afkomstig van Sunbird uit 1979, de tweede samenwerking tussen Beck en Holdsworth. Daarnaast was er ook ruimte voor twee nummers van Lockwood, waaronder Zebulon Dance, dat het in Frankrijk zelfs tot een hit schopte. Het goed geconserveerde optreden werd gekenmerkt door lange improvisaties, waarbij vooral de virtueuze duels tussen Lockwood en Holdsworth opvielen. Hierbij is het goed om te vermelden dat het concert werd gehouden nadat laatstgenoemde bij UK en Bruford de sterren van de hemel had gespeeld en voordat hij zijn eigen I.O.U. zou oprichten. Mooi en historisch interessant archiefmateriaal derhalve dat wordt afgesloten met een kort Franstalig interview met Romano.

ALLAN HOLDSWORTH

Leverkusen '97

(MANIFESTO RECORDS)

Met Allan Holdsworth - Leverkusen '97 zet Manifesto Records de dvd /cd-reeks voort van grotendeels onuitgebrachte filmopnames van de in 2017 overleden virtuos. Van hem was bekend dat hij een hekel had aan optredens tijdens festivals en al helemaal aan camera's die zijn vingervlugge bewegingen op de gitaarhals in close-up volgden. Gelukkig voor het nageslacht ging hij door de knieën en trad hij op tijdens de 18e Leverkusener Jazztage die in oktober 1997 plaatsvonden. De opnames, die door de WDR op televisie werden uitgezonden, laten Holdsworth zien in gezelschap van drummer Chad Wackerman en bassist Dave Carpenter. In het recente interview met Wackerman dat als bonus op de dvd staat roemt hij de in 2008 overleden bassist om zijn vermogen complex akkoordenspel te verenigen met stuwende ritmische patronen. Het trio is kraakhelder op film vastgelegd, wat vooral dankzij de rustgevende blauwe belichting ook na bijna vijftientig jaar nog leidt tot beelden waarop het speelplezier en de waanzinnige techniek van de musici tot in detail zichtbaar is. Er werd vooral werk gespeeld van het destijds net verschenen The Sixteen Men Of Tain, hoewel er uiteraard ook werd teruggegrepen op concertfavorieten uit Holdsworths discografie inclusief Proto-Cosmos, dat hij voor de New Tony Williams Lifetime pende.

SOFT WORKS

Abracadabra In Osaka

(MOONJUNE RECORDS)

We sluiten dit drieluik af met Abracadabra In Osaka van Soft Works. Voor Canterbury scene-fans was het

begin 2000 samengestelde Soft Works niet minder dan het uitkomen van een droom. Maar liefst vier musici die even zo vele verschillende stadia van het legendarische Soft Machine mede vorm hadden gegeven, waren bereid tot een reünie. Nog voordat Holdsworth, Elton Dean, Hugh Hopper en John Marshall bij elkaar waren gekomen om muziek op te nemen, waren er al contracten getekend voor een Japanse tournee. Het duurde echter allemaal langer dan gehoopt, mede doordat de eigenzinnige Holdsworth toch liever zijn partijen in zijn eigen studio wilde opnemen. Hierdoor verscheen Abracadabra pas in 2003, nadat de band onder de naam Software al enkele optredens had verzorgd, zoals in 2002 tijdens het in Seattle gehouden Progman Cometh Music Festival. In 2003 trad men onder meer op in Japan en van het concert in Osaka zijn miraculeus genoeg opnames bewaard gebleven. Gitarist Mark Wingfield had de moeilijke taak om de direct van het mengpaneel afkomstige opnames op te krikken tot een aanvaardbaar niveau. Daarin is hij uitstekend geslaagd. Het relaxt musicerende kwartet speelde nummers van het enige album, plus werk uit de Soft Machine-historie, het door Phil Miller voor Hatfield & The North geschreven Calyx, en Alphrazallan, een tot dan toe onuitgebrachte solocompositie van Holdsworth. De dubbel-cd Abracadabra In Osaka is, inclusief verhelderende hoesteksten, een mooi document van een bijzondere gelegenheidsformatie waarvan helaas alleen drummer Marshall nog in leven is. Overigens zou Soft Works vanaf 2005 – exclusief Holdsworth – voortbestaan als Soft Machine Legacy, totdat het tien jaar later weer tot Soft Machine werd omgedoopt.

We zijn benieuwd wat er hierna wordt opgeduikeld uit de diverse muziekarchieven. Op verscheidene wensenlijstjes staan onder meer A Gathering Of Minds, een concert uit 1982 met Holdsworth, Jack Bruce, Billy Cobham, Didier Lockwood en David Sancious en het in 1988 geregistreerde Goodbye Pork Pie Hat van de Jazz Explosion Superband waarin Holdsworth musicerde met Stanley Clarke, Steve Smith, Randy Brecker en Bernard Wright.

René Yedema

ep en de speelduur is met 33 minuten vrij lang. In korte tijd passeren diverse stijlen de revue, waaronder progressieve rock, metal, heavy rock, stonerrock, jazz en psychedelische rock. Deze zijn verweven door de zes songs op *From The Great Beyond*. Naast Sharapodinovin zijn het gastmuzikanten die het repertoire bij elkaar spelen. Onder hen de zeer getalenteerde toetsenist Gleb Kolyadin die, vooral met zijn helaas sporadische subtiele pianobijdragen, tegenwicht biedt aan de veelal riffende gitaren. In *Njanatiloka* maakt een fluitist zijn opwachting die opnieuw te horen is in het psychedelische *Anyhow*, deze keer samen met een banjospeler, pianist en akoestisch gitarist – zonder meer de rustigste en meest melodieuze track van de schijf met goede zang. Vanwege de verschillende muziekstijlen en dan vooral de metal en stonerrock, zal dit album voor veel lezers niet interessant genoeg zijn. Ondanks dat ik tijdens de recensieperiode de muziek wel meer ben gaan waarderen, behoor ik ook tot die groep.

Leo Hoekstra

HELLOWEEN

Helloween

(NUCLEAR BLAST)
#powermetal #hardrock #reünie

Met dit nieuwe album, simpelweg Helloween genaamd, lijken de Duitse grondleggers van de powermetal een nieuwe start te maken met alle elementen die hen destijds groot hebben gemaakt. De schitterende hoge vocalen, duellerende gitaren met melodieuze gitaarsolo's en een razendsnelle ritmesectie vormen de basis van mooie composities. De dubbele basdrum zorgt voor hoge tempo's en de introsong is daar een schoolvoorbeeld van. Maar naast de bekende powermetal komen er ook enkele pure hardrocksongs voorbij die het tijdens optredens bijzonder goed zullen doen. De heren zijn duidelijk ook beïnvloed door Deep Purple, zoals blijkt uit *Indestructible*. Een ballad zat er op dit album niet meer in, maar er zijn toch enkele rustpunten aanwezig. De cleane vocalen worden door drie leden verzorgd, maar het is toch vooral

Michael Kiske die het voortouw neemt. Het album eindigt met een heuse epic van twaalf minuten waarin de heren hun progressieve kant laten zien met heel wat tempo- en sfeerwisselingen en duizelingwekkende maar melodieuze gitaarsolo's. Het is geen conceptalbum geworden, maar eigenlijk was dat destijds met het legendarische *Keeper Of The Seven Keys* ook niet het geval. Als het allemaal weer kan, zal de groep in de zevenkoppige formatie op tournee gaan met Hammerfall. Songs als *Skyfall*, *Fear Of The Falling* en *Out For The Glory* zullen dan zeker op de setlist staan, en daar kijken we alvast naar uit.

Claude Bosschem

IWKC

Urban Fears

(RAIG)
#symfonischepostrock #debuut #instrumentaal

De recensie in i0157 van de ep *Cargo Cult* van de Russische band IWKC voorzagen we van de hashtag "kameleonprog". Niet alleen werd er in vier talen gezongen, tevens waren de vier tracks gebouwd op diverse muziekstijlen, zoals moderne instrumentale progressieve rock, Neue Deutsche Welle, artpop, dub en postrock. We waren dan ook aangenaam verrast toen we onlangs het uit 2012 stammende debuut *Urban Fears* toegezonden kregen en ontdekten dat nagenoeg dezelfde musici met consistente, warmbloedige muziek waren begonnen. De instrumentale, veelal in een laag tot gemiddeld tempo gespeelde stukken zijn alle onder de noemer van symfonische postrock te scharen, terwijl cello en viool voor folky en klassieke momenten zorgen. Tevens weerklanken her en der ietwat in de jaren zestig te situeren gitaarklanken en brengen ijl klinkende stringssynthesizers melancholische new wave-bands als *The Chameleons* en *Sad Lovers & Giants* in herinnering. Nee, spannend is *Urban Fears* niet te noemen, maar de helder geproduceerde eersteling luistert wel comfortabel weg. De genoemde hashtag slaat dan ook zeker niet op dit album, maar meer op de band zelf met zijn volkomen van elkaar verschillende platen.

René Yedema

KLASSIEKER

IQ

The Wake

(SAHARA)
#neoprog #Genesis

De allerlaatste Klassieker die ik schreef was de allereerste in i0 Pages: *Danger Money* van UK. Na al die jaren had ik eigenlijk verwacht dat veel albums van IQ onderhand de klassiekerbehandeling zouden hebben gekregen, maar verbazingwekkend genoeg gold dat alleen voor *Nomzamo*. Om dit onrecht enigszins te rechten, dan toch maar weer eens dit album opgezet dat tot de soundtrack van mijn puberteit behoorde. Of het nu de CD-show van Wim van Putten was, of dat de naam IQ samen met Pendragon en Pallas opdook in de slipstream van Marillion, feit is dat dit album een blijvertje bleek. Zeker, het wat reggae-achtig ingestoken *Corners* met zijn sitargeluiden is niet mijn favoriet, en natuurlijk had het drumgeluid (en de drummer) beter gekund, maar deze kinderziekten vergeef ik de band graag. Dat geldt voor sommigen misschien ook voor het wat dunne stemgeluid van Nicholls, maar zijn stem heb ik altijd heel goed bij IQ vinden passen, en hij is met zijn eigenzinnige teksten (waarvan ook Orford moest toegeven dat hij er geen idee van had waar die over gingen) en sfeervolle artwork een onvervangbaar element in de band gebleken; de albums met Menel hadden zeker hun momenten, maar ik miste de mystiek. Het aura van dit album komt ook grotendeels op het conto van de teksten waarin ik, terugkijkend, ook de invloed van nummers als *The Cure's A Forest* denk te ontwaren. Zinnen als: "they've broken all the promises they made", "even the rain won't fall in a straight line", "I am empty as I am" – overall spreekt de wanhoop, en vervreemding. Vanaf de eerste sombere klanken van *Outer Limits*, die nadrukkelijke baslijn van Esau en de toetsenomlijsting door Orford, zit ik direct ondergedompeld in dit album, om pas na *Headlong*, of met een beetje geluk na het al even goede bonusnummer *Dans Le Parc Du Chateau Noir*, weer boven te komen dobberen. Tussendoor hoor je het symfonische gitaarwerk van Mike Holmes, de Mellotron van Orford in het stampende *The Wake*, de schwing van *The Magic Roundabout*, de spanning en drive van topnummer *Widow's Peak* (*I want to see you, I want to touch you, I want to feel the breathing changing*), maar ook de wanhoop van het al even prachtige *Headlong*. Allemaal voorzien van ijzersterke melodieën die zich meer dan dertig jaar geleden in mijn geheugen hebben gegrift.

Jurriaan Hage

JACK O' THE CLOCK

Leaving California

(CUNEIFORM RECORDS)
#GentleGiant #progfolk #Mamas&Papas

Pfjewww! Met *Jubilation* speelt dit bandje zich meteen in de kijker, want dit nummer klinkt fris, fraai en pakkend. In slechts drie minuten etaleert het kwintet drukke en luchtige progfolk, met een mandoline, een fijn roffelende drummer, een dominante bassist en prettig zangwerk. De oren zijn gespitst, want dit zijn echt geen prutsers.

Meteen daarna wordt duidelijk dat de viool een flinke rol speelt bij Jack O' The Clock. De Californische groep – die vanaf 2007 reeds zes andere albums uitbracht – gebruikt ook instrumenten als dulcimer, klarinet, cello en pedal steel, zodat de sound niet alledaags is, terwijl de composities eveneens passen in het hokje 'tamelijk onorthodox'. En toch klinkt de muziek behoorlijk toegankelijk. In *You Let Me Down* hoor je gelijkenis met de jarenestigzang van *The Mama's & the Papa's*, voorwaar niet verkeerd. In een langere track als *The Butcher* vliegt het alle kanten op, waardoor *Gentle Giant* in gedachten springt. Ook maffe stemmetjes van Thea Kelley zijn niet van de lucht, en de leadzang van Damon Waitkus doet denken aan de stem van Nick Beggs (*The Mute*

Gods). Andere referenties die bij de muziek van Jack O' The Clock boven komen zijn namen als Sufjan Stevens, Mike Keneally, Henry Cow en Van Dyke Parks. In A Quarter-Page Ad heersen de strijkers volop in een tamelijk avant-gardistisch arrangement. Dat 'moet' je liggen. Meer op mijn gemak raak ik bij de titeltrack, leunend op lekker tokkelwerk van een akoestische westerngitaar (stalen snaren), bespeeld door diezelfde Waitkus, de bandleider die ook nog de toetsen beheerst. Zijn elektrische gitaar hoor je nauwelijks op dit album. Met Narrow Gate sluit de band in elf minuten aangenaam en gevarieerd af, terwijl de associaties met Sufjan Stevens niet van de lucht zijn, vooral vanwege de meerstemmige zang, de akoestische gitaren en de hamerende dulcimer. Eigenzinnig? Ja. Uniek? Behoorlijk. Interessant? Absoluut!

Freek Wolff

JACKDUPON

La Republique Dominicale Du Zoo

(EIGEN BEHEER)
#raar

Het Franse avanterige gezelschap JackDupon loopt inmiddels een tijdje mee. Op deze mini (of met zijn 33 minuten: kort uitgevallen plaat) brengt de band een vijftal nummers die een tamelijk experimentele inslag hebben en waar we bovendien regelmatig enigszins mal aandoende spraakzang en andersoortige vocalisaties langs horen komen. Er zijn momenten waarop de band op een aan pakweg Univers Zero herinnerende manier aan spanningsopbouw doet, maar de kracht daarvan is nu juist dat je door blijft bouwen aan die spanning, zoals UZ dat doet. En JackDupon doet dat niet. Daardoor krijg je stukken die interessant zijn, maar toch ook hapsnap. Je hoort goede ideeën, maar die worden niet consistent samengesmeed tot een sterk nummer. Dat zorgt ervoor dat men niet het niveau haalt dat bereikbaar lijkt. Toch is niet alles verloren: juist in Taureau, met zijn dikke negen minuten de langste track van de schijf, weet de band de spanningsopbouw wel vast te houden en doet de gebruikte

spraakzang soms denken aan Angès Christian Décamps. Fijn stuk. Het totaal is misschien niet consistent sterk, maar toch is dit een fijn plaatje voor de liefhebber van avant prog.

Roberto Lambooy

JOE JACKSON & TODD RUNDGREN

State Theater New Jersey 2005

(PURPLE PYRAMID)

#akoestisch #live #nietdetopperdiehadgedund

In de Verenigde Staten vinden regelmatig tournees plaats van speciale gezelschappen die we in Europa niet te zien krijgen, vaak om financiële redenen. Met een beetje geluk komt er dan wel een live-plaat van uit, zodat wij er alsnog iets van meekrijgen, maar ook dit gebeurt niet altijd. Wel in het geval van de toer die Joe Jackson en Todd Rundgren samen in 2005 ondernamen. Waarom juist deze twee, vraagt u... en ik heb er het antwoord niet op. Twee muzikanten van verschillende generaties (1960/70 versus eind '70/80) en ook verschillende muzieksoorten (new wave versus prog), hoe kom je erop? Het was een akoestische tournee waarbij de mannen in een aantal nummers werden ondersteund door het kamermuziekgezelschap ETHEL uit New York. Helaas opent deze dubbelaar met vijf solonummers van dit strijkkwartet; daar is eerlijk geschreven niet doorheen te komen, wat een sombere ellende. Dus snel geskipt naar track 6 waarin Jackson het interessantere gedeelte van deze release opent. Ome Joe is akoestisch altijd zeer goed te pruimen, dus cd1 ligt verder goed in het gehoor. Op cd2 mag Ome Todd zich akoestisch laten horen, en dat is toch iets meer doorbijten; zijn muziek is duidelijk beter geschikt voor band- en elektrische uitvoeringen. Deze schijf eindigt met de mannen die ieder een nummer van de ander zingen, waarna er nog gezamenlijk twee nummers worden uitgevoerd. Dat laatste had van mij wel vaker gemogen, want dat brengt nu juist het speciale karakter aan deze toer en release. Nu blijf je als luisteraar toch met een ietwat teleurgesteld gevoel van: "hier had meer in gezeten" achter.

André de Waal

JUICE OH YEAH

Juice Oh Yeah

(ADDICTED LABEL)

#doom #baskunsten #psychedelisch #eclectisch

Juice Oh Yeah is een alternatieve band uit Sint Petersburg en bestaat uit bassist/zanger Boris Shulman en drummer Sviatoslav Lobanov. Dat hun nieuwe album geen titel heeft, betekent niet dat het hun debuut is, doch bij iO Pages kunnen we het als zodanig beschouwen. Eerder brachten de twee Sila Vselenny (2013) uit, waarop ironische en depressieve stoner-doom te horen was, creatief maar ver van ons bed. Sindsdien werden ze volwassen en schoven ze naar een progressief-melodische kant. Niet bedoeld voor bruiloftsfeesten – Juice Oh Yeah blijft een undergroundgroep – maar de nieuwe schijf klinkt verre van boos. Ze is psychedelisch, aanzienlijk gevarieerder en omhelst de fijne vocalen en grooves van Noorse progbands als Motorpsycho en Shaman Elephant. De 'Klezmer-doom', zoals het duo zijn dynamische sound omschrijft, leidt ons op natuurlijke wijze langs een scala van westerse en oosterse motieven en instrumenten, vaak krachtig, soms bedwelmend. De westerse zijde stamt uit de roaring sixties en herinnert aan de bewustzijnsverruimende klanken van Gong, Deep Purple en vooral (The) Pink Floyd. De oosterse vertegenwoordigt meditatieve instrumenten en volksliederen van primitieve steppenbewoners. Ertussenin promoten The Beatles vanuit India hun LSD. Dat Shulman op de overwegend instrumentale stukken in het Russisch zingt, valt door de weloverwogen galm nauwelijks op. Opmerkelijker is hoe hij zijn fretloze bas bespeelt, er meerdere partijen van over elkaar legt en ze laat klinken als een desert rock-gitaar. Ook gebruikt hij een twaalfsnaar, een banjo en een Chinese citer. Terwijl Lobanov helse ritmes lost op zijn drumstel of zijn exotische percussieverzameling aangrijpt, blijkt hij ook de synthesizer en zelfs de trombone uitstekend te kunnen bespelen. Ze maken een expressief deel uit van het geluid. Deze trip duurt veertig minuten en is verdeeld over vijf tracks. De relatief korte opener Рельс ('de spoorrails') rockt lekker binnen, waarna de stukken langer en almaar kunstiger

worden. Днаа ('DNA-A') voelt al zeer eclectisch en had evengoed Astronomy Domine mogen heten. Вдоль ('overlangs') is een uitgebreide suite, half paradijselijk, half apocalyptisch maar steeds vol overgave. Hierop volgen de twee lekkerste tracks, bewaard voor het laatst. Op de aangrijpende wals Полено ('logboek') is Shulmans stemgeluid op zijn hoogst en krijgt zijn bas de meeste ruimte, waarmee hij vanuit een fragiele opening naar bombastische climaxen toewerkt. Вниз ('omlaag') ten slotte doet aan als een landelijke beekje van Atom Heart Mother-tonen dat uitmondt in een idem-druipsteengrot. Hier voert het tweetal met al zijn gasten een symfonisch Tsarenlied op. Hoorden we zoiets ooit eerder?

Pieter Barth

KING BUFFALO

The Burden Of Restlessness

(EIGEN BEHEER)

#oogvoordetail #Tool #HighlySuspect

King Buffalo is een trio uit New York dat stevige rock maakt op de grens van prog met sludge. Naast de noodzakelijk stevige ritmetandem van bassist en drummer bepaalt vooral zanger/gitarist Sean McVay het geluid van de band. Zijn vaak scherpe en korte gitaaraccenten doen denken aan de hakkerige stijl die we ook kunnen horen bij bands als Tool en Highly Suspect. McVays wat lijzige en flegmatieke zang staat hiermee in schril contrast. Nu maakt de band zeker muziek die leeft bij contrasten, maar de zang had toch best iets hoger in de emotie mogen zitten. Je ziet bijvoorbeeld in afsluiter Loam dat door het daar ontbreken van de scherpe gitaar het geluid initieel vlak aandoet. Gelukkig wordt dit in de loop van de track opgelost. Daar staat tegenover dat de muziek van King Buffalo nooit een dusdanige muur van geluid vormt dat je rustmomenten moet gaan inbouwen. In die zin werken die contrasten prima. In tracks als Locusts en Burning worden de scherpe gitaartjes juist gebruikt om op zijn Tools te werken aan een fraaie opbouw. Daar komt de band het best tot zijn recht. Al met al levert King Buffalo hier een prima plaat, met nog wat kansen richting de opvolger.

Roberto Lambooy

KINGFISHER SKY

Rise

(EIGEN BEHEER)

#meeslepend #avontuurlijk #progmetal #ep

Drie jaar na de release van Technicoloured Eyes valt er eindelijk weer nieuw, origineel werk te melden van Kingfisher Sky, de progressieve metalband die door drummer Ivar de Graaf (ex-Within Temptation) in 2001 werd opgericht. Op de ep Rise staan vier tracks die de band in haar meest avontuurlijke en meeslepende vorm laten horen. Van de orkestrale, lekker bombastische opener Rise Up naar de Keltische folkinvloeden in Rain On Your Parade (inclusief een magistraal samenspel tussen het orgel van Erik van Ittersum en de zwaar ronkende gitaren van Edo van der Kolk), tot de filmische dramatiek uit The Grey Fields (met lichte productionele verwijzingen naar Rush' Red Sector A) en het opzweepende, klassiek hardrockende Fool's Anthem; in deze vorm kunnen we van Kingfisher Sky geen genoeg krijgen, zeker als we ook nog eens concluderen dat de zang van Judith Rijnveld zelden zo krachtig en doorleefd heeft geklonken. Dan is het des te teleurstellender dat deze band zich in deze rustige, concertloze coronatijden heeft beperkt tot een kwartet nieuwe nummers. Hoezo ep? Een volledig album willen we horen. Wat? Een dubbelalbum graag!

Edwin Ammerlaan

MAGENTA

Angels And Damned: 20th Anniversary Show

(EIGEN BEHEER)

#live #magistraal #topvorm

De laatste maanden worden we overspoeld met live-opnames van bands die ondanks de lockdown en het toerneeverbod hun fans niet in de kou willen laten staan dan wel toch nog een centje willen verdienen. Soms vraag je je daarbij af: hoeveel live-opnames van een band heb je nodig of wil je horen? In het geval van Magenta is dat best een

terechte vraag, want om live-releases heeft deze band nooit verlegen gezeten. Nu weer een dubbelaar ter gelegenheid van het twintigjarige bestaan, in mei 2019 opgenomen in het Arlington Arts Centre te Newbury. Weer eentje, dat is geloof ik al nummer tien of zo, zult u verzuchten. Ja, weer een, antwoord ik dan verheugd, want Angels And Damned behoort tot de beste live-platen die de band heeft uitgebracht, en eigenlijk ook tot de beste live-platen die de laatste tijd überhaupt zijn uitgekomen. Natuurlijk is zangeres Christina Booth uitstekend bij stem en weet ze de soms gecompliceerde zanglijnen weer prima over de Bühne te brengen. Maar wat deze keer de meerwaarde geeft, is de topvorm waarin gitarist Chris Fry verkeert. Hij is werkelijk all over the place, hier met een ondersteunend riedeltje en daar met een magnifieke solo. En dan vliegen de twintig tracks, waaronder de twee epics Gluttony en The White Witch, echt voorbij. Ja, ik heb al vaker de burenlopen pesten met mijn muziekvolume en ik waarschuw ze nu weer: de versterker gaat wederom helemaal opengedraaid worden, want deze muziek is een burengerucht meer dan waard!

André de Waal

LAURA MEADE

The Most Dangerous Woman In America

(DOONE RECORDS)

#artpop #zuiver #melancholisch #IZZ-uitstapje

Ik beluister de tweede cd van de New Yorkse zangeres en toetseniste Laura Meade. Omdat ze bij de band IZZ hoort en haar zuivere stem aan Annie Haslam doet denken, verwacht ik symfonische rocksongs. Vooralsnog blijven die uit. Na een korte geluidscollage doet Leaving aan als een George Michael-probeersel en blijkt Burned At The Stake een drum-'n-bass-track; intens, maar niet waar ik op reken. Ik concludeer te zitten met een singer-songwriteralbum, en als ik geen plichtsgetrouw recensent was, liet ik het hierbij. Maar plots kickt er iets in; Meade lijkt behoedzaam creatieve artpop te hebben geïnjecteerd, en het vierde nummer ontpopt zich als fraai geconstrueerde muziek. Deze dromerige wals heet Iconoclast en bevat een melancholie als op Steve

Wilson's conceptplaat Hand. Cannot. Erase. Misschien is dat geen toeval, ook deze schijf handelt over een door de samenleving vergeten sterke vrouw. Meade componeerde het verhaal met haar IZZ-genoot John Galgano en het weerspiegelt 'de talloze martelaressen die het zwijgen zijn opgelegd'. Wellicht verduidelijken de songteksten nog om wie het concreet gaat, in elk geval vervolgen zich gevoelige melodielijnen. In End Of The Road In Hollywood worden ze gedragen door subtiele bassen en vlotte elektronische drums; geen prog maar verrassend zwenkend. Ook Doesn't Change A Thing klinkt weemoedig, maar nu vol en symfonisch. Het kan ook niet anders, vrijwel alle IZZ-leden spelen mee. Zoetjes wordt het me duidelijk dat het album allerlei tempo- en akkoordwendingen in petto heeft. Ik raak onder de indruk van zijn weloverwogen opbouw en de comfortabele manier waarop Meade haar stem laat uitkomen. Zo laat ze in de titeltrack de volledige band acht minuten lang haar vele gelaagde en heldere zanglijnen begeleiden met indrukwekkende jazzrockmaten en -riffs; het meest onderhoudende en uitgebreide stuk. The Shape Of Shock intrigeert eveneens; een frisse cocktail van zang en elektronica. Forgive Me combineert bij wijze van climax de mooiste voorbijgekomen trucjes; het meest typerende nummer. Tell Me, Love ten slotte is een kort maar progressief-bombastisch slot dat smaakt naar meer; een ware cliffhanger. Ik kom terug op mijn eenzijdige conclusie: The Most Dangerous Woman In America vormt een boeiend geheel van gevarieerde verrassingen waarvan de eenvoudige opening essentieel is voor het soepele verloop van de vertelling. Op welke historische vrouw die is gebaseerd, blijft echter een raadsel.

Pieter Barth

TOM NEWMAN

A Faerie Symphony II

(TIGERMOTH RECORDS)

#instrumentaal #MikeOldfield #experimenteel

De naam Tom Newman doet misschien niet onmiddellijk een belletje rinkelen, maar hij was wel coproducer van het fantastische Tubular Bells van Mike Oldfield. Ook bij andere albums van laatstgenoemde was hij betrokken,

evenals bij groepen als Gong en Henry Cow. Hij bracht talloze soloalbums uit, waaronder A Faerie Symphony uit 1977, volgens Steven Wilson een van de meest onderschatte conceptalbums. De verwachtingen waren dus hooggespannen, maar deze opvolger klinkt niet echt overtuigend. Zelf beweert Newman dat dit project niet bedoeld is om comfortabel, voorspelbaar of commercieel te klinken. Sommige van de twaalf instrumentale composities, zoals Theena Shee 2021, kunnen de vergelijking met het meesterwerk uit 1973 doorstaan met vooral het typische klokkenspel en de herkenbare gitaarpartijen, maar het gemompel, geneuzel en andere herhalende vocale bokkensprongen hebben geen meerwaarde en ervaar ik soms als ronduit irritant. Er zit weinig cohesie in de songs, en het lijkt soms meer op een soort free prog waarbij op alle instrumenten zomaar wat geïmproviseerd wordt. Toch hoor je ook invloeden van het psychedelische Jade Warrior, niet verrassend als je weet dat Jon Field gastmuzikant is. Naast het reguliere album wordt er ook een ep van meer dan veertig minuten uitgebracht waarop Rob Reed (Magenta) en Les Penning te horen zijn. Jammer genoeg was deze muziek niet beschikbaar voor beoordeling. Wanneer je experimentele avant-garde in combinatie met folky elementen kunt waarderen, zal dit werkstuk je misschien bekoren; toch maar eerst even luisteren om zelf te oordelen.

Claude Bosschem

NINE SKIES

5.20

(ANESTHETIZE RECORDS)

#gedragen #gitaarsoloSteveHackett

Ja, ik weet dat het niet geheel en al professioneel is, maar een recensent is ook maar een mens, en dus wil hij of zij – we maken geen onderscheid – soms graag een plaat gewoon heel goed vinden om daar een Vette Krent of tenminste een Tip aan te geven. Dat overkwam me met deze derde plaat (een live-release niet meegerekend) van het Franse Nine Skies. Die begint met opener Colourblind waarin vooral de gedragen zang van vocalist Achraf El Asraoui en de prima saxsolo van

Laurent Benhamou opvallen. Maar ik ga echt overstag tijdens het tweede nummer Wilderness dat een sterke, melancholische melodie heeft die toewerkt naar een gitaarsolo van de onvolprezen Steve Hackett, een van zijn beste solo's van de laatste jaren (ja, echt waar). Kat in het krentenbakkie, zou je zo zeggen. Helaas dus niet, want ondanks de hulp van fluitist John Hackett en zanger Damian Wilson voelt de rest van de plaat ietwat gekunsteld aan, alsof de muziek niet recht uit het hart komt maar berekend op emotioneel effect is samengesteld. Het is moeilijk de vinger erachter te krijgen, en ook na herhaaldelijk luisteren denk je: dit soort gedragen zang heb ik vaker gehoord (denk aan bands als Gazpacho) en met de merendeel akoestische basis van muziek (met veel viool) blijft het allemaal een beetje hangen maar niet beklijven. Wat Airbag wel lukt, lukt Nine Skies in mijn oren niet helemaal: een spannend muzikaal concept neerzetten. U leest, ik heb moeite met deze recensie en het goed uitdrukken van wat ik nu echt mis, want op zich is het gebodene absoluut niet onaardig. Dus ik grijp naar een oud recensentenfoefje: u moet zelf maar eens naar deze plaat gaan luisteren!

André de Waal

NOA

Tri-Logic

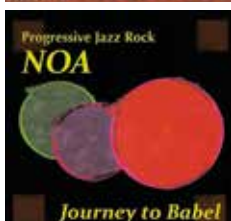
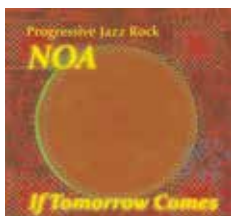
If Tomorrow Comes

Journey To Babel

(ARCANGELO)

#melodieuzeprogrjazzrock

#Mongol #Prism #AllanHoldsworth

NOA is een Japanse progressieve jazzrockformatie die in 1987 debuteerde met de lp Tri-Logic. De band bestond

toen nog uit drie musici, met als vaste kern drummer Ichiro "John Paul" Takesako en de ook van Mongol bekende gitarist/gitaarsynthesizerbespeler Hiro-Fumi Mitoma. Het openings- en titelnummer toont direct al een grote bewondering voor het door de SynthAxe en synthesizers beheerste geluid van albums als Atavachron, Secrets en Sand van Allan Holdsworth. De muziek ligt dan ook duidelijk op het raakvlak van progressieve rock en melodieuze jazzrock. Mitoma toont daarbij zijn virtuositeit door royaal te strooien met zowel lyrische als flitsende gitaar- en gitaarsynthesizersolo's. Eigenlijk is alleen het deels op vreemde wijze gezongen Summer Of Tokyo een buitenbeentje. Hoewel er lange tijd geen nieuw plaatwerk meer werd opgenomen, bleef de band hierna nog wel optreden en versterkte zich daarvoor met de in 2007 overleden toetsenman Takashi Iijima. Aan hem is het in 2018 uitgebrachte comebackalbum If Tomorrow Comes opgedragen, dat nog sterker de progressieve roots van de musici benadrukt. Dit wordt mede versterkt door het frivole, soms behoorlijk freaky spel van keyboardspeler Tatsuya Cher(nobyl) Watanabe, die een rijke historie kent met participaties aan albums van onder meer Prism en Soh Band. Tevens wordt in het complexe Kilimanjaro het groepsgeluid verfraaid met gastbijdragen van een synthesizerspeler en fluitist. Tegelijkertijd met If Tomorrow Comes bracht het label Arcangelo overigens een in een fraai mini-lp-hoesje gestoken cd-versie van het debuut uit. In oktober 2020 verscheen NOA's derde plaat, getiteld Journey To Babel. Hierop zijn opvallend genoeg vijf van de zeven tracks van het debuut te bewonderen in een geheel nieuw arrangement. Hiermee is in de meeste gevallen de lengte van de stukken met enkele minuten toegenomen. Dit geeft de muzikanten de mogelijkheid om de composities te verrijken met meer bijdragen op akoestische gitaren en piano, waarmee het progressieve gehalte verder wordt opgeschroefd en waardoor NOA enigszins te vergelijken is met de eveneens Japanse fusionband Side Steps. Overigens zijn de twee nummers die buiten de selectie zijn gevallen het genoemde gezongen lied en een persoonlijke favoriet van ondergetekende, Far Side Of The Sun. Ten slotte bevat Journey To Babel in de vorm van het titelnummer één nieuwe compositie waarin Watanabe laat horen ook een redelijk overtuigende zanger te zijn.

René Yedema

VETTE KRENT

NMB

Innocence & Danger

(INSIDEOUT)

#meesterwerk #klassieker #hoogstaand

The Neal Morse Band heet vanaf nu NMB, korter, frisser, meer to the point en van deze tijd. Na twee dubbele conceptalbums, waarop we steeds wat mindere nummers vinden om het geheel bij elkaar te houden, is het tijd voor opnieuw een dubbelaar met in totaal tien los van elkaar staande, nieuwe nummers. Opener Do It Again laat Portnoy met stevige drumslagen een Genesis-intro verstoren om richting authentiek Kansas af te stevenen. Het intro van Bird On A Wire had zo van een LTE-album afkomstig kunnen zijn voor het tekent voor een regelrechte rockaanpak. Het laidback Your Place In The Sun komt dan weer uit de kleerkast Beatles meets The Posies. Het funky Another Story To Tell is op en top Toto. The Way It Had To Be begint als het intro van Close To The Edge om af te dwalen richting typisch Pink Floyd, inclusief melancholische gitaarsolo. Emergence is een akoestische gitaarsolo zoals we ze alleen van Steve Howe kunnen verwachten. Het nummer loopt naadloos over in Not Afraid Pt. 1 waar de meerstemmigheid meteen namen als Crosby, Stills, Nash en Young doet opwellen alsof het een outtake van hun album Déjà Vu betreft! De eerste cd eindigt met een wel heel eigenzinnige, onherkenbare cover van de Simon & Garfunkel-klassieker Bridge Over Troubled Water, inclusief Herbie Hancock-synths en klassieke strijkers. De tweede schijf bevat slechts twee nummers en begint met Not Afraid Pt. 2 dat met klassieke piano van wal steekt alvorens alle registers stevig open te trekken. Beyond The Tears is met zijn half uur echter het hoogtepunt van deze uitgave, niet in het minst dankzij het klassieke orkest dat het geheel een extra dimensie geeft. We ontdekken zelfs een stukje frivool Focus in dit schitterend opgebouwde epos inclusief Gentle Giant-stemmetjes en diverse soli (gitaar, synth, drums, bas). Het klassieke orkest herneemt de melodie en sluit dan onverwacht en abrupt af. Dit keer waren het voornamelijk Randy George en Bill Hubauer die de meeste inspiratie aansleepten, wat heeft geresulteerd in een soort Transatlantic in een andere bezetting doorspekt met LTE-techniek en Flying Colors-rock. Een enorm sterk, gevarieerd album van een herboren vijftal.

John Bollenberg

IAN PARRY'S ROCK EMPORIUM

Brute Force

(METAL MIND)

#metal #rock #jubileum

Ian Parry zit dit jaar veertig jaar in het vak en hij viert dit met de release van Brute Force. Parry wordt hierbij ondersteund door zijn Rock Emporium dat bestaat uit een hele collectie muzikanten, zoals Barend Courbois (Blind Guardian), Kris Gildenlöv (Kayak), Timo Somers (ex-Delain) en Beth-Ami Heavenstone (Graham Bonnet Band). Instrumentaal is er genoeg te beleven: wat Whitesnake (Till The Day I Die) hier, een beetje

Ozzy Osbourne (Brute Force) daar, en er komt ook wat Yngwie Malmsteen (In Isolation, Darkest Secrets) langs. In Fairytale en Where Do We Go From Here is er wat ruimte voor rust, waarbij de akoestische gitaar de drijvende kracht is. Wat het voor mij verpest, is de zang van Parry. Elk nummer klinkt bijna exact hetzelfde en je hoort dezelfde 'maniertjes' constant terugkomen. Het doet me wat denken aan de vocale bijdrage van Tim Owens op Perpetual Flame van Malmsteen: leuk voor even, maar niet een heel album lang. En de cover (overigens een bonustrack) van One Vision? Het is een leuk eerbetoon, maar het is bijna een onmogelijke taak een nummer van Queen te coveren. Als je de zang van Ian Parry kunt waarderen, is Brute Force een leuk tussendoortje dankzij de krachtige instrumentatie.

Kevin van den Essen

MICK PAUL

Parallel Lives

(EIGEN BEHEER)

#fusion #bas #lijktsterkopJakkoJakszyk

Het is zo langzamerhand een goede gewoonte geworden in het fusiongenre dat een relatief onbekende muzikant een sololaat maakt waarop een aantal beroemdere gasten een bijdrage leveren. In het geval van de bassist van de David Cross Band, Mick Paul, is dit dus uiteraard de ex-violist David Cross van broodheer King Crimson (uitstekende bijdrage in het titelnummer), met daarnaast Van Der Graaf Generators toeteraar David Jackson en drummer Craig Blundell (Steven Wilson, Pendragon). Toch klinkt deze plaat juist naar iemand die niet meedoet, en dat komt op het conto van de opbouw van de composities en vooral de zang van Jinian Wilde. Die zorgen er namelijk voor dat ik denk te luisteren naar een onbekende soloplaat van King Crimson-zanger en gitarist Jakko M. Jakszyk – dus naar popprog met een fijne stem, en net genoeg avontuur om de prog boven de pop uit te laten stijgen. Daarbij neigen een aantal stukken naar jazzy prog dankzij de duidelijk aanwezige, bubbelende bas, hetgeen de afwisseling goed doet. Verder niet echt iets wereldschokkends te horen op Parallel Lives, gewoon een lekker luisterplaatje.

André de Waal

QIRSH

Aspera Tempora Parte I

(LIZARD RECORDS)

#concept #psychprog

Derde langspeler in maar liefst 28 jaar van dit zevental uit het Italiaanse Valloria Di Savona dat gevormd werd door vrienden toen die allen 16 waren. Aspera Tempora is een conceptalbum rond angst in al haar aspecten: de angst voor geruchten, voor eenzaamheid, voor hoogtes, voor pijn, voor Gods oordeel. De eerste drie minuten van de fikse opener Rumors

(17'50") klinken veelbelovend, maar zodra de zang invalt, zakt het geheel in elkaar als een kaassoufflé wanneer je de deur van de oven te vroeg opentrekt. Italiaanse zang durft vaak zeer over the top te klinken met een overdosis aan dramatiek die de muziek in de weg staat. Ook is het drumwerk niet inventief genoeg om te blijven boeien. Aer Gravis drapeert Gregoriaanse zang over wahwah-gitaar en spacey toetsen waardoor het op Enigma on acid gaat lijken. Strijkers en piano effenen de weg richting akoestische eenvoud in Quel Memento dat een monotone klaagzang boven op een soort hartritme plaatst. Het ritmisch korte Hurt, dat uitmondt in heerlijke, filmische strijkers, toont aan dat het septet wel in staat is om puike arrangementen uit de pen te toveren, maar de muzikanten struikelen blijkbaar over hun eigen kunnen wanneer de nummers wat verder uitgesponnen zijn. Op basis van een metronoomritme sluit Oremus af met freaky gitaaruithalen die zich mengen met een georganiseerde samenzang, wat stilaan verslapt richting pure chaos. Hoewel de hoes vermeldt dat er zes nummers zijn, hinkt er helemaal achteraan nog een bonusnummer van pak 'm beet acht minuten met bevreemdende a capella-samenzang, eindigend met lange orkestrale akkoorden. Te vaak worden veelbelovende stukken abrupt richting voorspelbare rock (die drums!) omgeleid waardoor de spanning afneemt. Het bijna sacrale intro van Oremus smeekt om een echt kerkorgel maar krijgt het niet. Samen met de koorzang zou het nochtans precies de bombast hebben opgeleverd die dit album broodnodig heeft.

John Bollenberg

RED BAZAR

Connections

(WHITE KNIGHT RECORDS)

#debuut #opnieuwopgenomen #PeterJones

In 2008 bracht het Britse Red Bazar debuutalbum Connections. Het was een volledig instrumentale plaat. Vanaf het derde album, Tales From The Bookcase, voegde multitalent Peter Jones (Tiger Moth Tales, Camel, Francis Dunnery's It Bites) zich erbij als zanger. Vorig jaar besloot men het debuut opnieuw in te spelen, nu met

Jones op toetsen. Waar de band op de vocale albums een vorm van stevige neoprog speelt, zat de instrumentale muziek uit de begintijd meer tegen jazzrock aan, overigens met een stevig randje maar soms ook met een vleugje Focus. Dat is bijvoorbeeld te horen in het openingsnummer The Meet, waarin gitarist Andy Wilson een belangrijke rol speelt. De toetsenbijdragen van Jones zijn op smaakvolle wijze toegevoegd in de vorm van een elektrische pianosolo. Soms hoor ik ook een stukje van het instrumentale geweld van een Liquid Tension Experiment (Regards To...). In Bass Tardo had ik een solo op de bas van Mick Wilson verwacht, maar het is opnieuw Andy die hier de show steelt. Overigens is het basspel wel goed hoorbaar, zoals in Connections, en dat vind ik een mooi teken. Op bepaalde momenten wordt ook gas teruggenomen. Dit is het geval in het fraaie Fallen Tears. Jones speelt hier piano. Het is allemaal erg knap gespeeld, maar het weet mij ook weer niet over de hele linie te boeien.

Paul Rijkens

RÊVERIE

Orpheus

(SMAYRA PUBLISHING)

#PhillipsHackettFrapp #gesamtwerk #poëzie

Hoewel Réverie met Orpheus haar debuut maakt in Oordeel, werd deze Italiaanse band al in 1998 opgericht door de van Lethe en de cd Ghost van The Watch bekende componist/gitarist Valerio Vado. Hij catalogiseert zijn huidige muziek als etno-progressief, omdat hij tracht geluiden en instrumenten die typisch zijn voor zijn vaderland te vermengen met periodemuziek uit de middeleeuwen, de barok en de klassieke tijd en de rijke oogst van progressief ingestelde acts als PFM, Mike Oldfield, Dead Can Dance en Loreena McKennitt. Op dit vijfde studioalbum voegt hij aan deze samenballing der kunsten de poëzie van Rainer Maria Rilke, Gabriele D'Annunzio en Ovidius toe, terwijl de hoestekeningen van Mariangela Zabatino dit gesamtwerk completeren. De pastelkleuren die Zabatino gebruikt passen goed bij de introverte composities. Hierin vormt

Vado met zijn geregeld "geloopte" en vervormde akoestische en elektrische gitaarpatternen, basgitaar- en baspedaal-impulsen, geluidseffecten, percussie en Mellotron-vegen de perfecte begeleiding voor de aan een jonge Alice herinnerende, sensuele zang van Fanny Fortunati. De snarenpracht roept onvermijdelijk herinneringen op aan het subtielere, klassiek geïnspireerde werk van Anthony Phillips en Steve Hackett, terwijl de elektrisch geladen, ijle solo's beïnvloed lijken door Robert Fripp op zijn gevoeligste momenten. Alleen in Invisible Poesia en Dalle Immensità Lontane etaleert de bandleider zijn nog immer aanwezige progressieve rockroots met enkele relatief robuuste riffs en passages vol symfonische grandeur. Het 35 minuten durende, warm geproduceerde Orpheus bestaat uit vijf delen die omlijst worden door een proloog en een epiloog. Ten slotte bevat het boekje naast de Italiaanse teksten tevens de originele strofen van Rilke's Die Sonette an Orpheus.

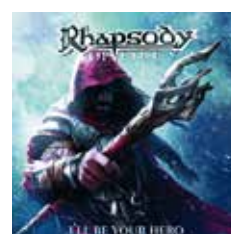
René Yedema

RHAPSODY OF FIRE

I'll Be Your Hero

(AFM RECORDS)

#epicmetal #Hollywood #symphonic #ep

Zoethoudertje, intermezzootje, voorproefje...het is maar hoe je tegen dit eptje aan kijkt. De mannen van Alex Staropoli meenden kennelijk dat er in deze vreemde tijden zonder live-concerten een muzikale boodschap moest worden afgegeven. Het vervolg op The Eighth Mountain is gepland voor later dit jaar, maar hier is alvast een nieuwe single, aangevuld met zeven andere songs: de Japanse bonustrack Where Dragons Fly, twee live-nummers (Rain Of Fury en The Courage To Forgive) opgenomen tijdens de Eighth Mountain-tournee in 2019 en maar liefst vier versies van de ballad The Wind, The Rain And The Moon die alleen verschillen qua zang: een Engelse versie en niet eerder uitgebrachte versies in het Italiaans, Spaans en Frans; die laatste twee voegen in mijn beleving weinig tot niets toe. De single benadrukt het enorme bereik van zanger Giacomo Voli en de prachtige symfonische orkestraties van Staropoli. Dat De

Micheli net als Turilli ook een supersnelle gitarist is, was reeds bekend. De ballad is, zoals de meeste ballads van metalbands, tranentrekkend mooi, maar als geheel is er niets nieuws onder de zon. Het originele is er bij Rhapsody Of Fire al lang van af, maar kwaliteit leveren de heren zeker wel. Vermoedelijk zal de trilogie Nephilim's Empire Saga gecompleteerd worden als de band in 2023 dertig jaar bestaat. Ik ben benieuwd of er in het komende tweede deel nog aangename verrassingen zullen zitten.

Menno von Brucken Fock

RYMO

Kinetic

(STOOPID RECORDS)
#drummer #fusion

Vaak hoor je, als een lid van een band een solo-cd maakt, dat het goed is dat hij/zij dan niet een plaat heeft gemaakt waarop het eigen instrument vooraan staat maar dat "het liedje" en "de melodie" voorrang hebben gekregen. En op een of andere manier hebben vooral drummers en gitaristen daarmee te maken, ik heb geen idee waarom – ze zeggen dit immers niet tegen zangers. Ik heb sowieso deze opvatting nooit goed gesnapt: als je het liedje voorop zet, had je net zo goed geen soloplaat hoeven maken, want die songs kun je toch gewoon doneren aan de band? Gelukkig heeft Ryan Moran, alias Slightly Stoopid-drummer Rymo, zich niets aangetrokken van dit alles, want op zijn tweede soloalbum ligt de nadruk wel degelijk op zijn smaakvolle timmerwerk. Dat geeft dus de meerwaarde aan deze instrumentale fusionplaat die in elkaar gezet is met een aantal gasten van wie de bekendste onze vriend Tony Levin is. Zijn stickwerk zorgt ervoor dat de track Spy Theme een makkelijk in het gehoor liggende King Crimson-track (is dat überhaupt mogelijk... ja, dus) is geworden. De eerste helft van Kinetic wordt gedomineerd door smaakvolle fusion. Weliswaar neigt die soms een beetje naar de easy listening-fusion die je in de jaren tachtig nogal eens hoorde (je weet wel, Kenny G, Fourplay, enzovoorts), maar er zit genoeg pit in om interessant te blijven. Dat kwaliteitsniveau wordt niet vastgehouden in het tweede deel

VETTE KRENT

SILVER LAKE BY ESA HOLOPAINEN

Silver Lake By Esa Holopainen

(NUCLEAR BLAST)
#progressive #Amorphis #gastzangers

Dit is het debuutalbum van het project Silver Lake van Esa Holopainen, de lead-gitarist van Amorphis. Dat zal bij veel proggers de wenkbrauwen doen fronsen, want deze Finse groep staat garant voor een portie stevige metal met de nodige grunts, maar de vrees is ongegrond, want dit kabinetstukje leunt eerder aan bij atmosferische progressieve rock met enkele zijstapjes naar andere stijlen. Dat wordt al duidelijk bij het instrumentale intro, dat zowaar aan Mike Oldfield doet denken. Het blijkt bij veel muzikanten een gewoonte te worden om beroep te doen op een trits zangers. Zo wordt ook Jonas Renkse (Katatonia) opgevoerd, waarbij de progressieve melodieuze gitaren richting Riverside gaan. Ook Einar Solberg, de zanger van Leprous, zorgt met zijn karakteristieke, melancholische stem voor een prachtige song. Verrassend is het sfeervolle Alkusointu, waarin een Finse acteur het gesproken woord hanteert op een doomy achtergrond met mooie gitaar- en toetsenpartijen en zowaar een vleugje saxofoon. Het wordt iets heftiger wanneer de zanger van Amorphis met een mix van grunts en cleane vocalen de stevige gitaarriffs countert. De engelenstem van Anneke van Giersbergen in de gothic song Fading Moon klinkt verfrissend. Met hier en daar nog wat folky en orkestrale passages is het duidelijk dat variatie hier sterk aanwezig is. Holopainen houdt het bij korte nummers zonder technisch geneuzel en met mooie soundscapes. De kleur van de cover mag dan grijs zijn, de muziek is dit geenszins. Deze schijf is er gekomen dankzij de pandemie, maar hopelijk blijft het hier niet bij.

Claude Bosschem

met de enigszins zwakkere composities. Daardoor verslapt de aandacht van de luisteraar helaas wel een beetje. Maar al met al geen slecht plaatje om te draaien op de feestjes die nu weer mogelijk zijn.

André de Waal

SALVA

A Thousand Ways To Disappear

(WHITE KNIGHT RECORDS)
#stevigeprog

Slechts twee van de vijf voorgaande releases van de Zweedse band Salva werden in iO Pages besproken. Sigh Of Boreas kreeg een goede beoordeling, maar over Off The Deep End was uw lijfblad minder enthousiast. Als dat laatste terecht was, nam de band met het zesde album duidelijk revanche. Dit is er dus weer eentje die het beluisteren absoluut waard is. Opener Star Aligned wekt wellicht de indruk dat Salva zich als een vis in het water voelt bij een genre als progmetal.

Later blijkt dat slechts gedeeltelijk te kloppen. Oké, de groep trekt stevig van leer, maar echt zwaarder dan een band als, bijvoorbeeld, Kansas wordt het eigenlijk niet. Bovendien zijn er genoeg passages waarin de gitaren als makke schoothondjes aan je voeten liggen. Een song als Elegy is daar een mooi voorbeeld van. In die stevige sound vinden ook de toetsen hun plaatsje. Met name het Hammond-orgel laat zich lekker gelden. Wordt er wat gas teruggenomen, dan kan er zo maar ruimte ontstaan voor orkestrale keyboards, zoals in A New God. Heel voorzichtig ga je hierbij denken aan een lichte variant van Within Temptation. Toetsenist Johan Lindqvist verstopt zich dus niet en heeft een waardevol aandeel in het groepsgeluid. Wie dat ook heeft, is zanger Per Malmberg. Het meest bekritiseerde bandlid is vaak de zanger, en dat zal hier niet anders zijn. Hoewel zijn stem wel in orde is, moet Malmbergs stijl je toch een beetje liggen. Gelukkig liggen de melodieën op zich goed in het gehoor, zodat het album lekker weg luistert. Echt catchy wordt het overigens nergens. Een band als Styx werd dat wel en deed er goede zaken mee. Dat zal met Salva niet gauw gebeuren. Toch kunnen we

aan de hand van A Thousand Ways To Disappear stellen dat Salva een goede en veelzijdige band is die een beter lot verdient dan opgesloten te zitten in een nichemarkt.

Antonie Deelen

THE SAMURAI OF PROG

The Lady And The Lion – And Other Grimm Tales I

(SEACREST OY)
#oldschoolprog

The Samurai Of Prog, bestaande uit bassist Marco Bernard, drummer Kimmo Pörsti en violist/fluitist Steve Unruh, lanceert de ene na de andere release. En als Unruh even niet beschikbaar is, gaan de andere twee gewoon onder hun eigen naam verder. The Lady And The Lion is weer een echte groepsproductie, met dus weer een flinke bijdrage van Unruh. Het album handelt over de sprookjes van de gebroeders Grimm. Dit is het eerste deel; het tweede volgt later dit jaar. Zoals gewoonlijk heeft het trio weer tal van muzikanten weten te strikken om een bijdrage te leveren. De meest opvallende, voor ons Nederlanders althans, is wellicht toetsenist Ton Scherpenzeel. Als je bekend bent met de muziek van Kayak, hoor je meteen dat Ton verantwoordelijk is voor de track Iron John. Dat is een prachtige, zes minuten durende, instrumentale compositie. Ook Kayak-zanger Bart Schvertmann is hier van de partij: hij levert een aandeel in The Blue Light. De fraaie compositie kent een orkestrale inslag. Het sprookje van Sneeuwwitje wordt verteld in A Queen's Wish. Zodra de koningin ten tonele verschijnt, meen je even dat Kate Bush deze rol vervult. In werkelijkheid hoor je Valerie Gracious, zangeres van het Amerikaanse Phideaux. Het titelnummer is een instrumentaaltje van David Myers, de 'Tony Banks' van de Genesis-tribute-band The Musical Box. Hij gebruikt hier alleen de piano. Zoals je van TSOP mag verwachten, is The Lady And The Lion weer een heerlijk album, met muziek die teruggrijpt naar de jaren zeventig. Die worden door velen nog steeds beschouwd als de hoogtijdagen van de symfonische rock. In die tijdsgesest passen ook de (l)eurige cd-hoesjes met

fantasierijke afbeeldingen. Het enige nadeel aan The Lady And The Lion is dat de speelduur beperkt blijft tot slechts veertig minuten, maar ook dat was een typisch kenmerk van de jaren zeventig.

Antonie Deelen

SOURCE

Ethereal Self

(EIGEN BEHEER)
#Tool #zwarekost #beetjeOpheth

Dit trio komt uit Boulder, Colorado, de plaats die oudere jongeren onder ons misschien nog kennen van hun eerste kennismaking met Robin Williams in de sitcom Mork and Mindy. De muziek die de heren maken was op dat moment nog nergens te horen, want die neigt sterk naar de muziek van dat andere Amerikaanse combo, Tool. Leider van Source is Benjamin Gleason, die als zanger, gitarist en toetsenist een behoorlijk aandeel in de band heeft en wordt ondersteund door Justin Mirarck op drums en Jake Demarco op bas. In de ruigere nummers zit de stem van Gleason nogal verstopt onder het muzikale geweld van de ritmegitaar, bas en drums. Mocht hij al iets interessants te vertellen hebben, dan valt dat bij beluistering niet vast te stellen. In rustige, licht percussieve nummers als The Inspidness en Origin is dat minder het geval, maar dan blijkt dat hij een nogal nasaal en eentonige stem heeft. En dat wrekt zich: de muziek van Source moet het vooral hebben van de complexe en tegendraadse ritmes en riffs, de power, en dan is het wel leuk als de zanger, of eventuele toetsen, melodieuze ondersteuning bieden. En hoewel het album nu ook weer niet geheel van melodieën is gespeend (opening van Movements), houdt het niet bepaald over. Dan worden de 77 minuten die het album lang is, heel lange minuten. Mijn favoriete nummer is het sterk aan Opheth herinnerende The Goddess Death, en ook het aan Gordian Knot herinnerende middendeel van Pupa mag er zijn. Kleine kanttekening: aangezien ik Tool ook lang niet zo hoog heb zitten als sommige anderen die ik ken, moeten Tool /Soen /Karnivool-liefhebbers toch even gaan luisteren. Je weet maar nooit.

Jurriaan Hage

SPIRITS BURNING

Evolution Ritual

(NON POETRY RECORDS)
#akoestisch #oosters #stomvervelend

Was ik over de vorige release van Spirits Burning, The Hollow Lands, al niet erg te spreken, over de tweede plaat dit jaar, Evolution Ritual, ben ik helemaal ontstemd. Ja, alle ususal suspects uit het Hawkwind-kamp en aanverwanten doen weer mee, maar wat ze ervan gebrouwen hebben? Dit heeft h e l e m a l niets te maken met spacerock, progrock of enige vorm van welke rock dan ook. Alles is akoestisch met een Arabische tint, oftewel een hele plaat met oosterse muziek. Vast mooi voor de liefhebber, maar wij kunnen hier helemaal niets mee. Bovendien voel ik me bekocht: waarom brengt Don Falcone, de hoofdman van Spirits Burning, dit uit onder de noemer Spirits Burning... puur consumentenbedrog. Hé, Opperhoofd Promoverdeler, laat toekomstige releases van deze niet-vrienden voortaan maar zitten, ik heb het nu wel met ze gehad.

André de Waal

STYX

Crash Of The Crown

(UNIVERSAL)
#zeflikkenhetweer #ennogsteeds

Na vele jaren van enkel optreden in vooral de Verenigde Staten en het uitbrengen van live-albums kregen de heren van Styx de smaak van nieuwe muziek weer te pakken. In 2017 verscheen het alom bejubelde The Mission, en nu toch alweer relatief snel studioalbum nummer 17. Ook voormalig zanger/oprichter/toetsenist Dennis DeYoung is weer zeer actief met nieuw materiaal, al is het bij hem bedoeld als afscheidsritueel. Crash Of The Crown heeft de speelduur van een langspeelplaat en is daardoor kort maar ook krachtig. Op The Mission was niet elk nummer top;

VETTE KRENT

SYNDONE

Kāma Sūtra

(MANTICORE)
#onvoorspelbaar #RPI #hoogstaand

Even hoog aangeschreven en wereldwijd bekend als de Bijbel is de Kamasutra, een Indisch leerboek over seksuele handelingen uit de 2^e eeuw na Christus. Dat mondiale aspect is meteen een aanlokkelijk onderwerp om als conceptalbum uit te werken, dacht het Turijnse Syndone, en zo werd dit achtste album geboren. De Indische oorsprong van de Kamasutra wordt in de stevige opener It's Only Make Believin' herdacht door het integreren van sitar voordat een stevig rockritme en heerlijke Hammond het overnemen. De veelzijdige stem van Riccardo Ruggeri suggereert de verschillende gedaantes van het liefdesspel, van teder en zacht tot ruw en op het randje van SM. Ook de muziek bewandelt hetzelfde koord van complexe Zappaëske momenten tot semiklassieke stukken. Humoren serieuze fragmenten wisselen elkaar af terwijl het Budapest Scoring Symphony Orchestra onder leiding van Francesco Zago (Not A Good Sign, Stormy Six, The Night Watch), zorgt voor de nodige kracht en energie met hier en daar ook een zijspoon naar musical. Het korte Nirvana doet me wat denken aan het Zweedse A.C.T. flirtend met eigentijdse opera. Veel tempowisselingen in het instrumentale Carousel maken de weg vrij voor de romantische piano met samenzang (Annie Barbazza) van Into The Karma dat middels hobo en dwarsfluit een klassieke ondertoon meekrijgt. De samenspraak van vibrafoon met eigenzinnige zang maken van You Still Shine een mysterieuze bedoening met een licht filmische inslag. Het leuk gevonden woordspelletje Sex Toys Are Us komt bezwerend op je af met de dubbele saxsolo van VDGG-legende David Jackson als onmisbare Duracell-batterij. Met Sacred & Profane levert Syndone wellicht het beste nummer op dit album af: een in jazz gedrenkte compositie voorzien van lekkere inkleuringen op synth, vibrafoon en Hammond en de zeer gevoelige stem van Ruggeri. Dromerige violen vloeien perfect samen met klassieke piano in We Are The World We Created tot het geheel aanzwelt richting een furieus einde. De epiloog Peace On Earth wordt gebracht als een soort Disney-slaapliedje. Verwacht geen soundtrack voor een remake van Turks Fruit, noch muziek voor bij de reeks Vrolijke Meisjes Uit Tirol of een of andere softpornofilm. Deze Kamasutra van Syndone levert je gegarandeerd verschillende orgasmes! Waarom niet blinddoekt luisteren naar dit meesterwerk voor een totaal nieuwe ervaring?

John Bollenberg

dit keer is er geen zwakke plek te ontdekken. Het is wat ongebruikelijk om een biografie van de band in het cd-boekje de term Magnum Opus te laten oppennen, maar er zit een kern van waarheid in. We leven echter in een andere tijd, en daardoor zal deze nieuweling minder impact hebben als destijds de gouden oudjes als Pieces Of Eight en The Grand Illusion. De band bewandelt, zelfs na bijna vijftig jaar, nog nieuwe paden; zo horen we voor het eerst drie leadvocalen in één nummer (titelnummer) en is er het debuut van de banjo in Our Wonderful Lives. Het instrumentarium is rijkelijk uitgebreid; ik noem trompet, piccolo, tabla, Hammond B3-orgel, Mellotron, Minimoog. Good old JY (71 jaar jong) is het nog niet verleerd, luister

maar eens naar zijn gitaarrupties in A Monster. Medeoprichter Chuck Panozzo is in twee nummers van de (bas)partij; de zang van Shaw en Gowan straalt weer zo veel positiviteit uit. Met het noemen van Ricky Phillips (bas) en Todd Sucherman (drums) hebben we nog niet alle namen gehad; er is zelfs een nieuw bandlid: Will Evankovich (The Guess Who). Hij staat bij dertien van de vijftien nummers vermeld als (mede)schrijver van muziek en teksten, is te horen met akoestische en elektrische gitaar, mandoline, synthesizers, soundscapes, percussie en zang. Het album is ook nog eens door hem geproduceerd en gemixt. "Kroon op het werk" zou een betere titel voor dit album zijn geweest. Voor de die-hard fans: de

twee nieuwe nummers op de ep *The Same Stardust*, die werd uitgebracht voor Record Store Day 2021 en helaas niet in Nederland verkrijgbaar was, staan niet op *Crash Of The Crown*.

Bert Treep

DEVIN TOWNSEND

Devolution Series #2 - Galactic Quarantine

(INSIDEOUT/SONY)
#live #progmetal #opznDevins

Vrij snel op het acoustically inclined eerste deel volgt het tweede deel uit de serie zoethouders van de hand van Devin Townsend. In dit geval is er gekozen voor een volledige band, met naast Devin Samus Paulicelli III op drums, Wes Hauch op gitaar en Diego Tejeida op toetsen. Zoals Devin aan het begin al aangeeft, bevinden alle leden van de band zich tijdens het optreden in verschillende steden in Noord-Amerika voor een optreden dat op 5 september 2020 voor het eerst (online) te horen was als concertvervanger in pandemische tijden. In vergelijking met het intieme deel 1 gaan hier weer alle remmen los en krijgen we een flinke portie bombastische progmetal voor de kiezen, met melodieën die zeer herkenbaar uit de koker van Devin komen. Topnummer is, zoals altijd, *Kingdom*, maar het luistert allemaal wel lekker weg, de ruige, soms operateske zang, de dubbele basdrums en de toch wel flink aanwezige toetsen die zorgen voor de orkestrale omlijsting. Een nummer als *Juular* klinkt dan weer als Russische kozakkenmetal, in het langzamere *Spirits Will Collide* kan er lekker worden meegebruld, terwijl de spanningen in *Aftermath* hoog oplopen. Er is wat minder sprake van interactie op deel 2, in vergelijking met deel 1, maar ook hier komt Devin regelmatig droog uit de hoek. Tekstueel gaat het alle kanten op: nerdy en melig (*March Of The Poozers* en *By Your Command*), grofgebeukt (*All Hail To The New Flesh*), maar ook regelmatig met een serieuze ondertoon. Nummers van *Addicted*, *Epicloud/Physicist*, *Deconstruction*, *Synchestra*, *Empath*, *Dark Matters*, *Ziltoid*, *Trancendence* en *Accelerated Evolution* maar ook *The New Black*, *City* en *SYL* van *Strapping*

Young Lad komen aan bod, en ondanks die variatie in bronnen valt er eigenlijk geen nummer uit de toon.

Jurriaan Hage

TUBULAR WORLD

Tubular Bells

(TIGERMOTH RECORDS)
#opnieuwopgenomen #hoortbijdocumentaire

Vorig jaar verscheen de documentaire *From The Manor Born*, een dubbel-dvd over het ontstaan van de studio *The Manor* en over de eerste plaat die er werd opgenomen. Deze studio was eigendom van Virgin Records dat toen onder leiding stond van Richard Branson. Het eerste album was Mike Oldfields *Tubular Bells*. In ongeveer vier uur vertellen vele betrokkenen bij Virgin en *Tubular Bells* – overigens niet Mike Oldfield zelf – boeiend over deze tijd en de totstandkoming van het album. Vooral de technici die aan de plaat werkten, Tom Newman en Simon Heyworth, komen uitgebreid aan bod. De documentaire zat in een blik samen met een dubbel-cd met een heropgenomen versie van *Tubular Bells*. Het blik was al snel uitverkocht; de cd is los nog verkrijgbaar. Ongeveer 35 musici werkten eraan mee, met onder hen niet de minsten, zoals Rick Fenn, Phil Spalding, Steve Hillage, Les Penning, Jon Field, Ryan Yard en Rob Reed. Tom Newman mixte het album. Nu ben ik eerlijk gezegd niet de grootste liefhebber van covers omdat ik toch liever het origineel hoor. Ik heb echter versies van *Tubular Bells* gehoord en gezien van *Tubular Tribute*, *Tubular Bells For Two* en *Mark Jenkins* die ik behoorlijk sterk vind. *Tubular World* – waaraan ook Rubén Álvarez en Richard Garcia van *Tubular Tribute* alsmede Daniel Holdsworth van *Tubular Bells For Two* meewerkten – heeft er iets bijzonder knaps van gemaakt en er ook nog iets aan toe weten te voegen, en dat vind ik heel sterk gedaan. Het origineel wordt goed gevolgd. Er wordt gebruikt gemaakt van een modern instrumentarium, maar toch klinkt het alsof Mike het zelf speelt. Deze versie doet recht aan het origineel en laat duidelijk een groot respect voor het meesterwerk blijken.

Paul Rijkens

VARIOUS ARTISTS

Still Wish You Were Here: A Tribute To Pink Floyd

(CLEOPATRA RECORDS)
#sterrenparade #Floydfeest

Zet wat bekende muzikanten bij elkaar en speel een klassieker na. Het is een beproeft concept, waarvan we er heel veel voorbij hebben zien komen. Lezen we de namen die Cleopatra Records-baas Brian Perera voor zijn ode aan *Wish You Were Here* (1975) bijeen heeft gebracht, dan gaan we toch even rechtop zitten. Sterker nog, bij de start met *Shine On You Crazy Diamond* (Parts 1-5) schuiven we meteen naar het puntje van de stoel wanneer we Mel Collins prachtig op fluit (en later sax) horen openen en niemand minder dan Steve Hackett een werkelijk weergaloze interpretatie van generatiegenoot Gilmour neerzet – waarbij het overigens goed is om te horen hoe hij daarbij dicht bij zijn eigen sound kan blijven. Geoff Tate's zang is op het randje, terwijl Ian Paice drummend voor een verrassende bluesrock-feel zorgt. Ook de combinatie van Tony Levins pompende bas, Todd Rundgrens karakteristieke stemgeluid en Rick Wakemans vet aangezette synths werkt wonderwel in *Welcome To The Machine*. Pas bij *Have A Cigar* plaatsen we de eerste, kritische noten, niet omdat Patrick Moraz' ingetogen toetsenwerk nogal contrasteert met dat van collega Wakeman, wel omdat James LaBries versie van Roy Harpers originele zang gekunsteld en eendimensionaal overkomt. De akoestische start van *Wish You Were Here* is vervolgens dik in orde, waarna Joe Satriani via elektrische overkill vreemd genoeg al het gevoel uit het nummer wegspeelt. *Shine On You Crazy Diamond* (Parts 6-9) kent wellicht de meest exotische bezetting op dit album. Steve Hillage laat als een ware toetsenheld aan Satriani horen dat je ook op een passende manier flink kunt losgaan, en Bootsy Collins' funky bas past opmerkelijk goed in de tweede helft van het slotstuk. Maar doordat Ian Paice wat achterblijft, lijkt het soms alsof Collins op een eilandje staat. De hele productie komt vrij 'droog' over; er ontbreekt wat warmte en diepte in het geluid. Toch zorgt het verzamelde muzikale talent voor ruim voldoende hoogtepunten om ook als niet-Floyd-verzamelaar een aanschaf te overwegen. En dan hebben

we het nog niet eens over de bijdragen van Geoff Downes, Steve Stevens, Rat Scabies, Jah Wobble, David Ellefson, Carmine Appice, Rod Argent, Rik Emmett en Edgar Froese gehad.

Edwin Ammerlaan

JAUME DE VIALA

Sonoritat De Mil Miralls

(EIGEN BEHEER)
#etnoprogfusion #herbewerkingen

De in 1979 opgerichte Catalaanse band Celobert Màgic had een levensduur van slechts vier jaar, waarin weliswaar geregeld werd opgetreden maar op een enkele concertregistratie na niets werd opgenomen. Vanwege het akoestische karakter werd de groep vaak gecatalogiseerd onder folk, hoewel de musici zelf aangaven beïnvloed te zijn door een veelheid aan stromingen, muzikanten en componisten, zoals Egberto Gismonti, ECM-jazz, John McLaughlin, Stockhausen en elektrische gitaarpioniers. Tevens bewonderde men de instelling van de progressieve rockbeweging, zonder gebruik te maken van de voor die stroming typerende instrumenten. De gitarist van de band, Jaime De Viala, bracht in 2019 het album *Sonoritat De Mil Miralls* uit met eenentwintig herbewerkingen van in genoemde periode geschreven composities en een cover van een George Gershwin-klassieker. Het opvallende is dat De Viala hiervoor juist wel het instrumentarium inzette dat de progressieve (jazz)rock mede kleur gaf, waardoor een soort hedendaagse etnoprogfusion ontstond. Hij werd vergezeld door Celobert Màgic-zangeres Judit Cucalla, terwijl ook enkele andere voormalige groepsleden, zoals de belangrijkste songwriter/bouzuokispeler Salvador Avià, en percussionisten Oriol Madurell en Trissi Hernández, enige bijdragen leverden. Andere belangrijke vormgevers waren de dit keer bijzonder toegankelijk uit de hoek komende MoonJune Records-vertegenwoordigers Dusan Jevtovic (gitaren, coproducer), Xavi Reija (drums), Vasil Hadzimanov (toetsen) en Bernat Hernández (fretloze bas). Ten slotte bevonden zich onder de achttien participanten enkele grootheden uit de Catalaanse muziek-scene, zoals fluitist Pablo Selnik en gitarist Jordi Bonell. De nu pas onder onze aandacht gebrachte cd bevat een

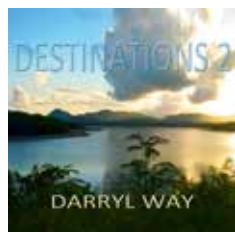
ruim 62 minuten durende, aangename opeenvolging van wereldmuziek, in de symfonische rock gedompelde gitaar-, fluit- en toetsensolo's en melodieuze zangfragmenten op het raakvlak van intieme jazz en flamenco. De gemiddelde tijdsduur van de songs is zo'n drieënhalf minuut, terwijl met name de instrumentale stukken qua stemming enige raakvlakken hebben met de symfonische folkrock die Henk Werkhoven in 1981 op Orphical Positions vastlegde.

René Yedema

DARRYL WAY

Destinations 2

(SPIRIT OF UNICORN MUSIC)
#symphonischepoprock #violistCurvedAir

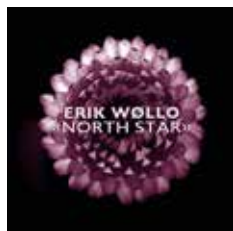
Na het succes van zijn vorige album Destinations (2020) en met het gegeven dat COVID-19 heel veel muzikanten 'thuis' houdt, is het niet verwonderlijk dat de voormalige violist van Curved Air een opvolger voor Destinations in elkaar heeft geknutseld. Omdat reizen nu juist amper mogelijk is, bedacht Darryl Way dat het aardig zou zijn de luisteraar te laten proeven van muziek uit de mooiste vakantieoordens en zo toch een beetje het gevoel te geven er even uit te zijn. In maar liefst twaalf nummers, goed voor ruim een uur muziek, neemt Way de luisteraar mee naar exotische oorden en toeristische attracties als Alhambra, Parijs, Colombia, Mexico, Las Vegas en de Rio Grande. De invloeden van de muziek die karakteristiek is voor de diverse locaties zijn goed terug te horen, soms misschien zelfs iets te nadrukkelijk, maar terwijl elf van de nummers geheel instrumentaal zijn, weet Way toch te boeien door naast toetsen en viool ook gitaar te spelen, en dat doet hij zeker niet onverdienlijk. Voor Mother Earth is Pink Floyd vast een inspiratiebron geweest, want dit had zomaar een track op Wish You Were Here kunnen zijn. De overwegend zoete klanken kabbelen heerlijk weg en je waant je daadwerkelijk in de oorden die als inspiratiebronnen hebben gediend. Deze routinier, een vakman die van vele markten thuis is, blijkt als zeventigplusser nog steeds in staat een prima prestatie te leveren. Diepe buiging voor een bevestigende allround muzikant.

Menno van Brucken Fock

ERIK WØLLO

North Star

(PROJEKT RECORDS)
#alleengitaren #sfeer

Nog maar kort geleden bracht de Noorse elektronische muzikant Erik Wøllo het schitterende album Recurrence uit (zie i0170) en nu al dient het volgende zich aan. Nu kan Wøllo een bijzonder musicus worden genoemd, want hij maakt niet alleen muziek met behulp van synthesizers maar hij speelt ook gitaar. Sterker: gitaar was zijn hoofdinstrumenten in zijn begintijd, toen hij nog onder meer jazz maakte. Zo nu en dan maakt hij een album dat volledig is volgespeeld met gitaren. North Star is er weer een, weliswaar gespeeld met een E-Bow en de nodige elektronische effectapparaten. Stille en reflectie zijn twee dingen die bij Erik loskomen middels zijn fascinatie voor de Poolster. Deze elementen spelen ook een belangrijke rol op dit album. De gitaarklanken van Wøllo leveren, in combinatie met een hoop galm, een sfeer op die ontspant en prima dienst kan doen bij het nadenken of het lezen van een boek. Vooral stukken als Arkipel, All The Way, Stillness (veelzeggende titel) en Light Among Shadows roepen die bij mij op. Heel af en toe creëert Erik een sequence met zijn gitaren (Towards The Blue Horizon). Deze muziek is zo beeldend dat die bijna als filmmuziek ingezet zou kunnen worden. Het is prachtige muziek, maar ik moet eerlijk bekennen dat ik liever Eriks mix van gitaren en synthesizers hoor.

Paul Rijkens

BILLY YFANTIS

Noises From The Outer Space

(EIGEN BEHEER)
#spacemuziek #klanktapijten #stofzuigers

Waar de bio triomfantelijk namen als Vangelis en Tangerine Dream rondschaft is er van vloeiende melodiën bar weinig te merken op dit album.

VETTE KRENT

LUCA ZABBINI

One

(AEROSTELLA)
#EltonJohn #BillyJoel #masterclass

De klassiek geschoolde Luca is vooral bekend als oprichter, groepsleider, componist, arrangeur en toetsenist van Barock Project. Hij componeerde tevens een suite voor twee piano's en twee cello's en een concert voor piano en groot orkest. In 2004 werd hij toetsenist voor Jesus Christ Superstar, hij is een onderdeel van de groep Arkivio Tre en hij voelt zich als een vis in het water bij zowel jazz en rock als klassiek. Zijn veelzijdigheid heeft hij nu gebundeld op zijn allereerste soloplaat: One, een testament van de lockdown. En een soloalbum is het, want naast het verzorgen van composities en arrangementen speelde Luca alle instrumenten zelf terwijl hij ook alle vocalen alsmede de mix en de mastering voor zijn rekening nam. En met wat voor een resultaat! Het is een kwalitatief visitekaartje geworden voor het onmetelijke talent van deze jonge Italiaan. Helaas komen de strijkers en blazers synthetisch uit een doosje, terwijl echte instrumenten het geheel ongelooflijk zouden opkrikken; jammer genoeg zijn de budgetten vandaag niet te vergelijken met die van ettelijke decennia geleden. De aanhef van Hello, een nummer dat de klok rond op de radio mag, doet ons meteen denken aan de hoogtijdagen van Elton John. Met Taking Time wordt lekkere blues aangeboden waarbij Luca als de rechterhand van Joe Bonamassa van leer trekt op gitaar. Portrait is gebaseerd op klassieke piano waardoor het iets formeels krijgt. Constantine Cry kan perfect uit het oeuvre van Jethro Tull komen. The Mood Of The Day kan dan weer probleemloos op het conto van Billy Joel worden geschreven. Wereldklasse! De opbouw van Karlsruhe Rain getuigt van een klassieke opleiding; piano en hobo vormen de ruggengraat voor een ijzersterke, dromerige melodie, songfestivalwaardig. Dit gevarieerde album sluit af met I Don't Know waarvan het arrangement echo's van Gryphon laat horen als ondersteuning voor een schitterend gezongen melodielijn. One illustreert over de gehele lijn het immense talent van Luca Zabbini die het verdient om mondiaal potten te breken.

John Bollenberg

Zes langzaam voorbij glijdende soundscapes van elk tien minuten krijg je voor de kiezen, muziek die zich uitstekend leent bij een vertoning van een ruimtelfilm in een planetarium, maar die thuis over de speakers ronduit gevaar voor indutten oplevert. Yfantis is een Griek met een grote liefde voor sciencefictionfilms. Op dit derde album van hem was het doel om met zijn elektronische instrumenten een ware filmische trip te creëren. Dat is dus gelukt, maar daarmee is het nog geen spannende of onderhoudende muziek. De man lonkt nadrukkelijk richting een carrière als soundtrackcomponist maar vindt het, als ik kijk naar zijn curriculum vitae naast zijn muzikale escapades, erg leuk om tegen de media en bestuur aan te schurken. Zo lezen we over presentatieklussen op filmfestivals, eindredactie van muziekboeken en gastlessen over de digitale maatschappij. Opmerkelijk is de passage waarin beschreven staat dat Yfantis graag experimenteert met geluidsopnames van mixers en

stofzuigers. Verrek... heb ik nou echt een uur zitten luisteren naar zachtjes over deze muzikale klanktapijten brommende stofzuigers?

Robbert Schuller

FRANK ZAPPA

Zappa '88: The Last U.S. Show

(ZAPPA RECORDS)
#magistralegitaarsolo's #dubbelaar

En wéér een onmisbare uitgave uit de Zappa-vaults voor de fan, zo onmisbaar dat ik deze live-dubbelaar een tip geef, want het gaat hier om niets minder dan de allerlaatste show die Frank ooit op Amerikaans grondgebied gaf, met the best band you never heard. Hoezo dat laatste? Omdat deze band, zorgvuldig bij elkaar gebracht door Zappa en bestaande uit veteranen

met een Zappa-verleden, slechts een korte tournee door de USA maakte voordat het gezelschap naar Europa vertrok. Daar deden ze ook Nederland aan, een concert dat ik mocht bijwonen (en dus mijn laatste concert van Zappa werd, snik), om daarna terug te keren voor een tweede, grotere USA-tournee. Alleen, die ging niet door aangezien de band om nog steeds niet officieel opgehelderde redenen uit elkaar viel, direct na de Europese tournee. Gelukkig waren er al live-registraties van de band, The Best Band You Never Heard In Your Life en Make A Jazz Noise Here, en deze Zappa '88 hoort daar gewoon naast in de cd-kast, niet alleen omdat het genieten blijft van de talenten van muzikanten als Ike Willis, Chad Wackerman, Mike Keneally, Ed Mann en nog zo meer, maar ook omdat deze registratie een heerlijke Beatles-medley bevat die geheel in stijl van Zappa tekstueel (en ook wel muzikaal) is aangepast. Bovendien heeft de Vaultmeister een aantal extra opnames achter dit concert gezet, zodat schijf 2 bomvol krakers zit: The Torture Never Stops, City of Tiny Lites, Peaches En Regalia, Stairway To Heaven (durf me na het luisteren nog eens te zeggen dat Zappa niet tot de beste gitaristen ter wereld behoorde, I dare you!) en Whipping Post. Een verplichte aanschaf dus, of had ik dat al geschreven?

André de Waal

geïnspireerd door de computers van Kraftwerk en de pulserende ritmiek uit de analoge drums van Can, maar doordat de twee er nu voelbaar liefde en vernuftigheid in stoppen, is hun muziek warm, beknopt, levendig en gevarieerd. Zement betovert hiermee zijn publiek, dat de wervelende synthesizers en motorische, psychedelische en soms zelfs technobeats absorbeert en onbewust het lichaam laat mee wiegen. Moderne synthpopbands als Maserati en Ulver presteren dit ook, maar dit tweetal klinkt authentiek door jaren zeventig-vibes en uiteenlopende ritmes aan zijn ongecompliceerde stukken toe te voegen. Naarmate het album vordert herinneren een scherpe altsaxofoon, exotische percussie en een nauwelijks verstaanbare vocoder steeds vaker aan de strakke afro-new wave- en donkere ambient-sferen van Neu!, David Byrne, Brian Eno, David Bowie en – wie kent het nog – het alternatieve Nederlandse gezelschap Kiem. Luister eens naar Kleiner 3, Entzücken en Ecke 54, om drie afwijkend inspirerende tracks te selecteren, en laat je fascineren. Gefocust rijdt Zement een succesvolle toekomst tegemoet.

Pieter Barth

BOXEN

ZEMENT

Rohstoff

(CRAZYSANE RECORDS)

#krautrock #gevarieerdtransmatisch

Ongemoeid dendert de Trans Europ Express door de buitenwijken van Berlijn. Buiten de stad wordt de snelheid opgevoerd maar bij tijd en wijle vertraagd om de passagiers niet het zicht op natuurlandschap en fabrieksarchitectuur te ontnemen. De toegewijde machinist is Zement, een neo-krautrockduo uit Würzburg. De reis heet Rohstoff, het boeiende nieuwe album waarop gitarist/fluitist/synthesizerspecialist Philipp Hager en drummer/percussionist Christian Büdel bewijzen geen gemiddeld bandje meer te vormen. Nog altijd zijn hun hypnotiserende klankencombinaties

PATTO

Give It All Away – The Albums 1970-1973

(ESOTERIC)

#jazzrockprog #jazz #blues #4cd

Ondanks een pittige verzameling moet ik helaas vaststellen dat ik helemaal niets van de Britse groep Patto in de kast heb staan. Wellicht is dit te wijten aan het feit dat de eerste twee albums zijn verschenen op het verzamelbare label Vertigo en daardoor prijzige items zijn geworden. Dankzij dit mooi uitgegeven overzicht kunnen we ons in één enkele haal het belangrijkste onderdeel van het oeuvre eigen maken, en nog wel in geremasterde vorm. Opvallend is dat de vier studioalbums in dit doosje zijn opgenomen en uitgevoerd door hetzelfde viertal. Patto kwam voort uit de groep

Timebox die, net als Patto, enorm geliefd was in het universiteitscircuit en een sterke live-reputatie genoot. Zanger Mike Patto (ex-Spooky Tooth) schonk zijn naam aan de nieuwe groep en werd bijgestaan door de legendarische Ollie Halsall (Boxer, Tempest, The Rutles, Kevin Ayers) op gitaar en vibrafoon, Clive Griffiths op bas en drummer John Halsey (Timebox, The Rutles, Roy Harper). Bij gebrek aan een hitsingel kreeg Patto helaas nooit de erkenning die de band verdiende. De albums daarentegen staan nog steeds als een huis met een mix van progrock, jazz en blues uit de jaren zeventig. Het vierde album, Monkey's Bum, verscheen pas in 1995, ook al werd het opgenomen in 1973. Esoteric bracht dit album reeds op cd uit in 2017, voorzien van drie bonustracks afkomstig van John Peel-sessies. Helaas ontbreken deze nummers in deze box, evenals de beide BBC Radio One-bonustracks van de heruitgave van Patto. Op Hold Your Fire ontbreken maar liefst elf extra nummers die wel op de heruitgave uit 2017 staan. Ook jammer is dat de originele hoes hier niet is nagebootst. Het design van de hand van Roger Dean bevat oorspronkelijk drie flappen waardoor je uiteindelijk acht verschillende hoezen kunt maken. Waarom Esoteric in dit doosje niet de identieke heruitgaven uit 2017 verzamelde inclusief ALLE bonustracks is mij een raadsel. Zelfs de extra poster en de puike muziek maakt dit niet goed.

John Bollenberg

RARE BIRD

Beautiful Scarlet – The Recordings 1969-1975

(ESOTERIC)

#kwaliteitsprogpop #overzicht #6cd

De groep Rare Bird mocht helaas nooit van het grote succes proeven zoals tijdsgenoten als Genesis en Yes dat deden maar kende toch eenmalig een grote hit met het nummer Sympathy. Ondanks puike albums wist de band niet echt door te breken, al was die live niet een van de minste. Met deze overzichtsbox wordt nogmaals een poging gedaan om de groep met een terechte erkenning te bedenken. Dit doosje bevat remasters van de vijf albums die zijn uitgebracht tussen 1969 en 1975 plus een nooit uitgebracht live-

album. Het debuut Rare Bird krijgt als bonus de beide kantjes van de single mee, waaronder een monoversie van Sympathy. Een jaar later verscheen As Your Mind Flies By waarop we de epic Flight terug vinden. Ook hier beide kantjes van een mono single plus het nummer Red Man als bonus. Het album Epic Forest verscheen oorspronkelijk in een klaphoes inclusief een extra single met daarop drie nummers. Deze songs worden hier als bonus toegevoegd. Vierde album is Somebody's Watching waarop de groep zich waagde aan een cover van Ennio Moricone's A Few Dollars More. Op bas de van Van Der Graaf afkomstige Nic Potter. Ook hier beide kantjes van de single, Virginia/Lonely Street, als bonus. John Wetton speelt bas in het nummer Dollars. Met Born Again tekende de groep voor haar laatste studioalbum, die in deze fijne box is aangevuld met de nummers Don't Be Afraid en Passin' Through. Doorwinterde fans kijken echter massaal uit naar de zesde cd in dit doosje met daarop een tot dusver nooit uitgebracht live-concert van 30 juni 1974, opgenomen in het Theatre Royal in Drury Lane, Londen, afkomstig van de originele 24-track mastertapes. Rare Bird opende toen voor labelgenoten Barclay James Harvest. Doet me denken aan die andere obscure Britse band Charlie.

John Bollenberg

HERUITGAVEN CD'S EN LP'S

DUFFY

Scruffy Duffy

(CHERRY RED RECORDS)

#bluesrock #earlyprogrock #hardrock

Eind jaren zestig betekende een omwenteling in de popmuziek. Door de opmars van het Hammond-orgel en snerpender gitaren ontstonden andere, vaak agressievere muziekstijlen. Veel bands experimenteerden door tempowisselingen aan te brengen, langere instrumentale stukken te gaan spelen en het format van twee tot drie minuten vaarwel te zeggen. Zo ontstonden naast de Merseybeat, de blues en de pop ook de bluesrock, de hardrock en de progrock. Duffy is een

van de vele voorbeelden van groepen die voldoende talent in huis hadden maar door pech en onvoldoende PR de doorbraak niet konden forceren. De prachtige heruitgave van het originele tweede album van deze band uit 1973 wordt aangevuld met een vijftal bonustracks, in feite 'slechts' andere versies van albumtracks. Echt progressieve invloeden kan ik amper ontdekken, wel een variatie op de muziek die bands als The Rolling Stones en The Small Faces begin jaren zeventig maakten, zo hier en daar opschuivend naar Deep Purple Mark I. De mondharmonica accentueert de aanwezigheid van bluesinvloeden. De enige echt wat langere track rikt naar de potentie van dit gezelschap om richting prog te gaan, maar het mocht niet zo zijn: Scruffy Duffy deed commercieel niet veel en betekende tevens het einde van de band. Kwalitatief zeer de moeite waard, maar voor ons blad een randgeval.

Menno van Brucken Fock

FOCUS

Singles, Deep Cuts & BBC Live

(RED BULLET/MUSIC ON VINYL)
#progrock #NL #vinyl

Verliep de Record Store Day in 2020 redelijk chaotisch wegens corona, het jaarlijkse evenement voor de zelfstandige platenwinkel wordt deze zomer uitgesmeerd over twee zogenaamde 'drops' waarbij exclusief vinyl van grote namen en interessante rariteiten worden verkocht. Music On Vinyl pakt het dit jaar goed aan met een paar compilaties, een single van Golden Earring en een dubbel-lp met daarop het beste uit de oeuvrebox van Focus die vorig jaar bij Red Bullet verscheen. Zo krijg je verspreid over vier plaatkanten de singleversies van onder meer Hocus Pocus, Sylvia en Harem Scarem voor de kiezen, alsmede de oorspronkelijke mix van P's March, een nooit eerder uitgebrachte singlemix van Focus III en wat fraaie albumtracks, zoals Red Sky At Night en Focus II. De echte kers op de taart is te vinden op de plaatkanten 3 en 4, waar het volledige concert te horen is dat de band in januari 1973 voor de BBC opnam. Dat radio-optreden was al in volle glorie als onderdeel van de

genoemde box te horen maar maakt nu het officiële debuut op vinyl. De kleurrijke klaphoes met uitgebreide info over de periode van Focus tussen 1970 en 1976 – met zowel Jan Akkerman als Thijs van Leer – doet de rest. En het doorzichtige, door Record Industry geperste vinyl is weer om door een ringetje te halen.

Wouter Bessels

OPEN ROAD

Windy Daze

(ESOTERIC RECORDINGS)
#progrock #jarenzestig #folkinvloeden

In 1970 richtten drummer John Carr en bassist/gitarist Mike Thomson de band, toen nog zonder naam, op. De formatie begon als begeleidingsband van Donovan. Toen die zijn album Open Road uitbracht, wilde hij de groep mee op tournee. Vanaf dat moment werd de bandnaam Open Road. Na de tournee brak Donovan met de band, maar de leden mochten de naam blijven gebruiken. Gitarist Barry Husband en kerkorganist Simon Lanzon completeerden het kwartet en men begon met producer Tony Reeves (bassist Colosseum, Greenslade en Curved Air) te werken aan het eerste album, Windy Daze. Het viertal rockt er op deze plaat lekker op los, maar akoestische gitaar, piano en orgel zorgen voor een goede balans. Dat levert luistermomenten op als van Crosby, Stills & Nash. Deze schijf is aangevuld met de A en B-kant van een in 1972 uitgegeven single. De release bevat een tweede cd, namelijk het nooit uitgebrachte titelloze tweede album. De originele banden werden onlangs ontdekt en zie hier, rond de 38 minuten nieuwe muziek uit begin jaren zeventig. Beslist de moeite waard. De songs zijn overwegend wat rustiger dan op de voorganger, maar zeker niet minder. Voor enkele nummers zijn elektronische strijkers gebruikt, zoals in afsluiter Take A Look Around. Het hele repertoire van Open Road is op deze manier samengebracht op de fraai verpakte dubbel-cd met daarbij een uitvoerige beschrijving van de bandgeschiedenis. Esoteric Recordings blijft ons verrassen.

Leo Hoekstra

SUPERSISTER

The Sound Of Music:

The First Fifty Years 1970-2020

(UNIVERSAL/MUSIC ON VINYL)
#RSDuitgave #Nederlandsetrots

Na de compilatie-elpees uit 1973, Superstarshine Vol. 3 en Startrack Vol. 1, verscheen er in de serie Golden Years Of Dutch Pop Music een 2cd-compilatie van Supersister. Ditmaal is er voor het eerst een compilatiealbum die de gehele carrière beslaat. Het verschil in die benadering is dat op deze speciaal voor Record Store Day 2021 samengestelde dubbel-lp twee nummers staan van het Supersister Projekt-album Retsis Repus uit 2019, namelijk I Am You Are Me/Transmitter en Hope To See You There Again. Robert Jan Stips heeft de samenstelling verzorgd. De uitklapbare hoes is ook opnieuw ontworpen. Wat opvalt is dat er nergens te lezen is wie de muzikanten waren. Er is ook geen beschrijving van de historie van de band, iets wat je normaal wel aantreft bij compilatiealbums. Het betreft een gelimiteerde uitgave van 1500 genummerde exemplaren. Het 180 grams vinyl ziet er erg mooi uit; LP1 is crystal clear en LP2 transparant geel. Of er ooit een Second Fifty Years komt waag ik te betwijfelen, maar mooi is dat de muziek van Supersister door Supersister Projekt weer tot leven is gekomen. In het najaar te aanschouwen in een concertzaal bij u in de buurt.

Bert Treep

DVD RECENSIE

THAT JOE PAYNE

By Name By Nature Tour

(EIGEN BEHEER)
#fraaishow #primaband #cd+bluray

Ongeveer op het moment dat de pandemie begon, lanceerde That Joe

Payne zijn eerste tournee. Pas zeven maanden later lukte het hem om – voor zestig mensen – een optreden te geven in het Crescent Theatre te Birmingham. In zijn tijd bij The Enid tussen 2011 en 2016 werkte Joe al met visuele digitale hoogstandjes, en ook tijdens de By Name By Nature Tour (genaamd naar zijn eerste soloalbum uit 2020, zie i0165) is dit het geval. Het heeft best wat voorbereiding gekost om, bijvoorbeeld, bliksem uit Joe's handen te laten schieten of hem tegen iets aan te laten schoppen. Ik vind het erg knap gedaan en een extra dimensie geven aan de muziek. Op de set, verkrijgbaar als cd+dvd of cd+blu-ray, staat veel van de muziek van By Name By Nature maar ook nummers van The Enid, Methexis en John Holden. Joe heeft een uitstekende band om zich heen, bestaande uit Oliver Day (gitaren), Josh Green (drums en vocoder), Moray Macdonald (toetsen en trompet) en Nicholas M. Willes (bas, ex-Enid en ex-Editors). Het is een prachtig concert, goed gefilmd en opgenomen. Na enkele nummers van By Name By Nature, waarbij de connectie tussen Joe en de visuals zeer goed tot zijn recht komt, kruipt hij tijdens In My Head achter een keyboard. Dit stuk, klassiek aandoend met vocoderkoren, doet mij herinneren aan The Enid. Hij zingt deels met een klassieke countertenorstem. Wat ik geweldig vind, is dat hij Capture Light van het gelijknamige album van John Holden speelt. De schitterende composities van Holden passen prima bij Joe (en andersom). Het tweede deel van het optreden wordt geopend met het gave End Of The Tunnel. The Enid komt aan bod in Who Created Me. De band speelt deze best ingewikkelde muziek heel goed. In The Origin Of Blame van Methexis blijft Joe bij zijn samenwerkingsverbanden. Love (Not The Same) laat Ms. Amy Birks digitaal zien in een duet. De bewerkingen van de klassiekers Moonlit Love (Beethoven) en Music For A While Purcell komen ook aan bod. Als toegift speelt men One And The Many van The Enid. Joe weet een uitstekende show neer te zetten. Hij is een prima zanger, componist en entertainer.

Paul Rijkens

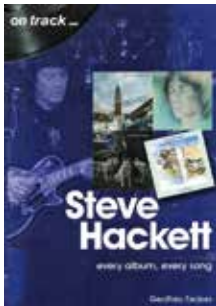

BOEKEN

GEOFFREY FEAKES

Steve Hackett, On Track... Every Album, Every Song

(SONICBOUND PUBLISHING)
#DPRPJournalist #ongelooflijkgedetailleerd

In de serie On Track zijn inmiddels heel wat boeken verschenen. Zeker in het genre van de progressieve rockmuziek is er een keur aan boeken te vinden waarin elke song van een artiest wordt beschreven en uitgelegd, zo ook door de van de Dutch Progressive Rock Page (DPRP) bekende recensent Geoff Feakes, een Hackett-fan van het eerste uur. Alle studioalbums worden track voor track besproken, inclusief de akoestische albums en de Genesis Revisited-albums. De samenwerkingsverbanden, zoals GTR en Squackett, en alle live-albums komen aan het einde van zijn boek aan bod maar zijn wel kortere vermeldingen toebedeeld. Hoewel Feakes regelmatig wat dieper ingaat op andere zaken, zoals het waarom van de wisselingen in de bezetting van de band als Hackett op tournee gaat, zijn liefdadigheidsconcerten en soms citaten en commentaar van de meester zelf, is het leeuwendeel van de beschrijvingen zoals Hackett zelf ook droog opmerkt: "de mening van de schrijver." Waar mogelijk benoemt Feakes de inspiratiebron van een song en beschrijft dat Steve altijd graag op reis ging, waardoor zijn muziek ook werd en nog steeds wordt beïnvloed. Voor langere tijd verbleef Steve in Brazilië, en dat is ook duidelijk te horen aan de albums die hij rond die periode uitbracht. Zijn voorliefde voor blues, klassieke gitaar maar ook volksmuziek en zijn enorme arsenaal aan snaarinstrumenten, waaronder de koto, komen aan bod. Ook het feit dat hij uitstekend overweg kan met de mondharmonica wordt benadrukt. Feakes heeft echt gigantisch veel beluisterd en vooral gelezen en laat veelvuldig merken dat hij een schat aan informatie heeft verzameld uit de boekjes behorende bij de talloze heruitgaven van de originele albums, waarvan hij ook de nadien toegevoegde extra

tracks beschrijft. In deze boekjes staan immers vaak uitgebreide beschrijvingen en toelichtingen van de artiest zelf, in dit geval Hackett. Ongelooflijk hoe gedetailleerd Feakes al die songs beschrijft, van Voyage Of The Acolyte tot en met Under A Mediterranean Sky. Dit boek biedt een uitzonderlijk compleet overzicht en inzicht in alle songs die de voormalige Genesis-gitarist Steve Hackett opnam tussen 1975 en 2021.

Menno von Brucken Fock

HAMISH KUZMINSKI

Camel, On Track... Every Album, Every Song

(SONICBOUND PUBLISHING)
#boekoverCamel #fotosvanBertTreep

De serie On Track... Every Album, Every Song begint behoorlijk te groeien. Zo lang de boekjes genietbaar zijn – en dat zijn ze – vind ik dat geen enkel probleem. Ik weet nog wel de nodige bands en artiesten waarover zo'n boekje welkom is. De aanpak is meestal dezelfde: men beschrijft in het kort de geschiedenis van de band en gaat vervolgens van de albums alle nummers en aanverwant materiaal bespreken. Ik heb te doen met degene die zo'n boekje over Rick Wakeman of Tangerine Dream gaat schrijven... Engelsman Hamish Kuzminski is de Europese correspondent van het Amerikaanse Progression Magazine. In vergelijking met de andere boekjes kiest hij niet alleen voor een beschrijving van de geschiedenis en de nummers maar benoemt ook de leden die de band heeft dan wel heeft gehad – en dat zijn er nogal wat bij Camel. Kuzminski heeft een bijzonder onderhoudende schrijfstijl die ik erg gemakkelijk leesbaar vind. Hij is overduidelijk een groot fan en laat goed merken welke albums hem wel en niet bevalen. Zo is hij zeer te spreken over A Nod And A Wink uit 2002 waarvan hij de kwaliteit vergelijkt met de klassieke platen uit de jaren zeventig, zoals Mirage, The Snow Goose en Moonmadness. Conceptalbums als The Snow Goose, Nude en Dust And Dreams beschrijft hij aan de hand van de verhalen van de desbetreffende boeken. Hij schrijft met veel respect voor de bandleden en is onder meer zeer positief over Ton Scherpenzeel. Dit vind ik een

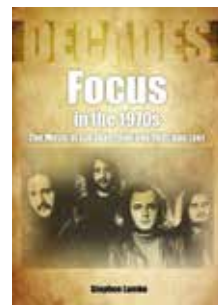
van de beste boekjes die tot op heden in deze serie zijn verschenen. Het extra gave is dat dit deel ook een Nederlands tintje heeft: een aanzienlijk deel van de foto's is namelijk van onze eigen Bert Treep, waaronder die op de cover. Camel-gitarist en leider Andy Latimer is iemand die zo mooi kan opgaan in zijn muziek. Bert heeft dit meerdere malen sterk in beeld kunnen brengen. Dit vormt een fraaie aanvulling op de tekst.

Paul Rijkens

STEPHEN LAMBE

Focus In The 1970s

(SONICBOUND PUBLISHING)
#Focus+soloprojecten #jarenzeventig

Stephen Lambe is geen onbekende: hij is promotor van Nineteen-73 Promotions, schrijver van de boeken Citizens Of Hope And Glory - The History Of Progressive Rock en Yes, On Track... Every Album, Every Song, en voormalig voorzitter van de Classic Rock Society. Stephens favoriete bands zijn Yes en Focus. Vooral de jarenzeventigerperiode van Focus spreekt tot zijn verbeelding. Het format waarin hij dit boek heeft geschreven, is vergelijkbaar met dat van de serie On Track: hij schrijft een kort intro over een bepaalde periode en een bepaalde plaat en bespreekt vervolgens kort alle nummers die op die plaat staan. Ik ervaar dat als een bijzonder prettige manier van lezen en vind dat een reden om veel van die boeken in huis te halen. De subtitel is The Music Of Jan Akkerman And Thijs van Leer. Dit houdt in dat hij niet alleen over de albums van de band schrijft maar ook over de soloplaten van Jan en Thijs. Zo komt van Thijs de serie Introspection voorbij, plus enkele albums waarvan ik het bestaan niet eens wist. Ook mijn favoriete album van Jan, Tabelnakel, komt aan de orde. Stephen schrijft als een fan, en dat vind ik leuk aan dit boek. Het leest voor mij derhalve ook heel prettig. Er wordt op details in gegaan en dat biedt veel achtergrond. Naast alle muziek uit de jaren zeventig wordt er ook één album uit de jaren tachtig besproken: Focus van Akkerman en Van Leer uit 1985 (dus niet onder de naam Focus), en eigenlijk kan dit ook best onder de output van de heren als Focus worden geschaard. Ik lees wel een

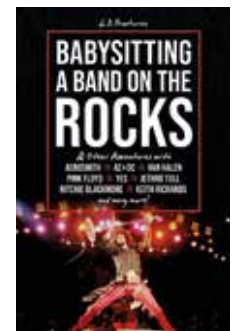
foutje in het boek: er wordt geschreven dat de Nederlandse kunstenaar M.C. Escher de hoes van Emerson, Lake & Palmers album Brain Salad Surgery heeft ontworpen, maar dat was de Zwitser H.R. Giger. Verder is dit een prima boek.

Paul Rijkens

G.D. PRAETORIUS

Babysitting A Band On The Rocks

(SONICBOUND PUBLISHING)
#rockanekdotes #blichterdeschermen

Van 1976 tot en met 1983 organiseerde Gregg Praetorius voor tal van artiesten een flinke rits concerten in de regio New York, onder meer in het Nassau Coliseum (Uniondale), Calderone Concert Hall (Hempstead) en Hammerheads (West Islip). Babysitting A Band On The Rocks bevat zijn mooiste en opmerkelijkste herinneringen uit die tijd. Het boek begint wat saai en stroef als hij terugblijkt op de eigen jeugdjaren en vertelt hoe zijn ontmoeting met muziekheld Ian Anderson uitloopt op een deceptie: een jonge Praetorius vertelt backstage dat hij Jethro Tull al minstens twaalf keer heeft zien optreden, waarna Anderson – wijzend op de backstage-pas die op Greggs borst pronkt – fijntjes opmerkt: "En voor hoeveel van die shows heb jij eigenlijk betaald?" Pas zodra hij de eerste anekdotes uit zijn professionele bestaan aanhaalt, begint het boek te lopen. In sneltrainvaart komen bijzondere verhalen voorbij over onder meer Pink Floyd (voor wie hij chauffeursdiensten vervulde), Aerosmith (Steven Tyler die tijdens een concert tegen de vlakte ging), Van Halen (over bruine M&M's natuurlijk), AC/DC (een 1300 kg zware 'hells bell' die mee op tournee moest) en Yes (halfvolle zalen nadat Jon Anderson de band verliet), maar ook zijn ontmoetingen met Twisted Sisters Dee Snider, Billy Joel, Ritchie Blackmore, REO Speedwagon en Keith Richards zijn de moeite waard. Ondertussen lees en leer je veel over de, niet altijd even glamoureuze en betrouwbare, maar inmiddels tot de verbeelding sprekende wereld van de rock-'n-roll in de jaren zeventig en tachtig.

Edwin Ammerlaan

MEER

op links

Ineens was daar MEER, een verfrissend jong en alternatief progcollectief. Uit Noorwegen. Lovende recensies zetten de eclectische en vooral avontuurlijke sound vanuit het niets op de kaart. Een verrassend debuut? Niet echt. Playing House is namelijk al het tweede album van deze achtkoppige band die in 2008 als duo begon.

Het gaat goed met de Noorse progressieve rockscene. Via Leprous, Pagan's Mind en Ulver timmeren de zware jongens flink aan de weg, terwijl bijvoorbeeld Soup, Wobbler en Gazpacho de andere kant van het spectrum vertegenwoordigen. Motorpsycho zweeft daar misschien ergens tussen in. Sinds de release van Playing House eerder dit jaar, kunnen we MEER aan de lichtere linkerkant van de talentvolle Noorse prog toevoegen.

"Het is nooit een bewuste keuze geweest om progressieve muziek te maken. Met het eerste album uit 2016 brachten we vooral eigentijdse,

akoestische pop en folk. Op Playing House zijn de songs melodieuzer en complexer, al staat de zeggingskracht van de liedjes altijd voorop. Een aantal van ons is echte progfan, dus was het slechts een kwestie van tijd tot die invloeden naar de oppervlakte kwamen."

Aan het woord is Eivind Strømstad, de 32-jarige gitarist van de groep die verder bestaat uit Johanne Margrethe Kippersund Nesdal (zang), Knut Kippersund Nesdal (zang, toetsen), Åsa Ree (viool), Ingvild Nordstoga Eide (viool), Ole Gjølset (piano), Morten Strypet (bas) en Mats Lillehaug (drums).

"Ben op mijn dertiende gitaar gaan spelen," zo vervolgt Eivind. "Ik was een echte metalhead en hield vooral van Metallica. Mijn huidige helden zijn Frank Zappa en Devin Townsend. Ik hou van speelse, avontuurlijke gitaristen die niet bang zijn om steeds weer iets nieuws te proberen. Als je eerst een deathmetalplaat uitbrengt en daarna muziek voor, zeg, yoga-sessies componeert, dan heb je mijn interesse, al helemaal als je in een wisselende mix van stijlen je eigen geluid en stem weet vast te houden. Tijdens mijn jeugdjaren speelde ik in verscheidene kleine bandjes, maar dat schoot niet echt op. In 2008 vormde ik samen met Johanne, tegenwoordig

mijn vrouw, en haar broer Knut de band Ted Glen Extended. Die naam is in een dolle bui geboren, want Ted Glenn komt uit Postman Pat, een animatieserie voor kinderen. Logisch dat we op een gegeven moment iets nieuws wilden. Oorspronkelijk speelden we met z'n drieën jazzy coversongs en dan vooral rond Kerstmis. Beetje bij beetje zijn we begonnen met het schrijven van eigen materiaal, zoals Cabin Pressure (2010) dat destijds op een ep uitkwam. De huidige formatie kreeg vanaf 2011 vorm. Overigens kennen zeven van de acht bandleden elkaar van school in Oslo."

VUUR

'Luisteren naar *Playing House* is een zinnenprikkende, bijna filmische ervaring,' zo schreven we onlangs over MEERs tweede album. Ook andere recensenten waren unaniem positief. Wat vindt de band van haar groeiende succes in Europa?

"Daar zijn we natuurlijk erg blij mee. Het eerste album bleek een doodgeboren kindje. Er was nauwelijks interesse voor. Ditmaal zijn de reacties echt overdonderend. Het is een combinatie van factoren: een nieuwe platenmaatschappij (Karisma), meer PR, betere muziek. Populariteit doet mij persoonlijk niet zo veel, maar wel het feit dat wij nu met onze muziek meer mensen bereiken. Hopelijk vormt dit de basis voor volle zalen, als wij straks het land uit mogen. Het is echt vreselijk dat wij niet kunnen profiteren van alle aandacht rond het album. Hopelijk houden we het vuur lang genoeg brandend. Op dit moment zijn onze agenda's voor volgend jaar nog leeg. Dat komt vooral doordat we moe en terneergeslagen zijn van alle concerten die we de afgelopen tijd hebben afgezegd. Gelukkig is er vanuit verscheidene landen, waaronder Nederland, veel interesse om ons te boeken. Die contacten houden we uiteraard warm tot het licht op groen gaat."

Op tournee met een grote, over Hamar en Oslo verdeelde band zal een behoorlijke uitdaging zijn, want hoe maak

DISCOGRAFIE	
MEER	
MEER	2016
Playing House	2021

je de agenda's van acht personen leeg als de fans in omringende landen daarom vragen?

"Dat is soms best een puzzel. Gelukkig is iedereen bijzonder gemotiveerd. We hebben er allemaal een baan bij. Die is in de meeste gevallen gerelateerd aan muziek. Ole is muzikleraar, overigens op dezelfde school waar wij ook les hebben gehad. Johanne en ik werken in een theater waar we bij nieuwe composities en live-uitvoeringen worden betrokken. Knut werkt parttime als sessiezanger en geeft les aan een koor. Onze werkgevers weten hoe belangrijk het is om flexibel met je tijd om te kunnen gaan."

CHEMIE

Wie beschouwt Eivind als de leider in de band?

"Je zou kunnen zeggen dat ik mij de rol van regisseur heb toegeëigend. Ik ben de degene die aan het einde van de rit de knopen doorhakt, al gebeurt het heel soms dat ik daarin door de band wordt teruggefloten. En dat is prima. Als we het niet met elkaar eens zijn, nemen we beslissingen door simpelweg de handen op te steken. Dat is een paar keer gebeurd tijdens het schrijven van *Playing House*. Ik kan niet ontkennen dat het soms best lastig is alle neuzen dezelfde kant op te krijgen, maar de onderlinge chemie is sterk. Stel dat er ooit een einde aan deze band komt, dan weet ik zeker dat we hechte vrienden zullen blijven. Ruzies worden altijd bijgelegd. En mocht er ooit iemand de band verlaten, dan kan ik me niet voorstellen dat we zomaar een nieuwe collega aantrekken. Hoe pas je iemand van buiten in een hecht collectief als het onze? Het afgelopen jaar hebben we elkaar bijna niet gezien. De helft van de band woont in Oslo en mocht vanwege coronarestricties niet reizen. Hopelijk kunnen we snel

weer terug naar het oude ritme waarin we een keer of twee per maand bijeenkomen."

Welke lessen van de eerste plaat heeft MEER toegepast bij opnames van nummer twee?

"Dat een song zichzelf de weg wijst. In het begin waren we erg gericht op de opbouw van de nummers; wat is een goede opening, hoe werken de refreinen, waar sluiten we lekker mee af? Dat hebben we nu losgelaten. De muziek komt vanzelf. Dat is een kwestie van vertrouwen. Ook hebben geprobeerd de live-energie van onze optredens te vertalen naar de studio. Hopelijk zijn we daarin geslaagd."

In de progressieve rockwereld is een zekere mate van 'borstklopperij' niet ongebruikelijk; hoe complexer, hoe beter. MEER houdt het simpel, ingetogen, aards, ondanks de verschillende lagen waaruit de meeste songs zijn opgebouwd.

"Dat is precies wat wij als band nastreven. Ik gebruik graag de metafoor van een kalme zee. Aan de oppervlakte gebeurt niet zo veel. Je kunt er heerlijk op dobberen. Duik je onder water, dan ontdek je een gevarieerde biotoop die avontuurlijk en soms zelfs een beetje gevaarlijk is. Ik vind het mooi als mensen ook na tien keer luisteren nieuwe dingen in onze muziek blijven horen."

Hoe ontstond het verrassende idee om Whitesnake's *Here I Go Again* te coveren, waarvan het fraaie resultaat op YouTube te bewonderen is?

"Aan het begin van de quarantaine in 2020 wilden we als band iets doen voor de fans. Daarom plaatsten we een oproep op Facebook waarin we om interessante ideeën voor covers vroegen. Iemand droeg deze suggestie aan. Eigenlijk zijn we best een beetje teleurgesteld dat David Coverdale niets van zich laat horen, juist omdat hij erg actief is op social media; ik kan mij dus bijna niet voorstellen dat onze uitvoering hem is ontgaan. Misschien vindt hij het helemaal niets en is het maar beter zo."

Toen de zanger en de drummer van het Italiaanse Odd Dimension in 2015 opstapten, zaten bassist Gigi Andreone, gitarist Gianmaria Saddi en toetsenist Gabriele Ciaccia met een probleem. Gelukkig kruipt het bloed waar het niet gaan kan en klinkt de muziek nu energiever dan ooit. Net als de hoofdpersonages van de progressieve sciencefictionopera The Blue Dawn zijn de bandleden klaar voor de toekomst. Waar halen ze hun power vandaan?

v.l.n.r.
Gianmaria Saddi (gitaar);
Marco Lazzarini (drums);
Jan Manenti (zang);
Gabriele Ciaccia (toetsen);
Gigi Andreone (bas).

ODD DIMENSION

Nieuw ras in de ruimte

"Die levenslust halen we uit de muziek waar we van houden," vertelt de 43-jarige Gigi. "We zijn met rockmuziek opgevoed en die zit opgeslagen in ons DNA. Als je bij ons op de knop drukt, komt het er automatisch uit. We omschrijven onze stijl als progressieve metal, want die bevat grote doses heavy metal en progressieve rock tegelijk. Vanaf onze jeugd zijn we beïnvloed door hippe acts als Fates Warning,

Dream Theater en Porcupine Tree, maar ook door veel klassieke bands, zoals Pink Floyd, Genesis en Kansas. Het eerste album waar ik echter verliefd op werd, was Deep Purple In Rock, voor mij het startschot om bas te spelen."

PROGRESSIE

Ondanks dat het niet rendabel was, was musiceren voor de bandleden te belangrijk om op te geven.

"Odd Dimension is ons leven, een uitermate serieuze hobby die veel kost, maar we doen het uit liefde – en voor de rock. Muziek is een creatieve uitlaatklep, een katalysator die ons kan troosten en die uitdraagt wat we meemaken en voelen. Onze composities ontstaan in gezamenlijkheid, en aangezien onze bezetting veranderde, transformeerde het geluid en de muzikale richting mee. Marco Lazzarini is

onze jonge getalenteerde drummer. Hij speelt tevens piano en gitaar en heeft dus een ruime visie. Ook met de nieuwe zanger Jan Manenti zijn we enorm blij. Jans stem is zeer sterk en hij is een goede performer. Zijn geluid past even goed bij onze nieuwe als oude nummers, die hij zich eigen maakte. Met hem schreef ik de teksten en zangharmonieën voor onze nieuwe plaat, en dat was een hele ervaring, want voorheen deed ik dat alleen. We bedachten de woorden gelijktijdig met de muziek, niet ervoor of erna. Ook aan onze twee vorige albums werkten we vanuit een inhoudelijk thema, maar voor *The Blue Dawn* hadden we een omlijnd verhaal voor ogen. Daarmee stapten we onze repetitieuze ruimte in en we gingen gewoon jammen, wat ik een fantastische manier van componeren vind. Naast *Odd Dimension* speel ik in mijn hardrockband *A Perfect Day* en werk ik voor Geoff Tate's band *Sweet Oblivion*, maar in die groepen is er één algemene componist en bedenk ik enkel mijn baslijnen. Bij *Odd Dimension* ontstaat de muziek organisch. Vrijwel alle bandleden wonen hier in Alessandria, tussen Turijn en Milaan, zodat het makkelijk is samen te schrijven en te oefenen. Zo konden we tot in detail ons album perfectioneren. Muzikaal gezien is het concept niet strikt; we gebruiken geen melodieën die we verschillend ingekleurd herhalen, zoals bijvoorbeeld *Genesis* deed op *The Lamb*. Misschien een beetje 'on-progressief', maar we lieten onze creativiteit gewoon stromen en dit is het resultaat, een opeenvolging van sferen die een verhaal vormen. Bovendien zou het te lang zijn geworden als we stukken hadden herhaald."

SCIENCEFICTION

The Blue Dawn vertelt het sciencefictionverhaal van een stel ruimtereizigers, Markus en Eloise. Vechtend met buitenaardse levensvormen speuren ze naar nieuwe hemellichamen. De energiebronnen op hun eigen planeet zijn niet meer bruikbaar, zodat ze

een plek moeten koloniseren om hun soort te laten voortbestaan. Gigi koos dit onderwerp niet zomaar.

"Ik ben dol op oude futuristische romans van auteurs als Howard Phillips Lovecraft en Isaac Asimov – van *I, Robot*. Ze inspireren me en passen goed bij onze dynamische muziek. Bovendien kijken de band en ik de laatste jaren met andere ogen naar het leven op onze planeet, waar een extreem gevaarlijke situatie is ontstaan. Al lang voor de coronapandemie stelden we ons voor wat er gebeurt als het hier misgaat. De mensheid heeft een punt bereikt waarop ze het volledige ecologische systeem dusdanig vernielt dat het risico bestaat dat het niet hersteld kan worden. Die situatie is zeer complex en er lijkt nauwelijks nog tijd te zijn om het tij te keren. De laatste track op ons album heet *The Supreme Being*, een titel die positief oogt, maar de boodschap van het nummer is dat niet. Het Aardse verleden van de hoofdrolspelers beïnvloedt hun leven en de keuzes die ze maken nog altijd. Toch weten ze te overleven, door een ander soort levensvorm uit zichzelf te genereren en een nieuw ras te creëren. Het verhaal hoeft zich daarmee niet per se in de toekomst af te spelen; wellicht is de veroverde planeet de Aarde en hebben Markus en Eloise hier zojuist het leven gevormd. Zou het kunnen dat het menselijk ras zo is gecreëerd? We laten het aan de luisteraar of die erin meegaat."

EXPRESSIE

De belangrijkste reden van de bands liefde voor progressieve muziek is expressie.

"We wilden de best mogelijke smelting van kracht en dynamiek. Daarom kozen we Marco Barusso weer voor de opnames en de mix, en hij wist deze combinatie perfect over te brengen. Muziek moet kunnen ademen. De gitaar is essentieel maar mag niet telkens te nadrukkelijk aanwezig zijn. Evengoed is het op zijn

plaats om op verschillende momenten een akoestische piano of een cello in te zetten, wanneer de teksten over momenten van vreugde, oorlog of verdriet gaan. Spelen met dit soort elementen, dat verstaan wij onder progressieve muziek. Ook gaven we het album een ruimere dimensie door meerdere gastzangers en zangeressen uit te nodigen. Ze vertegenwoordigen de verschillende personages, waardoor het een rockopera werd. Naast Jan in de rol van Marcus en mijzelf als een van de vertellers, *the Guardian*, zingen er meerdere mensen die we kennen uit andere bands. Zo vertolkt mijn vriend en Labyrinth-zanger Roberto Tiranti de rol van Eristo, de zoon van de hoofdpersonen. Niet in de laatste plaats wisten we Dream Theater-groothed Derek Sherinian bereid te krijgen voor een indrukwekkende keyboardsolo, een cadeautje aan onszelf. Ooit speelde ik met hem op een festival, en aangezien we een gemeenschappelijke kennis hebben, was het gemakkelijk hem opnieuw te benaderden. Dat ging erg spontaan. We stuurden Derek de opzet van ons titelnummer en die vond hij goed klinken. Hij pakte gewoon zijn Hammond en zijn Moog en ging erop spelen, met als resultaat een van de uitgebreidste en fraaiste momenten op de plaat. Nu het album af is, hopen we dat onze fans onze geluidsverandering waarderen en onze boodschap van kracht, energie en hoop oppakken. Ook hopen we iedereen zo gauw mogelijk te ontmoeten en live onze muziek te kunnen spelen. We houden ervan ons materiaal zo getrouw mogelijk na te bootsen maar lassen tevens ruimte in voor solo's met interpretaties. Live willen we ons album integraal uit gaan voeren, het liefst met alle gastzangers en -muzikanten. Aan het einde van het jaar mikken we op een buitenlandse tournee waarop we ook ouder materiaal zullen spelen."

DISCOGRAFIE

Odd Dimension

Symmetrical	2011
The Last Embrace To Humanity.....	2013
The Blue Dawn	2021

Een kat heeft negen levens en bij Toto is het passend om in dit gezegde de kat door een hond te vervangen. De band hield het meerdere malen voor gezien. Het was en is nog steeds een komen en gaan en terugkeren van bandleden. Inmiddels staat de teller op 48 muzikanten die ooit het podium hebben bevolkt. Tel je de muzikanten mee die te horen zijn op de albums, dan kom je tot maar liefst 137 personen. Het enige bandlid dat op alle platen en concerten te horen was, is Steve Lukather. Hij wijst op de vijftiende samenstelling, maar voor velen zal het niet uitmaken wie nu de bassist of de drummer is, want het concert in de Ziggo Dome op 15 juli 2022 is al uitverkocht.

STEVE LUKATHER

doet boekje open

Na de laatste tournee (40th Anniversary Tour) wilden Steve Lukather en Joseph (Joe) Williams stoppen. "We zaten op de top van ons kunnen, totdat we werden geconfronteerd met een rechtszaak, onderlinge conflicten, mensen die niet met elkaar overweg konden; het was zwaar, erg zwaar. We wilden er vanaf." Bekend is dat de weduwe van medeoprichter en drummer Jeff Porcaro een zaak had aangespannen, voor het gebruik van de naam Toto die Jeff bedacht zou hebben, en voor niet (volledig) betaalde royalty's. De rechter besloot ten gunste van de weduwe. Het coronavirus kwam ondertussen ook nog langs en de muzikwereld kwam tot stilstand. Lukather en Williams gingen thuis werken aan ieder een soloalbum, David Paich was al halverwege de laatste tournee afgehaakt en over Steve Porcaro wordt niet meer gesproken.

DOGZ OF OZ

Op 19 oktober 2020 werd door Lukather en Williams plots een nieuwe

samenstelling gepresenteerd, samen met een aankondiging voor een online concert in november jongstleden en een wereldtournee voor 2022. Een poster met een bloeddorstige bulldog trok de aandacht. "We wilden verdergaan onder de naam The Dogz Of Oz. Volgens mij had de dochter van Joe Williams het bedacht; ik vond het een goed idee, het zinspeelt helemaal op wat het is. David Paich, agenten en promotors adviseerden ons om gewoon Toto te blijven heten; Joe en ik waren er immers nog steeds en nieuwe samenstellingen van Toto waren er wel vaker geweest. Maak er geen drama van, zeiden ze, ook uit respect voor al die mensen die ooit in de band zaten en die niet meer onder ons zijn. Geef het op, incasseer je verlies en ga verder. Dit is de vijftiende versie van de band sinds dag één; sommige mensen zeggen dat dit geen Toto is, maar dat is het wel. Als je de muziek speelt met goede muzikanten, dan klinkt die goed, misschien met hier en daar een

persoonlijke inbreng. We hebben de livestream gedaan om te zien of het werkte; het verliep geweldig en we brengen het nu uit." In de bijgevoegde documentaire op die nieuwe release zegt Steve over de nieuwe samenstelling van Toto: "*one last time*"; volgens Joe is het: "*one more time*". Steve zegt nu ter aanvulling: "Dit is het, als ik moet stoppen, dan wil ik op een goede manier stoppen. Ik weet niet hoe oud ik word; Ringo Starr is tachtig, misschien is er een publiek, maar je moet wel realistisch zijn wat betreft gezondheid en conditie. Ringo rent elke dag 45 minuten op een loopband; ik kan niet rennen vanwege mijn handicap aan mijn arm, ik wandel wel, eet gezond, houd mijn gewicht laag (laat zijn buik even zien op het Zoom-scherf). Mijn vriendin is een vijfsterrenkok, ze kookt elke dag een biologische maaltijd. De dokter zegt dat ik nu zonder ben dan op mijn vijfendertigste. Ik was gek, gebruikte harddrugs en alcohol. Ik voelde me verrekte ellendig van binnen, ik was leeg en had een gebroken hart van de shit in mijn persoonlijke leven. Je wilt het vuur doven, meer en meer, het escaleert totdat je je realiseert dat je alcoholist bent. Geef het toe en doe er wat aan, en dat deed ik. Dat was de beste beslissing in mijn leven, vanaf dat moment veranderde alles ten positieve." Steve schakelt nogal eens terug naar het verleden, daardoor moet er bijgestuurd worden om de actualiteit niet uit het oog te verliezen. "De nieuwe, jonge bandleden zitten vol vuur en daar krijg ik een geweldige schop onder de kont van. Sommige nummers speel ik al vanaf mijn negentiende; ik ben nu 63, het is fijn om vers bloed om me heen te hebben." Die nieuwe bandleden zijn: bassist John Pierce ("onze ouders waren tegelijk zwanger, hij woonde bij mij om de hoek, we zaten samen al in schoolbandjes"), drummer Robert 'Sput' Searight ("ik ken hem van Snarky Puppy, hij heeft de groove"), toetsenist Steve Maggiora ("mijn zoon Trev tipte me, hij beschikt over een hoge stem"), saxofonist Warren Ham ("al jaren met Toto op

pad en ons geheime wapen") en toetsenist Dominique "Xavier" Taplin ("was al bij ons op de laatste tournee").

DAVID PAICH

Tijdens het online concert zagen we David Paich ook nog even achter een toetsenbord staan spelen. Hij heeft nu een andere rol binnen de band. "Het is nu David Paich presents Toto, hij is onze *musical director*. Medisch gezien is het geweldig voor hem, deze *time-off*, hij heeft geen stress meer van het toeren. Hij heeft zelfs de motivatie gevonden om aan een solo-ep te werken. Ik heb het recht niet om over zijn gezondheid te spreken, ik weet alleen dat het beter gaat; dat geeft een goed gevoel, ik heb al zo veel mensen verloren, tachtig in de afgelopen vier jaar, het is krankzinnig; vrienden, familie, jeugdmaatjes, mensen met wie ik heb gewerkt, bekend en onbekend. Laatst nog onze tourneemanager Martin Cole, en vlak daarvoor Al Schmitt, de legendarische geluidstechnicus. Ik kom ook steeds dichterbij de dood, maar het voelt alsof we tien minuten geleden nog tieners waren."

LENNY CASTRO

Vanaf het allereerste optreden is percussionist Lenny Castro betrokken bij de band, volgens Lukather een wezenlijk onderdeel van de Toto-sound. Afwisselend met Chris Trujillo en Luis

Conte aanwezig op verscheidene tournees leek er de laatste jaren voor hem een vast plaatsje op het podium geregeld te zijn. Nu schittert hij door afwezigheid. "We moesten de financiële aspecten van de band herschikken omdat we enkele mensen een percentage moeten betalen. Dat is de prijs van zakendoen, dat is het leven, ik wil er niet meer over praten. Zorg was om geweldige muzikanten aan boord te krijgen. Muzikanten uit de categorie A moeten ook zodanig betaald worden, iemand als Lenny Castro verdient dat, maar we kunnen ons dat niet meer veroorloven. Mensen vergeten vaak hoeveel geld het kost om te toeren: negentig procent van de opbrengsten zijn we kwijt aan kosten, we hebben een kleine veertig man op de loonlijst staan, de hotels, de vliegtickets, de verzekeringen, de geluid- en lichtmensen en dan moeten we nog een percentage afdragen. Thuis op de bank zitten levert meer geld op dan 45 jaar een band runnen en in een *fucking* tourbus zitten. Het lijkt niet eerlijk, maar zo is het leven, we moeten het zodanig doen dat Joe en ik er ook van kunnen leven. Ik heb bijna twee jaar niet gewerkt, er gaat alleen maar uit, als je begrijpt wat ik bedoel. Ik klaag niet, maar de fiscus vraagt de helft; echtscheidingen, kinderen. Ik spaar wel, ben voorzichtig, maar de tegoeden zijn niet eindeloos, ik moet weer aan het werk."

WITH A LITTLE HELP

De registratie van het online concert uit 2020 wordt uitgebracht onder de titel *With A Little Help From My Friends*, de beroemde Beatles klassieker, al is er voor het concert gekozen voor de Joe Cocker-versie. Als reden om dit album deze titel te geven zegt Steve: "Na Jeffs overlijden in 1992 speelden we op tournee dit nummer en betrokken het publiek erbij om de negatieve, treurige shit te vergeten." De bandnaam op de albumhoes wordt dit keer eens niet met een nieuw lettertype gesierd maar er wordt teruggegrepen op het logo van de hoes van Fahrenheit. "Dat was Joe's eerste album met ons; we beginnen aan een nieuw hoofdstuk met Joe erbij, daarom is het logisch om het te gebruiken."

BOBBY KIMBALL

"Het online concert geeft er al een inkijkje van wat we tijdens de tournee zoal gaan spelen: naast de hits enkele fanfavorieten zoals *Home Of The Brave*, ook gaan we nummers van Joe's en mijn soloalbum spelen. We maken er echt een punt van om verscheidene nummers te doen die we nooit hebben gespeeld, dat mensen iets hebben van: wauw, ze spelen wel een hele hoop wat ze anders nooit spelen. Je moet iets creëren zodat de mensen terugkomen; veel bands spelen elke dag dezelfde twaalf nummers, ik kan dat niet. Een van de 'deep cuts' is *You're The Flower*, Joe kwam ermee om het in de setlist op te nemen. We hebben het nooit live gespeeld. Het is een mooi eerbetoon aan Bobby Kimball die het nummer schreef voor het eerste album. Met Bobby gaat het niet zo goed, heeft te kampen met dementie. Mensen denken dat er nog steeds ruzie is tussen ons, we hadden immers in de jaren negentig een akkefietje (Kimball verkocht kaartjes voor zijn soloconcerten onder de noemer Toto, red.), maar dat is al zo lang geleden, we zijn alweer jarenlang bevriend, bellen met elkaar tot het niet meer gaat."

SOLOALBUM

Met Toto in ruste en de coronapandemie in volle gang was er tijd genoeg om aan een soloalbum te werken. Een gevarieerd album is het geworden met daarop ook enkele covers. De titel *I Found The Sun Again* slaat op zijn nieuwe relatie, na elf jaar vrijgezel te zijn geweest, met Amber – de ex van Kiss-gitarist Tommy Thayer. De cover is erg donker en van een vrolijk gezicht is geen sprake. "Dat is de grap, het lijkt wel alsof ik in de gevangenis zit, het is iets ironisch." De tekst van het titelnummer is vrolijk maar de muziek straalt dat niet uit. "Het is mijn hommage aan Pink Floyd, Christopher Cross en Joni Mitchell *on acid*; ik jat niks, het zijn hun invloeden. Het album is in acht dagen opgenomen, geen oefensessies, geen demo's, gewoon zoals het vroeger ging, zo leuk om te doen, meer als vanzelf, geen synthesizers, wel piano en orgel maar geen muur van Toto-synths. Tegenwoordig klinkt elke rockband hetzelfde. Jethro Tull klonk echt anders dan Yes en Led Zeppelin klonk niet als The Rolling Stones. Natuurlijk verschillen de liedjes van de moderne rockbands wel van elkaar, maar de manier waarop het geproduceerd is, die sound is identiek; bij rapplaten idem dito. Ik weet het, je hoort een ouwe lul praten over vroeger, ik begon als kind te oefenen hoe je moest spelen. Tegenwoordig krijgt een kind een laptop, gebruikt een app als Garageband en opeens is-ie een platenproducer en songschrijver. Hij drukt op een toets en de drum-machine begint; geen verkeerde noot mogelijk, maar het is shit! Het is net als DJ's die ze muzikant noemen; nee, dat ben je niet, je bent verdomme een DJ, je draait andermans muziek, ga dat niet met elkaar vergelijken. De jeugd heeft er geen idee meer van wat live-muziek is. We gingen naar Australië en speelden op een jongerenfestival waar we de enige band waren die live op het podium speelde. Er waren 20.000 jongeren in het publiek en ze wisten alleen maar dat er een band was die Africa ging spe-

len, dat ze kenden van een of andere remake. We gingen los en ze wisten niet wat ze meemaakten!" Steve dwaalt weer af; terug naar *I Found The Sun Again*. "Het eerste nummer is een goede opener, een rocksong: ik ben boos, pijnlijk, en ook nog eens als muzikant getroffen door het virus. Er viel van alles uit elkaar, het liep niet goed af, vriendschappen gingen verloren, het was triest, we hadden alles goed voor elkaar tot het werd verpest door mensen. Ik wil er niet te diep op ingaan, dat gaat me anders problemen opleveren. Het is trouwens jammer dat er geen albums meer worden verkocht, ik heb nu twee miljoen streams voor dit album en dat levert me veertig dollar op! We leven in een andere tijd. Wij luisterden naar een langspeelplaat, ik bedoel ook echt luisteren, zonder je telkens te laten afleiden door een smartphone. We zogen de muziek in ons op, dat was een bijzondere ervaring met je favoriete nieuwe band, zoals Genesis."

LEVARA

Het laatste nieuws over de familie Lukather betreft de band van zoon Trev, Levara, die zo'n veelbelovende start maakte. Opeens werd Trev aan de dijk gezet. "Dat is een bizar verhaal. Mijn zoon schreef en produceerde de nummers, en een week voor de release van het debuutalbum kreeg hij een e-mail: dat hij uit de band was gezet. Trev kreeg meer aandacht en dat wekte jaloezie. Het is over met Levara, de beste band die er nooit was, om triest van te worden. Heerlijk, dat showbizwereldje. Ik snap het niet, hij heeft niemand iets misdaan, heeft alleen mensen een kans gegeven. Ik heb die jongens ervaring laten opdoen door hen te voor ons laten openen, geweldige investering die door hen niet wordt gewaardeerd. Klootzakken zijn het. Ze zijn me geld schuldig – hoor je dat, *motherfuckers*, ik krijg nog geld van jullie! Trev heeft nu een nieuw soloproject: *Invisible Friends*." Toen Levara nog ZFG heette was ook Mike Porcaro's zoon Sam nog van de partij als bassist. Opeens

was hij zonder uitleg van het toneel verdwenen. "Dat is een heel ander verhaal, dat begon zo vreselijk; ik wil er niet over praten."

BOEK

De autobiografie *The Gospel According To Luke* is in iO Pages nog niet aan de orde gekomen, en dat is jammer, want de muzikale carrière van deze rasmuzikant is bijzonder interessant, en bovendien is het boek ook zeer gemakkelijk geschreven. Met een nieuwe start van Toto is het wel leuk om even terug te kijken in de geschiedenis van de band.

NEDERLAND

In het boek wordt Nederland vier keer genoemd. De band komt Randy Newman tegen tijdens een bezoekje aan de Wallen, de Ziggo Dome wordt tot zijn favoriete zalen gerekend, samen met onder meer de Budokan en de Royal Albert Hall. Het compilatiealbum *Past To Present* was in ons land het best verkochte album van het jaar en er is een vreselijke ervaring bij het eerste concert van *The Seventh One Tour* in 1988, volgens Steve in Amsterdam, maar het was wel degelijk in de Rotterdamse Ahoy. Het concert werd opgenomen voor de radio en dat was geen reclame voor Toto, want op het moment dat zanger Joe Williams zijn mond opendeed om de eerste noot te zingen, kwam er geen geluid uit. In het bedoelde radioprogramma heeft Alfred Lagarde een gesprekje met Jeff Porcaro, die de oorzaak van de stemproblemen legt bij een opgelopen verkoudheid/griep. Het bleek een leugentje om bestwil. In *The Gospel* beschrijft Steve de werkelijke reden: Joe had de verleidingen van de grote stad niet kunnen weerstaan en zich behoorlijk laten gaan, hetgeen uiteindelijk leidde tot zijn vertrek bij de band.

SPINAL TAP

Een van de leukste gebeurtenissen om te lezen is het verhaal over de eerste show in 1977 voor de hotelmetoten van de platenmaatschappij.

Toto	
Toto	1978
Hydra	1979
Turn Back	1981
Toto IV	1982
Isolation	1984
Fahrenheit	1986
The Seventh One	1988
Kingdom Of Desire	1992
Tambu	1995
Toto XX 1977-1997	1998
Mindfields	1999
Through The Looking Glass (coveralbum)	2002
Falling In Between	2006
Toto XIV	2015
Old Is New	2018
Soundtrack:	
Dune	1984
Compilatie (selectief):	
Past To Present 1977-1990 (incl. 4 nieuwe nummers)	1990
Live (selectief):	
25th Anniversary: Live In Amsterdam	2003
With A Little Help From My Friends	2021
Steve Lukather	
Lukather	1989
Candyman	1994
Luke	1997
Ever Changing Times	2008
All's Well That Ends Well	2010
Transition	2013
I Found The Sun Again	2021

"Het slechtste idee ooit. De plaat was nog niet uit, we hadden nog nooit als band opgetreden en werden gelijk voor de leeuwen gegooid." David Paich had een concert van Yes bezocht en gezien dat die jongens allemaal een cape droegen, dat vond hij wel een goed idee voor Toto. Er werd een soort Japanse kimono's gemaakt met lange mouwen waarin de muzikanten amper konden bewegen. In het boek *It's About Time*, over Jeff Porcaro, herinnert David Hungate (Toto's eerste bassist) zich het anders: volgens hem was drummer Jim Keltner een held voor Jeff, en die man droeg altijd een soort kimono. Lukather: "Nee, dat klopt niet, Jim droeg altijd een soort hesje en het was echt David die het had bedacht, niet Jeff." Naast het kledingdebacle had Paich ook nog bedacht om met een key-tar op te treden. Helaas was het snoer te kort en trok hij daarmee het kabinet van de bassist omver en bleef het instrument ongebruikt. Bij het debuut al direct meerdere Spinal Tap-momenten. "Gelukkig hadden we een hit, anders had het wel eens afgelopen kunnen zijn."

LEO SAYER

In datzelfde boek over Porcaro vertelt Hungate dat Leo Sayer was gevraagd

om de eerste zanger van Toto te worden, hij zou ook de zang hebben verzorgd voor de originele demo van *Hold The Line*. Lukather zegt er niets over in zijn boek. "Hij is misschien gevraagd, Hungate heeft andere herinneringen dan ik, ik was er niet van op de hoogte dat hem die baan was aangeboden, ik weet wel dat het overwogen is. Op dat moment had ik een juniorlidmaatschap, ik hield mijn mond. Ik trad pas naar voren na het overlijden van Jeff omdat David geen rechterhand meer had. Ik ben frontman van de band geworden na het Byron-experiment. Ik voel me comfortabel in die rol, Bobby was een geweldige zanger als alles goed liep, maar Bobby wist niet hoe hij moest omgaan met het publiek. Ik heb geen angst, geen filter. Ik ben geen *"big posing rockstar guy"*, ik ben alleen maar een gitarist die graag wil spelen en doe dat al 45 jaar professioneel."

OPLICHTING

Op de dvd *Greatest Hits* ("de platenmaatschappij regelde die zonder ons te informeren") staat een interview uit 1988 in Ahoy met Jeff en Steve. De laatste zegt: "De afgelopen jaren zijn een hel voor ons geweest." Jeff: "We zijn opgelicht, niet door familie of Toto-leden. Mensen buiten de band hadden hun hand in onze portemonnee, zogezegd; ze hebben ons vreselijke dingen geflikt." In *The Gospel* is er niks over te vinden. "Er zijn nog zo veel verhalen te vertellen, om een of andere reden was het altijd moeilijker voor ons dan voor anderen, we krijgen altijd meer shit dan een ander, je houdt van ons of je haat ons."

JOURNEY

Een bijzondere uitspraak van Steve over Journey zag ik ook niet terug in het boek. In het cd-boekje van *Greatest Hits* uit 1990 zegt hij: "Wij waren de eerste kwaliteitsgroep die muzikaal vakmanschap wist te vertalen naar commercieel succes. Alle andere groepen hebben hun identiteit van ons gestolen. Neem Journey, die jongens klonken voordien heel

anders. Toen wij met onze sound succes kregen, hebben zij hun stijl ook drastisch veranderd. En dat geldt voor heel veel bands, zoals REO Speedwagon en Jefferson Starship." Als ik hem hiermee confronteer, is zijn eerste reactie: "Dat klinkt niet als een uitspraak van mij!" Vervolgens: "Ik was waarschijnlijk aan het flippen, destijds. Ik vind Journey een geweldige band. Mijn zoon gaat trouwen met Jonathan Cains dochter, Neal Schon is een goede vriend. Neal en ik hebben veel gemeen, zij hebben ook pas een nieuwe ritmesectie. Nadat ons eerste album uitkwam, kregen zij met Steve Perry ook een zanger die hoog en krachtig kon zingen. Ik weet niet wat hun motivatie was, Greg Rollie is ook een goede vriend van mij, het was stom om zoiets te zeggen, mijn excuses. Ik was waarschijnlijk boos op een journalist, ik had dat niet moeten doen, het was in mijn alcoholperiode, ik was naar de kloten, ik zei stomme dingen in interviews zoals dit. Met Billy Corgan (Smashing Pumpkins) was het ook ooit fout gegaan. Ik had tijdens een interview met een gitaartijdschrift iets stoms over hem gezegd. Ik had die journalist nog gevraagd het niet te publiceren, maar hij deed het toch. Twintig jaar heeft hij de pest aan me gehad. Toen zaten we samen live in een radio-uitzending in zijn woonplaats Chicago. Ik heb mijn excuses aangeboden ten overstaan van twee miljoen luisteraars, ik was een klootzak. Hij accepteerde mijn excuses. Ik denk dat het nu wel goed zit tussen ons. Beste vrienden worden we niet, maar er is een zeker respect voor elkaar als collega. Zo hoort het ook, je kunt iemands muziek waardeloos vinden, maar kijk naar de muzikant en het vele werk dat hij erin steekt."

Het boek sluit af met de opmerking: als het boek het goed doet, kan ik er misschien nog een maken. Nu zegt hij: "Als ik nog een boek doe, zou er veel negatieve shit in komen, en dat wil ik niet, ik wil mijn carrière niet zo afsluiten."

ACOLYTE
Entropy
Australian modern ProgRock
CD#33411 • 16,99€
2LP red#33454 • 26,99€

MOURNING KNIGHT
Mourning Knight
US-Import: Classic Prog
think Genesis & Yes
CD#33514 • 15,99€

VICIOUS HEAD SOCIETY
Extinction Level Event
FFO: Liquid Tension Exp.,
Haken & Fates Warning
CD#33500 • 16,99€

ARGOS
The Other Life
CD#33239 • 15,99€
LP col.#33241 • 24,99€

BIG BIG TRAIN
Common Ground
new studio album
CD#33211 • 16,99€
2LP black#33212 • 31,99€

AZURE
Of Brine And
Angel's Beaks
CD#33524 • 16,99€

WELTRAUM
Live At Studio Red Roof
2CD#33358 • 16,99€
3LP red#33357 • 39,99€

MITTEN, CLIVE
Suite Cryptique: Recomposing
Twelfth Night 1978-1983
2CD#32700 • 18,99€

EVERSHIP
The Uncrowned King:
Act 1
CD#33400 • 15,99€

IQ
Frequency
lim. 2LP green marble
3LP#32704 • 31,99€

Welcome to our
„Prog-Rock-One-Stop“
from Germany.
Visit our **webshop** or review
our **print catalogue** for the
best **progressive music**
of our time.
WE SHIP WORLDWIDE!

ADEKAEM
The Great Lie
CD#33375 • 15,99€

MAGENTA
Angels And Damned
20th Anniv. Show
2CD+2DVD#
33183 • 27,99€

NEWMAN, TOM
A Faerie Symphony II
(Tubular Bells producer)
CD#33184 • 16,99€

PANUNZI, STEFANO
Beyond The Illusion
CD#33101 • 15,99€
LP red#33102 • 21,99€

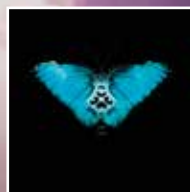
ATRAVAN
The Grey Line
Prog-Metal from IRAN
CD#33051 • 16,99€

SAMURAI OF PROG
The White Snake
CD#33441 • 15,99€

STRANGER
Kaleidoscope
Australian Progmetal
CD#33410 • 16,99€
LP cyan#33455 • 22,99€

HUXLEY WOULD APPROVE
Grave New World: Pt. II
CD#32770 • 15,99€

METAMORPHOSIS (CH)
I'm Not A Hero
CD#33497 • 15,99€

CLEPSYDRA
The Gap
Remaster + Bonus-CD
2CD#33333 • 17,99€

CATALYST*r
Catalyst*r
CD#33373 • 16,99€

ERRA, GIANCARLO
Departure Tapes
LP red#33434 • 22,99€
CD+DVD#33433 • 15,99€

GENTLE GIANT
Free Hand
CD+BR#33197 • 21,99€
CD#33196 • 16,99€
2LP#33195 • 25,99€

KARTHAGO
Live At Rockpalast 2004
DVD+CD#33144 • 16,99€

TERAMAZE
Sorella Minore
Australian Import
CD#32699 • 16,99€

LIND
A Hundred Years
Avant-Prog-Fusion
CD#33163 • 15,99€

SMALL TAPE
The Hungry Heart
2CD#33501 • 18,99€
2LP#33502 • 29,99€

coming soon:

YES • Union 30
26CD+4DVD
Super Deluxe Flight Case
Box#32790 • 333,99€

TILLISON REINGOLD TIRANTI
Allium: Una Storia
VO: 27.08.21
CD#33521 • 15,99€

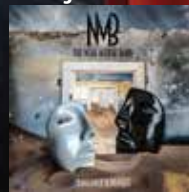
VAN DER GRAAF GENERATOR
The Charisma Years
17CD+3BluRay Deluxe Boxset
Box#33506 • 134,99€

CARAVAN
Who Do You Think We Are?
36CD+DVD Box
#33364 • 349,99€

ISILDURS BANE & PETER HAMMILL
In Disequilibrium
CD#33319 • 15,99€
LP orange#33318 • 24,99€

NEAL MORSE BAND
Innocence & Danger
3LP+2CD#33384 • 46,99€
2CD+DVD#33382 • 19,99€

NOLAN, CLIVE
Song Of The Wildlands
2CD+DVD+BR
#33420 • 44,99€
2LP red#33480 • 39,99€

32523	ANDERSON, JON • Olias Of Sunhillow 2CD Remastered & Expanded Edition	18,99€	31253	NICK MASON's Saucerful Of Secrets • See Emily Play / Vegetable Man 12"	14,99€
32962	ARTHUR BROWN'S KINGDOM COME • Eternal Messenger: An Anthology 1970-1973 5CD Remastered Box Set	44,99€	33404	OMEGA • Working CD english version	15,99€
33082	BANQUET • Underground Sounds Of 1969 3CD Box Set	29,99€	33087	OPEN ROAD • Windy Daze 2CD Remastered Edition	19,99€
33339	BE BOP DELUXE • Live! In The Air Age 15CD+1DVD Limited Edition Box Set	119,99€	33414	PARSONS, ALAN • Time Machine 2LP blue	29,99€
33079	CAMEL • Breathless Remastered & Expanded Edition CD	15,99€	32958	PATTO • Give It All Away: The Albums 1970-1973 4CD Box Set	34,99€
33405	CHAIN REAKTOR • Homesick CD	15,99€	33345	SCOT, COLIN • Colin Scot Remastered & Expanded Edition CD	15,99€
33083	UFFY • Scruffy Duffy Remastered & Expanded CD Digipak	15,99€	33348	THIRD EAR BAND • Mosaics – The Albums 1969-1972 3CD Clamshell Box Set	28,99€
33080	GREENSLADE • Temple Songs: The Albums 1973-1975 4CD Box Set	32,99€	33443	TRIFECTA • Fragments LP Ltd edition neon orange vinyl out on Aug. 20th	22,99€
			33352	WOODS BAND • The Woods Band Remastered Edition CD	16,99€

webshop

Just For Kicks Music

Forstthof Juliana • D-25524 Heiligenstedten • Germany
phone: 0049 + (0) 4821 - 403000 • info@justforkicks.de
Webshop: www.justforkicks.de

ATTENTION:

Bands, managements, labels & distributors!

We need your product and can help to establish your music in Germany.
Please get in touch and send your offers to: info@justforkicks.de

Alice in Progländ

The Fixx

Thomas
DolbyMark Hollis
van Talk Talk

Howard Jones

De Eighties... wat liggen ze alweer ver achter ons. "Blij toe!" hoor ik nu een heleboel mensen roepen; hoogstwaarschijnlijk staat meneer Switser er ook tussen. Nee ik niet, ik vond ze tof – nou ja, de beginjaren, toen new wave zich hevig roerde. Ook de synthpopbeweging pikte ik nog mee, ja, zelfs een stukje new romantics. Zo'n beetje halverwege het decennium werden we echter overspoeld door de gruwelijke formuledeutels uit de stal van Stock Aitken & Waterman, een overkill aan Phil Collins, olijke Neder-rappers, galmende diva's, slappe filmtunes, drums uit een doosje en hairmetalbands die zich in spandex kruijpakjes hesen en meer make-up droegen dan de Etos in de schappen heeft staan, om maar een paar huivermomenten te noemen. De jaren negentig waren trouwens helemaal afzien: boybands, Spice Girls, gabberhouse, happy hardcore, houthakkershemden, grunge en nu-metal... geen wonder dat Kurt Cobain voortijdig uitcheckte! Het was volgens mij het eerste tijdperk waarin ik wel eens stilletjes dacht: "Ik pas er niet meer tussen," een gevoel dat Brian Wilson en mijn zwaarmoedige tante al veel eerder overviel, dus ook tante ging voortijdig hemelen.

PRACHTIG TACHTIG

Enfin, tussen '79 en '85 schuifelde ons groepje schuchter rond te midden van de incrowd in onder meer Paradiso, waar we ons vergaapten aan Flock Of Seagulls, Thomas Dolby, The Fixx, Comsat Angels, Echo & The Bunnymen, Tears For Fears, Talk Talk, Shriekback, Howard Jones, Simple Minds, OMD, China Crisis, Japan, The Scars en andere acts die me nu niet te binnen willen schieten. Dat prog, mijn andere grote muzikale liefde, haaks stond op zo'n beetje alles wat bovengenoemde bands uitstraalden heeft me nooit in de weg gezeten, ik volgde beide stromingen met groot jeugdig enthousiasme, hield zelfs plakboeken bij. Die zijn – op wat Genesis-materiaal na – allemaal door de shredder gehaald – ik ben tamelijk opruimerig van aard. Maar de Eighties Playlist die ik tijdens het solitaire coronajaar 2020 op Spotify heb aangemaakt, roept onmiddellijk bitterzoete herinneringen op, want er is geen tijdvak dat me heviger terugvoert naar mijn jonge jaren. Hoe imperfect en onzeker ik ook was, het blijft prettig om je af en toe te wentelen in het spannende gevoel dat toen alles mogelijk leek en we ons een tikje superieur achten aan de rest, omdat we nu eenmaal alto waren! (Best pompeus, zo'n gedachtegang, en eigenlijk behoorlijk prog...)

Achteraf stak een flink aantal van de wave-muzikanten de bewondering voor de prog-dino's niet onder stoelen of banken – en bleken zij op hun beurt zelf een inspiratiebron voor een nieuwe lichter progressieve bands, die zich niet verplicht voelde langdradige epics te schrijven. Het kan verkeren. Zou ik die periode over willen doen? Ach, ik geloof daar nooit zo in, meestal kleurt de tijd de beleving rooskleuriger in, de onnavolgbare sensatie dat alles zo schitterend nieuw was ten spijt. Ik zou weer op die puberkamer van krap twee bij vier meter moeten bivakkeren; lang haar en een lullig permanentje hebben en opnieuw leerplichtig zijn is het ultieme schrikbeeld. Nee, als ik toch een keer terug mag naar het verleden, zou ik kiezen voor mijn kindertijd: ach wat konden we toch heerlijk vrij rondrennen tussen de weilanden en slootjes. In de achterkamer stond een kast vol Barbiepoppen, knutseldozen en tekengerei, goed voor middagen speelplezier. Daar kan geen enkel concert tegenop. Maar tijdreizen is slechts weggelegd voor Captain Kirk en Dr. Who, voor de doorsnee sterveling geldt: "left with your memories." Jerney Kaagman zong het in 1972 en laat Earth & Fire nu toch de allereerste progpopband zijn waar ik fan van was. Tot aan Weekend, want die irritante bestseller past uitstekend bij Kylie Minogue anno 1988...

Trespass uit 1970 wordt weinig als favoriet Genesis-album genoemd, maar vrijwel iedere symfolieliefhebber heeft het in zijn verzameling. Qua spel moest de band er zijn vorm nog op vinden, maar elk van de zes composities werd een klassieker.

GENESIS

Trespass

"Veel groepen leren samenspelen en ontdekken dan hoe componeren werkt," redeneert Peter Gabriel op de cd/dvd-box Genesis 1970-1975 (2007). "Bij ons ging het andersom." Wel klonk het orgelspel van Tony Banks vol en overtuigend en het vervlochten twaalfsnarengeluid van Anthony Phillips en Mike Rutherford sprookjesachtig mooi. Trespass is volgens Banks "de grootste stap in [Genesis'] carrière ooit," zo beweert hij in de biografie *Genesis, I know what I like* (Armando Gallo, 1980). Zijn opmerking ligt voor de hand; de groep liet voor het eerst de progressieve muziekstijl horen die haar wereldberoemd zou maken. Bovendien ontstonden tijdens het proces al ideeën voor latere meesterwerken. Niet alleen in creatieve zin was de plaat belangrijk, ook zakelijk. Een jaar eerder dacht Genesis nooit meer een album te maken.

TALENT

Genesis was een schoolbandje, maar in 1969 hadden sommige leden hun particuliere kostschool in Surrey al een jaar eerder verlaten. Tijdens de zomervakantie zagen ze elkaar nog. Bij wiens ouders op vakantie waren, werd gecomponeerd en gemusiceerd, complexe nummers van tien tot vijftien minuten. Hun andere verbindende factor, afkeer van het elitaire schoolsysteem, deed geen dienst

meer. Bovendien werd drummer John Silver voor studie naar Amerika gestuurd. Phillips en Rutherford zagen de muziekbusiness wel zitten, maar Gabriel en Banks twijfelden sterk.

Het was voor de jongens nooit de intentie geweest een muzikale carrière te maken; muziek was vooral een middel om hun schooltijd te verzachten. Talent hadden ze wel; achter de eettaalpiano hadden Gabriel en Banks zichzelf leren componeren, terwijl Phillips en Rutherford dit lukte op zelf gekochte gitaren. Pas vijftien tot zeventien jaar oud waren ze toen begin 1967 Genesis werd opgericht, een initiatief van oud-leerling en geldschietster Jonathan King. Ze schreven Moody Blues- en Rolling Stones-achtige popnummers en namen zelfs een album op: *From Genesis To Revelation* (1969). Maar King zette het hele project naar zijn hand en liet de kracht en schoonheid van hun songs in zijn productie verloren gaan. Dat hij er geen succes van wist te maken, vonden de pubers achteraf prima. Als marionettes zouden ze een eendagsvlieg zijn gebleven en zich verder nooit hebben ontplooid, aldus Banks. Aan die ontwikkeling leek na hun middelbare schooltijd dus een eind gekomen, doch op de valreep bedachten ze een 45-minuten durend nummer: *The Movement*. Banks was dermate van het resultaat gechar-

meerd dat hij overstag ging en zijn natuurkundestudie opgaf, hoe klein hun kans op succes ook was. De groep leende geld voor apparatuur waarmee een democassette werd opgenomen, met daarop onder meer *Dusk* en *White Mountain* (toen nog *Family*). Net voor Gabriel naar de televisieacademie zou vertrekken, leurdten de vrienden ermee bij enkele platenbazen. Ze kregen nul op rekest: "De muziekbusiness was niet voor [hen] weggelegd." Het had op Gabriel een tegendraads effect: "Precies die opmerking deed me besluiten bij de band te blijven."

KING CRIMSON

Wat volgde was een intensieve periode van autodidactische muzikale vorming. In Phillips' ouderlijk huis ontlaadden zich allerlei ideeën waar iedereen zijn creativiteit over uitstrooide. De ingewikkeldste akkoordwisselingen kregen soul van Gabriel, pop en klassiek van Banks en folk en blues van Phillips en Rutherford. "We verlangden ernaar te ontdekken, grenzen te verleggen en onze stijlen te mixen," memoreert Gabriel. "Destijds werden die geacht strikt gescheiden te zijn." Tijdens een auditie in de garage van Gabriels ouders vonden de jongens een drummer in John Mayhew, met wie de groep zichzelf kon leren jammen. Hieruit groeiden instrumentale delen van *The Knife* (toen nog *The Nice*), een eerbe-

toon aan de band van Keith Emerson. Toen Gabriel er woorden bij bedacht, veranderde het in een vredessongpersiflage. Veel van zijn poëzie werd daarentegen mythisch; Stagnation werd een paradijselijk verhaal over een man die na een atoomoorlog nieuw leven zaait, en White Mountain een heldendicht over een jonge wolf die het territorium van zijn alfawolf overschrijdt... *trespasses*. Phillips, die vanwege de grootste gedrevenheid als bandleider werd beschouwd, merkte dat iedereen sprongen maakte: Rutherford leerde zichzelf in drie maanden de bas, terwijl de klassiek opgevoede Banks een orgel niet meer weghoonde als "piano-substituut" maar het behandelde als volwaardig instrument. Wellicht kwam dit door de debuutelpée van King Crimson, die de jongens tijdens pauzes grijs draaiden. Ook oud-schoolbandgenoot Richard MacPhail constateerde hoezeer Genesis groeide. Hij regelde een leegstaand buitenhuis van zijn vader, waarin ze huurvrij konden wonen, componeren en oefenen. Op elkaars lip zitten gaf frictie en soms leden ze honger, maar muziek was belangrijker dan eten. Maandenlang speelden ze tien tot elf uur per dag. Luisteren naar andermans muziek was er niet meer bij, maar In The Court Of The Crimson King hing pronkend aan de muur.

CHARISMA

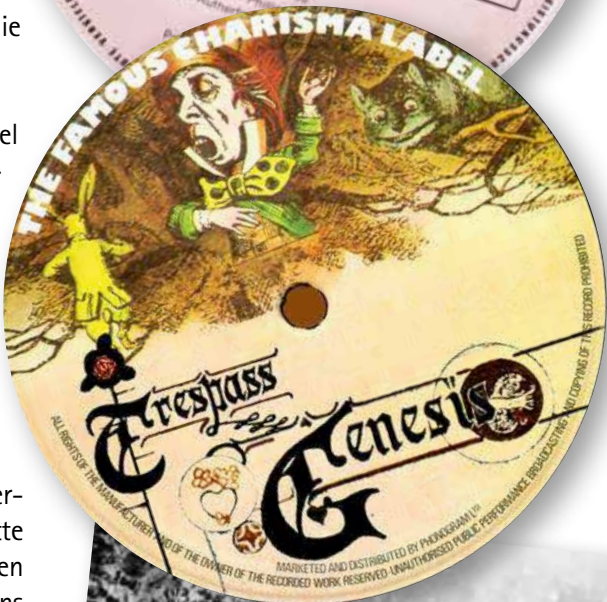
MacPhail werd manager en regelde optredens. Zo konden de leden wat verdienen en podiumervaring opdoen. Allen begonnen de set zittend op stoelen met akoestische gitaren, ook Banks. Vervolgens introduceerden ze steeds meer elektrische instrumenten, met als climax een twintig minuten durende uitvoering van The Knife. Al was er vaak slechts een handjevol mensen, ze wisten hun publiek te boeien. Een deel ervan kwam terug, zodat gestaag maar trouw de aanhang groeide. "Het was een van de vreemdste repertoires die ik ooit zag," herinnert zo'n fan zich. "De muziek had iets mysterieus en spookachtigs waardoor je maar bleef luisteren. Er was altijd een magische uitwisseling tussen

band en publiek." Het stemmen van Phillips en Rutherfords twaalfsnarige gitaren kostte vaak tijd, wat Gabriel steeds vaker ging opvangen met absurdistische verhalen. "Hij droeg een soort lange kiel die bijna tot zijn enkels kwam," memoreert een andere ooggetuige, "een volkomen vormloos ding waaruit zo nu en dan een voet kwam die een basdrum kicke."

Naargelang de muzikanten hun spel in de vingers kregen, lokten ze mensen uit andere zalen. "Ik wist dat we de kracht en de ballen hadden om het publiek te grijpen," lacht Gabriel. "Men kon ons niet negeren!" "Aan het klinken van de glazen aan de bar merkte je meteen welke songs werkten en welke niet," weet MacPhail nog. Wanneer de nummers harder werden, keken mensen op, en dus richtte Genesis zich meer en meer op een elektrisch geluid. Een reeks optredens in Londen werd bijgewoond door Tony Stratton-Smith, manager van The Nice en eigenaar van het zojuist opgerichte label Charisma. Hij was er op aanraden van zijn scout John Anthony, die de act ook verbazingwekkend spiritueel vond. Al "worstelden" de muzikanten nog met hun zelfvertrouwen, zo vond Anthony, "het geheel was vele malen groter dan de som der delen." Als hij zijn ogen sloot, "verschenen er kathedraalen in [zijn] hoofd, kunstwerken [en] *visions of angels*." Anthony overtuigde Stratton-Smith ervan dat deze bijzondere ervaring op een plaat vereeuwigd moest worden. Ook die vond ze verlegen ogen: "[Gabriel] verschool zich achter [die] kiel," maar... "ze waren ongelooflijk goed," en aan de bar bood hij de band een contract aan. Het bracht de mannen precies wat ze nodig hadden: zelfvertrouwen en een album.

MES ERIN

Gedurende juni en juli 1970 werd in de Londense Trident Studios *Trespass* opgenomen, compleet met Mellotron, fluit, accordeon en cello. De band had

genoeg materiaal voor twee elpees maar wilde zich profileren met zijn succesvolste nummers. Die waren dusdanig geperfectioneerd op toneel dat de muzikanten precies wisten wat ze gingen doen. "Op zich waren onze composities niet zo ingenieus," vindt Phillips. "Ze werden interessant doordat we er zo veel stijlen in verwerkten."

Visions Of Angels kwam voort uit een oude compositie van hemzelf, de enige melodelijn die nog een link had met de kostschool. *Dusk* en *White Mountain* waren door Phillips en Rutherford gecomponeerd en *Looking For Someone* en *The Knife* door Gabriel en Banks. *Stagnation* had zich ontwikkeld uit allerlei passages van *The Movement*, volgens Gabriel het beste nummer: "Een reislied dat je zonder structuur door een serie landschappen stuurt; heerlijk!"

Voor de hoes introduceerde Stratton-Smith de jonge kunstenaar Paul Whitehead, die ook artwork voor *Van Der Graaf Generator* op stapel had. Whitehead ontwierp de landelijke, middeleeuwse tekeningen die de sfeer perfect weerspiegelden. Vanwege *The Knife* hadden ze ook wat agressie nodig, waarop Gabriel offerde letterlijk het mes erin te zetten; een meesterlijke zet.

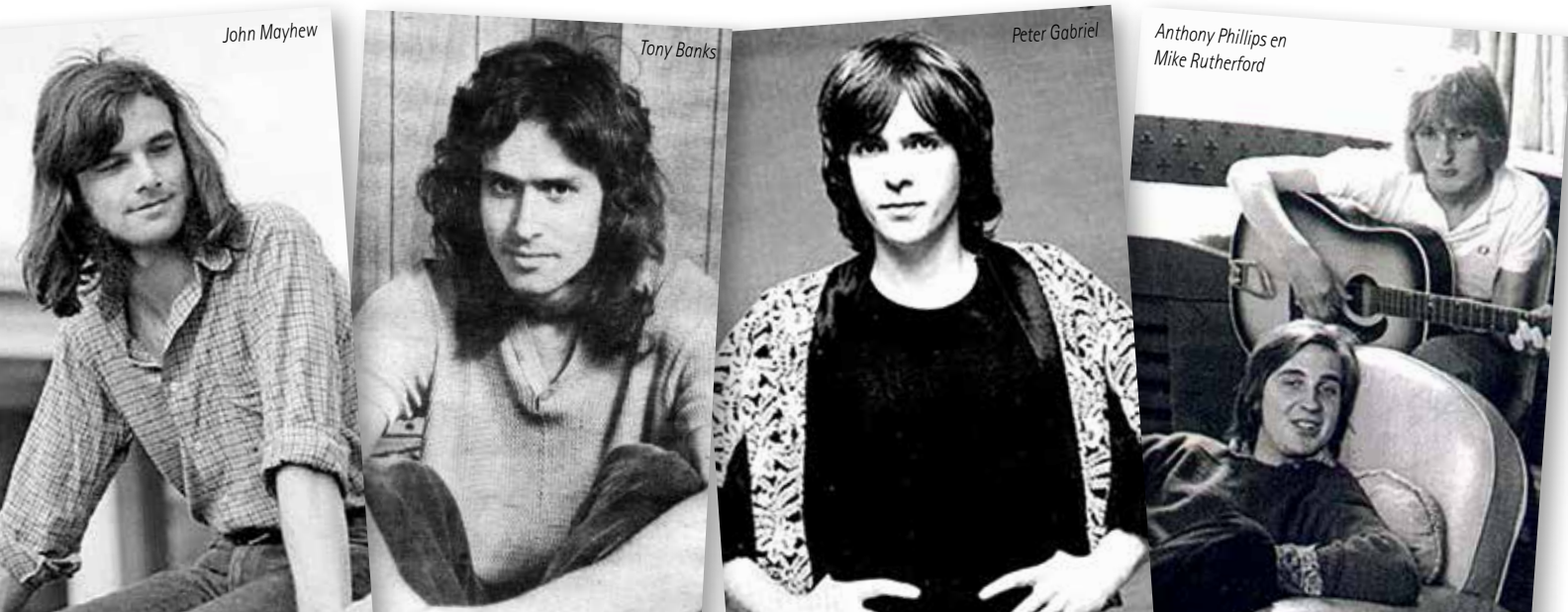
PLANKENKOORTS

Op sommige muzikale punten was het team ontevreden. Met name het ritme viel tegen; Rutherfords basspel was er

toch niet helemaal klaar voor geweest en Mayhew nam weinig initiatief. Anthony, die de schijf produceerde, was teleurgesteld over het geluid, dat hij "te gezwollen en onduidelijk" vond. Niet elk stuk bracht hem de euforie die hij in het publiek had ervaren; als hij ouder en bekwaam was geweest had hij een "levendiger en pittiger" studio gekozen. Ook psychologisch liep het niet lekker. Mayhew was volgens Phillips "een prima drummer," maar de groep was te veeleisend voor hem. Bovendien kwam hij uit een lagere sociale klasse en voelde hij zich tussen de nette kostschooljongens niet op zijn gemak. Het klikte niet meer en na de opnames besloot de band hem te ontslaan. Ook Phillips zelf kon de werkdruk niet aan; hij vond Genesis een club perfectionisten geworden die nooit tevreden was, met als grootste streber hemzelf. Deze beklemmende passie resulteerde bij hem in plankenkoorts, en voordat de plaat op 23 oktober 1970 op de schappen lag, gooide uitgerend hij het bijltje erbij neer. Banks vond het een "ongelofelijke klap" die de groep niet had zien aankomen. "Typisch Engels," geeft Phillips achteraf toe, "muzikale zaken werden tot in de puntjes bediscussieerd, maar persoonlijke gevoelens angstvallig uit de weg gegaan." Gabriel beaamt Phillips' kritiek: "We hadden allen het 'privilege' van een dure school genoten, maar met elkaar praten konden we niet." Banks ziet een andere reden voor Phillips vertrek: "Hij had gezondheidsproblemen."

NOORDERZON

Wat het ook was, Genesis zat met een leegte. Ook met de albumresultaten ging het slecht; de pers reageerde gematigd en slechts zesduizend exemplaren werden er verkocht – vooralsnog. Gelukkig kreeg de groep al gauw een boost met de komst van twee getalenteerde muzikanten: Phil Collins en Steve Hackett. Intussen kwam vanuit België het bericht dat *Trespass* was aangeslagen en boven aan de albumlijst stond. Het had er een warm en dynamisch geluid in de progressieve rock geïntroduceerd, symfonische rock genaamd. De band richtte zich op zijn toekomst en zette daarmee de deur open voor zijn faam, alsmede die van Stratton-Smith, Anthony, Whitehead en MacPhail. Ideeën die niet voor *Trespass* waren gebruikt (*The Musical Box*, *The Fountain Of Salmacis*, *Anyway* en *A Trick Of The Tail*) verschenen op *Nursery Cryme* (1971) en zelfs op latere albums. Bovendien bleef *The Knife* nog jarenlang de knallende concertafsluiter. Phillips ging naar het conservatorium maar bleef contact houden. Rutherford hielp hem met zijn eerste soloalbum, *The Geese And The Ghost* (1977), met een onmiskenbare *Trespass*-sfeer. Mayhew verdween met de noorderzon; tien jaar wist niemand waar hij rondzwierf, tot hij opdook als Australische timmerman. Of hij zijn royalty's ooit incasseerde, blijft een mysterie. Ze zullen inmiddels een behoorlijke duit zijn.

CLASSIC

ZANGERES: SONJA KRISTINA
BAND: CURVED AIR
DATUM: 24 JULI 2011
LOCATIE: HIGH VOLTAGE FESTIVAL VICTORIA PARK, LONDEN
FOTOGRAAF: BERT TREEP

KEN MARTIN

Van cassettedeck tot sequencer

"Ik ben in 1957 geboren in Highbury, Londen en woon sinds 2003 in Spanje. In 1971 ben ik begonnen met het componeren van elektronische en experimentele muziek. Eind jaren zestig speelde ik al elektronische muziek met behulp van draagbare cassette-recorders en een Grundig mono R2R-bandrecorder. Daarnaast gebruikte ik alles waarmee ik rare geluiden kon maken, zoals kortegolfradio's, draden kortsluiten en gewoon in het algemeen experimenteren. Tegenwoordig heb ik veel verschillende synthesizers en workstations die allemaal in harmonie ten bate van mijn composities staan. Ik ben overigens autodidact, maar kreeg eind jaren zestig wel muzieklessen van mijn muziekleraar op school. Ik had graag met Klaus Schulze of Edgar Froese willen werken; dat zijn mijn muzikale helden. Ik heb wel een paar keer samengewerkt met Dave Kellett, *experimental and electronic synthesist*, en mijn oude vriend Tom Hawkins, beiden uit het VK. Ik werd ook geïnspireerd door veel artiesten wier muziek klassiek en vroeg experimenteel was. Zo kreeg ik voor mijn verjaardag een opname van Wendy Carlos, *Switched On Bach*, bij de release in 1968, en die deed me versteld staan. In de huidige scene is het moeilijk te zeggen tegen wie ik opkijk of met wie ik wil werken omdat er tegenwoordig zo veel geweldige artiesten zijn."

Martin kan zo veel muziek uitbrengen doordat de man altijd alles opnam wat hij deed. Vroeger gebruikte hij daarvoor twee ITT Mono-cassetterecorders om de ene opname naar de andere te *bouncen* en vervolgens tracks te creëren, maar vanwege de geluidskwaliteit was hij beperkt tot ongeveer drie of vier tracks. "In de jaren zeventig kocht ik wat professionele opnameapparatuur die ik tot op de dag van vandaag nog heb, inclusief archiefopnames die ik heb geremasterd en inmiddels uitgebracht op Bandcamp. Als het gaat om het componeren van muziek ben ik altijd in mijn thuisstudio te vinden als ik niet aan het werk ben. Normaal gesproken bedenk ik dan een onderwerp en verzin ik de stijl en inhoud die bij dat onderwerp passen. Een deel van mijn muziek is gepland maar ook geïmproviseerd. Mijn sequenties worden normaal geprogrammeerd en vervolgens opgenomen in mijn DAW als audio en een miditrack. Als de sequentie moet worden gewijzigd, gebruik ik de midi-track om die te bewerken en vervolgens opnieuw op te nemen in de originele synth-sequencer. De midi-track is ook voor het bewerkstelligen van variaties in de sequentie of voor het besturen van andere synth-sequencers voor verschillende basislijnen of hogere noten, of zelfs gesynchroniseerde Arpeggiators. Als je mij vraagt met welke van mijn releases

De in Spanje wonende Engelsman Ken Martin is een graag gehoorde musicus in de wereld van de elektronische muziek. Hij brengt veel muziek uit, heel veel, en gelukkig is die altijd van een goede kwaliteit. De ene keer produceert hij Berlijnse School-muziek met fraaie sequences. Op andere momenten laat hij de sequencer uit en schildert hij met klanken. Wat beweegt Ken?

een nog niet ingewijde luisteraar het beste kan beginnen, dan zeg ik altijd: neem mijn nieuwste release en als die bevalt, werk dan terug langs de albums die op mijn Bandcamp-pagina staan."

De coronapandemie is natuurlijk heel vervelend voor muzikanten, maar Martin heeft er minder last van, gezien hij geen concerten geeft. "Dat deed ik nog wel in de jaren zeventig, toen ik in het voorprogramma stond van een aantal grotere bands. Ik gebruikte toentertijd maar een beperkt aantal instrumenten, maar tegenwoordig zou ik zo veel moeten vervoeren dat dit niet te doen is. Ik ben dus een echt studioproject geworden. Wel zou ik in de toekomst graag eens aan livestreaming doen. Voor de rest ga ik gewoon door met het componeren van kosmische en experimentele muziek, want dat geeft mij veel plezier en mijn fans ook. Elektronische muziek geeft wat dat betreft nog steeds heel veel mogelijkheden en zal daarom altijd in mijn leven blijven totdat ik deze wereld verlaat."

Binnenkort zijn mijn vriendin en ik tien jaar bij elkaar; wat gaat de tijd toch snel – ik weet nog zo goed dat ik haar nog maar pas kende en haar in mijn smoorverliefde overmoed weleens innig vertrouwd zou maken met het verschijnsel prog. Wellicht dat The Difference Machine van Big Big Train niet de meest voor de hand liggende instapper was, maar die band was voor mij een vrij recente ontdekking, en die wilde ik dolgraag met haar delen. Bleek geen goede keuze.

Een andere, toen ook nog relatief recente ontdekking voor mij was Spock's Beard. Ik stuurde haar dus een Spotify-link met het verzoek eens te luisteren naar het album The Kindness Of Strangers – stukje achtergrondinformatie: wij wonen niet samen, hebben een echte latrelatie en communiceren doordeweeks het liefst zoals we elkaar hebben leren kennen: per e-mail. Spock's Beard, dus. Het eerstvolgende weekend vroeg ik haar vol verwachting wat ze ervan vond. Dat was het dus ook niet voor haar, maar het nummer June kon ze wel waarderen.

Over de vele andere stukken die ik haar heb laten horen, zei ze dat die vaak wel heel aantrekkelijk begonnen, maar dat er dan altijd op een gegeven moment iets onverwachts in gebeurde waar ze zich rot van schrok – om bloednerveus van te worden. Dat doet me eraan denken: toen ze zag dat bezoekers van het iO Pages Prog Festival gebruik konden maken van een progbuffet, vroeg ze: "Wat moet ik me daar dan bij voorstellen, dat je lekker zit te eten en dat iemand je plotseling een kom soep in je gezicht smijt?"

Luidt de oude volkswijsheid niet dat een man stevast een vrouw zoekt die precies lijkt op zijn moeder? Ik wil dat best onderschrijven; mijn moeder kon de muzieksmaak van mijn vader beslist niet waarderen – hij en ik zaten wat dat betrof meer op één lijn – en verzocht hem altijd zijn plaatjes maar te draaien met de koptelefoon op, en

deed hij dat niet, dan nam ze de benen naar een andere ruimte om daar lekker te gaan zitten lezen.

Mijn vriendin is een danser – geen danseres als zodanig, maar ze houdt van dansen. Ik ben meer een muzikant, en zoals een beroemde Hollandse zanger ooit zeer filosofisch verwoordde: muzikanten dansen niet. Mijn vriendin benadert muziek dus op een totaal andere wijze dan ik, zo leerde ik door de jaren heen pas herkennen: melodie en harmonie zijn voor haar ondergeschikt; bij haar staat ritme op de eerste plaats. Opbouw en onverwachte wendingen kunnen haar al helemaal gestolen worden.

Daarom koos ik voor mijn allerlaatste poging The Bogus Man van Roxy Music – daar zit immers een pakkend en gestaag ritme in, en een hoop humor – ik krijg er tenminste altijd een grijns van op mijn gezicht – en humor kan ze goed waarderen. Na de eerste maten had ze echter haar oordeel al klaar: "Ja, best leuk, maar wat moet dat rotkind op die saxofoon?"

Ik kan iedereen het latten sterk aanbevelen – nooit eerder heb ik een relatie gehad die al zo lang zo goed is gebleven. Elke vrijdag zijn we blij elkaar weer te zien, en elke maandag ben ik weer blij om alleen thuis te zijn, met mijn eigen muziek. Zonder koptelefoon.

Het is ondertussen twee jaar geleden dat we Håkon Oftung aan de tand voelden over zijn groep Jordsjø en het toen net verschenen album Nattfiolen. Als een Zwitsers precisiehorloge pakken we exact twee jaar later de draad met onze Noorse vriend Håkon weer op na het verschijnen van het nieuwe album Pastoralia, een bonte verzameling pastorale deuntjes waarvoor geen betere titel te bedenken was.

JORDSJØ

Het muzikale noorderlicht

"Jordsjø is ook vandaag nog steeds een duo als het op componeren en studioaangelegenheden aankomt, terwijl we live een solide vijftal zijn geworden. Ik denk niet dat aan dat recept gesleuteld zal worden omdat het nu eenmaal werkt voor datgene wat we willen bereiken. In een studio krijgen we een zeer brede mogelijkheid aan klanken aangereikt terwijl we de arrangementen lichtjes aanpassen als we live optreden. Tijdens opnames borrelen er steeds nieuwe ideeën op die we nu eenmaal meteen willen uitproberen, waardoor de compositie uiteindelijk anders op de plaat komt te staan dan hoe we die aanvankelijk hadden gecomponeerd. Dat is het leuke van werken in een studio,

dat je nooit weet hoe het eindproduct zal klinken. We komen altijd met een brede glimlach weer naar buiten omdat we telkens weer vinden dat we zijn gegroeid. Live gaan we meestal elektrische gitaren gebruiken, maar met het gebruik van dwarsfluit blijft de balans tussen elektrisch en akoestisch gehandhaafd. Wel zorgen we ervoor dat we live echte instrumenten gebruiken en geen computers of werkstations. Onze laatste setup omvatte een Korg Cx-3, een Arp Pro Soloist en een Mellotron m4000d."

EVOLUTIE

"Toen we onze eerste cassettes uitbrachten (2015, 2016, 2017), waren we allang blij dat er op deze manier door anderen naar onze muziek kon worden geluisterd. We brachten ze uit in een oplage van 50 tot 75 stuks en het was een stoute droom dat er ooit een cd of elpee van ons verkrijgbaar zou zijn. Vanaf Nattfiolen werd het allemaal wat serieuzer: onze eerste professioneel uitgebrachte muziek. Onze eerste cassette bevatte de nummers die we tijdens ons eerste optreden brachten in de zomer van 2015. Het is een mix van verschillende stijlen, Engelse teksten en wat rockgericht materiaal. Bilder Fra En Skog en Hulderheimen zijn nummers die we ook vandaag nog steeds live spelen. Op onze tweede tape zat Tore Flatjord achter de

drums, en Kristian speelde enkel in het nummer Under Aurora B. Hier hoor je voor het eerst folkgerichter songs, iets wat dichterbij aanleunt bij onze hedendaagse sound."

"Onze derde tape deelden we met het Noorse synthproject Breidablik. Martin van de groep Wobbler speelt drums in Solina Min Dronning, een gek nummer over het Solina String Ensemble. Se Valinors Lamper is een persoonlijke favoriet, maar ook een beetje vreemd. Op Jord trokken we de symfonische kaart. Het album klinkt ook wat donkerder en ruwer doordat ook dit enkel bedoeld was om op cassette te worden uitgebracht."

"Nattfiolen is meer geïnspireerd door folk en jazz maar nog altijd met een ruime dosis aan symfonische invloeden. We hebben gemerkt dat dit het favoriete album van de mensen is. Voor Pastoralia hebben we alles opgenomen in de nieuwe studio van Kristian, en ook onze manier van werken is anders. Dit keer is het meer een samenwerking geworden tussen mij en Kristian. Het eindresultaat is jazzier en introverter – misschien ook akoestischer doordat we nieuwe instrumenten in de mix hebben geïntroduceerd. We hebben ook meer gebruik gemaakt van melodielijnen en riffs, misschien zelfs een beetje te veel. Het is de eerste keer dat Kristian en ik samen hebben opgenomen en samen de mix hebben verzorgd, maar dat heeft onze muziek zeker geen kwaad gedaan. Pastoralia klinkt gewoon veel beter. Het is een typisch product van het moeilijke jaar 2020, opgenomen tussen mei en november."

LATE ZOMER

"Onze muziek wordt vaak als pastoraal omschreven en mensen denken hierbij aan de vaak desolate landschappen in Noorwegen. Dat gaat op voor ons eerdere werk waarbij we voornamelijk gebieden in het noorden van Noorwegen als onderwerp kozen. Nattfiolen en Pastoralia zijn meer geïnspireerd door tuinen, bloemen en

DISCOGRAFIE

Jordsjø	
Jordsjø (eerste twee cassettes).....	2017
Jord.....	2017
Nattfiolen.....	2019
Pastoralia.....	2021

planten en de kleuren van een late zomer in de delen van het zuidoosten van Noorwegen, waar we zijn opgegroeid. Het gebruik van viool en basklarinet op Pastoralia hebben die kleuren omgezet in klankkleuren, en in de toekomst wil ik daar meer mee gaan experimenteren. We hebben dit keer geprobeerd minder Mellotron te gebruiken omdat we vinden dat het instrument een beetje te veel aanwezig is in prog. Maar soms moet je gewoon de Mellotron gebruiken, in de juiste context en dosering, omdat die zo machtig en episch klinkt."

DROMEN

"Mensen zijn helaas gewend geraakt aan labels. Elk genre en subgenre moet tegenwoordig een label opgeplakt krijgen. Ik hou me daar niet mee bezig. We streven naar een eigen geluid, en ik denk dat we daar goed mee bezig zijn. In onze sound vermengen we folk, jazz en klassieke elementen, aangevuld met een eeuwige zoektocht naar mooie melodielijnen en coole riffs. Natuurlijk hebben we onze invloeden, maar onze muziek is wel hedendaags en gebaseerd op onze dromen die we willen vervullen. Tasmørke en Wobbler zijn grote invloeden voor ons, zowel muzikaal als persoonlijk. Needlepoint is een ontzettend goeie groep, en toen ik voor het eerst de 12" Twilight Fields van The Chronicles Of Father Robin (uit 2013, slechts 300 exemplaren,

red.) hoorde, wist ik niet wat me overkwam. Maar om heel eerlijk te zijn raak ik niet vlug onder de indruk van progrock. Er is zo veel meer in de wereld dan prog. Een groep als Nakama, met New Rituals: schitterend materiaal en onmogelijk in een hokje te stoppen."

LANDSTAAL

"Ik denk dat we in de toekomst in het Noors zullen blijven zingen. Ik kan me namelijk beter uitdrukken in mijn eigen landstaal. Voor Pastoralia hebben we enorm veel tijd gependend om de teksten zo correct mogelijk in het Engels te vertalen. Ik denk dat dit een mooie tegemoetkoming is. Door de pandemie is het laatste jaar duidelijk geworden dat Noorwegen een land is dat prima geleid wordt. De mensen zijn er veilig en hebben weinig economische problemen. Dit in combinatie met lange en donkere winteravonden met heel wat vrije tijd binnenshuis zorgt voor creativiteit en veel goeie muziek. Jullie lezers moeten zeker eens luisteren naar Needlepoint, Nakama, de rauwe punky psychedelische progrock van No Life Orchestra en de groep Actionfredag die later dit jaar een debuut zal uitbrengen: prog in de stijl van Canterbury, Henry Cow en heel wat meer!

A photograph of the band Helloween performing on stage. Four members are visible, playing electric guitars and singing into microphones. The stage is lit with blue and red spotlights, and a large white graphic of a face is visible in the background.

HELLOWEEN

De Duitse groep Helloween behoort tot de pioniers van de powermetal. Gedurende 35 jaar waren er heel wat personeelswisselingen en discussies, maar na de Pumpkins United Tour hebben ook gitarist Kai Hansen en zanger Michael Kiske de draad weer opgepakt. Kiske geeft tekst en uitleg.

Door de pijn heen

"Het begon allemaal in 2013, toen ik op tournee was met Avantasia. Op een festival kwam ik backstage Michael Weikath tegen. Hij was heel vriendelijk en zei letterlijk: 'Wat heb ik gedaan dat je me niet kunt vergeven?' Indertijd zat het allemaal heel diep, maar ik besepte op dat moment dat mijn woede verdwenen was. Na enkele gigs met Unisonic in Spanje sprak ik erover met Kai Hansen, en de rest is geschiedenis. De manager van Helloween zorgde ervoor dat ik bij Andy Deris in zijn huis in Tenerife kon logeren, en het voelde alsof ik een oude vergeten broer tegenkwam. Twee weken lang deden we bijna alles samen, en het klikte goed met de man die lang geleden mijn job

afpakte. Uiteindelijk maakten we in 2017 enkel een contract voor de tournee, zodat er geen verplichtingen waren mocht het fout aflopen, maar alles liep perfect, ook al liep ik in Zuid-Amerika een virus op."

Hoe bepalen jullie wie welke partij zingt?

"We hebben een vergelijkbaar stembereik, maar Andy zingt agressiever en schreeuwt meer; sommige songs hebben dat nu eenmaal nodig. Mijn handelsmerk is operagerichter en melodieuzer. Producer Dennis Ward nam alle zangpartijen met ons door, maar uiteraard was dat niet bindend. Wanneer iemand zich niet op zijn gemak voelde met een song, probeerde de andere zanger het. Mijn

laatste zangpartijen werden opgenomen in Tenerife, vlak voordat de pandemie uitbrak. De rest van de opnames gebeurde in Hamburg. Voor dit album heb ik zelf geen songs geschreven. Graag had ik gezien dat Kai nog wat meer songs had geschreven, maar na Skyfall is hij een beetje lui geworden. De ballad, geschreven door Andy, heeft het album niet gehaald."

ELVIS

Best Time is een typisch hardrocknummer, zelfs wat in de stijl van Billy Idol. "Onze gitarist Sacha Gerstner zingt hier; hij heeft inderdaad een heel andere muzikale achtergrond. Naast metal is hij ook door mainstream popmuziek en new wave beïnvloed. Mijn

invloeden zijn ook heel divers. Vanaf mijn veertiende luisterde ik naar The Beatles en vooral Elvis Presley, ook al was ik toen een metalhead. Eigenlijk ontdekte ik zijn muziek pas toen hij stierf. Van mijn zus kreeg ik de dubbel-lp Elvis Forever, en sindsdien was ik een groot Elvis-fan. De laatste jaren van zijn leven ging het echt niet goed met hem. Hij was dik en vermoeid, wilde geen Elvis meer zijn; in mijn ogen heeft hij een vorm van zelfmoord gepleegd. In de jaren tachtig luisterde ik ook naar, bijvoorbeeld, U2, Eurythmics, Kate Bush en The Police."

Skyfall gaat over een buitenaards wezen dat neerstort op aarde. Wie heeft dat verhaal bedacht?

"Dat was eigenlijk een idee van Kai; wij waren niet zo dol op het verhaal van een alien. Liever had ik dat het verhaal meer de spirituele kant was opgegaan, waarbij in metaforen de positie van de mensheid ter discussie werd gesteld. Maar uiteindelijk werd het in de video best wel leuk met de alien, die met behulp van een soort Iron Man probeert te ontsnappen aan de mensen, die proeven op hem deden."

Je bereikt nog steeds makkelijk de hoge noten. Hoe bescherm je je stem?

"Ik oefen heel vaak en ik pas me aan aan de veranderingen in mijn stem. Vanaf je dertigste verandert je hele lichaam en dus ook je vocale capaciteiten. Veel zangers krijgen problemen omdat ze daar geen rekening mee

houden. Geen idee wat het wordt als je zeventig bent; misschien is het dan helemaal op. Als je bijvoorbeeld Rob Halford bezig hoort – die kan het nog allemaal. Het zit vooral ook in je hoofd en je instelling. Je mag je stem nooit forceren, en dan kun je wellicht zingen tot je er dood bij neervalt."

KARMA

Op welke manier heeft spiritualiteit je geholpen in je leven en in je muzikale carrière?

"Het is altijd de essentie geweest van mezelf, ook al was mijn benadering nooit religieus. Religies zijn dogmatische systemen, die je vrijheid beknotten en eigenlijk dood zijn. Op mijn twaalfde zag ik de zes uur durende Italiaanse film Jesus Of Nazareth; daar was ik compleet ondersteboven van. Ik kocht toen de Bijbel, en vooral het Nieuwe Testament was verrijkend voor mij. Na mijn vertrek bij Helloween dweeptte ik met Duitse filosofen, zoals Goethe, Schiller en vooral Rudolf Steiner. Toen ik wat ouder werd, begreep ik die laatste beter, en dat hielp om mijn persoonlijkheid te vormen. Zijn werk liet mij het bewustzijn van het menselijk wezen beter doorgronden, vooral in vergelijking met de dieren. Steiner betwistte de opvattingen van Kant, die als agnosticus poneerde dat het menselijk brein nooit in staat zou zijn om spiritualiteit te begrijpen. Zelf vind ik dat het intellect dat wel kan, en Steiner heeft dat vanuit zijn eigen spirituele ervaringen beschreven."

Hoe kijk je vandaag de dag tegen de mensheid aan? Ben je optimistisch?

"Jazeker, het maakt allemaal deel uit van het plan, we moeten zowel de goede als de kwade ervaringen doormaken. God wil dat we het onderscheid kunnen maken, zowel van binnen als van buiten. Het kwaad zit in onze ziel, ook al zijn mensen in essentie wel goed. In de vrijheid moeten we op zoek gaan naar een nieuwe vorm van liefde. Moraliteit en liefde zijn onmogelijk zonder vrijheid. Je moet iets wakker maken in je hart om uit te groeien tot een gezond menselijk wezen. We leven eigenlijk primitief en zelfzuchtig, ook al zouden we intussen beter moeten weten. Ik ben geen Boeddhist, maar toch meen ik dat alles draait om karma. We moeten door de pijn heen om een beter mens te worden."

Wat biedt de toekomst?

"Helloween is nu wel prioriteit, maar Tobias Sammet heeft ook contact met me opgenomen voor zijn nieuwe Avantasia, om een duet met Geoff Tate te zingen. Ik zou graag nog eens een nieuwe Place Vendome maken. En een nieuwe Unisonic met Gus G zie ik ook nog wel zitten, ook al lijkt Kai niet erg geïnteresseerd. Verder wil ik akoestische albums maken die niks te maken hebben met metal. Thuis luister ik trouwens het grootste deel van de tijd naar klassieke albums in surround sound en naar Ierse folkmuziek van Cara Dillon. Maar bovenal wil ik groeien als mens!"

DISCOGRAFIE

Helloween

Helloween	1985
Walls Of Jericho	1985
Keeper Of The Seven Keys Part 1	1987
Keeper Of The Seven Keys Part 2	1988
Pink Bubbles Go Ape	1991
Chameleon	1993
Master Of Rings	1994
The Time Of The Oath	1996
Better Than Raw	1998
The Dark Ride	2000
Rabbit Don't Come Easy	2003
Keeper Of The Seven Keys - The Legacy	2005
Gambling With The Devil	2007
Unarmed	2009
7 Sinners	2010
Straight Out Of Hell	2013
My God Given Right	2015
Helloween	2021

LIVE IN CONCERT

10cc

28/10 Muziekgebouw, Eindhoven
31/10 De Oosterpoort, Groningen
01/11 De Spiegel, Zwolle
13/11 CineCityXL, Vissingen
16/11 Concertgebouw, Amsterdam
17/11 De Vereniging, Nijmegen
20/11 Schouwburg, Hengelo
21/11 Parkstad Limburg, Heerlen

Jan Akkerman

10/09 P60, Amstelveen
17/09 Hedon, Zwolle

Ange

10/12 Spirit Of 66, Verviers

Antimatter

08/11 Luxor Live, Arnhem

Arena

08/10 Metropool, Hengelo
19/10 De Bosuil, Weert
21/10 Spirit Of 66, Verviers
30/10 Cultuurpodium Boerderij, Zoetermeer

Argus

09/10 De Pul, Uden
(& Kristoffer Gildenl w)

Martin Barre

28/10 Cultuurpodium Boerderij, Zoetermeer

Blackbriar

02/10 Iduna, Drachten
10/10 Luxor Live, Arnhem
14/10 Bibelot, Dordrecht
15/10 Dynamo, Eindhoven
14/11 Melkweg, Amsterdam

Comedy Of Errors

25/09 Cultuurpodium Boerderij, Zoetermeer (& Pallas)

Deep Purple

10/10 Ziggo Dome, Amsterdam

Evergrey

17/10 Gebr. De Nobel, Leiden
22/10 Dynamo, Eindhoven
23/10 Biebob, Vosselaar

Focus

01/08 Openluchttheater, Valkenburg
22/10 Willem Twee, Den Bosch
04/12 De Duycker, Hoofddorp
11/12 De Theaterbakkerij, Gouda

Gazpacho

14/10 Hedon, Zwolle
(& Pure Reason Revolution)
15/10 Mezz, Breda
(& Pure Reason Revolution)

Anneke van Giersbergen

16/07 Hedon, Zwolle
14/12 TivoliVredenburg, Utrecht

Kristoffer Gildenl w

02/09 Bibelot, Dordrecht
03/10 De Bosuil, Weert
09/10 De Pul, Uden (& Argus)
03/12 Cacaofabriek, Helmond

Golden Caves

30/09 Bibelot, Dordrecht
23/10 Kroepoekfabriek, Vlaardingen
(& Scarlet Stories)
29/10 Willem Twee, Den Bosch
(& Scarlet Stories)

Into The Open

27/11 Parkvillia, Alphen aan den Rijn

Floor Jansen

01/09 Afas Live, Amsterdam
02/09 Afas Live, Amsterdam
03/09 Afas Live, Amsterdam

IQ

11/12 Cultuurpodium Boerderij, Zoetermeer

Karnivool

23/09 013, Tilburg

Knight Area

09/10 Estrado, Harderwijk
29/10 Parkvillia, Alphen aan den Rijn
04/12 Kroepoekfabriek, Vlaardingen

Lazuli

29/10 Spirit Of 66, Verviers
30/10 Cacaofabriek, Helmond

Leprous

03/12 Doornroosje, Nijmegen

Lesoir

08/10 Parkvillia, Alphen aan den Rijn
09/10 Oefenbunker, Landgraaf
04/11 Fluor, Amersfoort
07/11 Hedon, Zwolle

Magnum

05/09 De Pul, Uden

Monomyth

25/09 Cacaofabriek, Helmond
28/10 Gebouw-T, Bergen op Zoom
31/10 Patronaat, Haarlem

Mostly Autumn

02/10 Metropool, Enschede
03/12 Spirit Of 66, Verviers
04/12 Cultuurpodium Boerderij, Zoetermeer

Nightwish

22/11 Ziggo Dome, Amsterdam
23/11 Ziggo Dome, Amsterdam
10/12 Lotto Arena, Antwerpen

Opeth

19/10 TivoliVredenburg, Utrecht
20/10 TivoliVredenburg, Utrecht

Pallas

25/09 Cultuurpodium Boerderij, Zoetermeer (& Comedy Of Errors)

Carl Palmer's ELP Legacy

01/10 De Pul, Uden

The Pineapple Thief

09/10 Paradiso, Amsterdam

Pure Reason Revolution

14/10 Hedon, Zwolle (& Gazpacho)
15/10 Mezz, Breda (& Gazpacho)

RanestRane

18/11 Cultuurpodium Boerderij, Zoetermeer

Saga

12/11 Metropool, Enschede
13/11 Cultuurpodium Boerderij, Zoetermeer

Scarlet Stories

23/10 Kroepoekfabriek, Vlaardingen
(& Golden Caves)
29/10 Willem Twee, Den Bosch
(& Golden Caves)

Soen

20/11 Cultuurpodium Boerderij, Zoetermeer

Soft Machine

21/10 Cultuurpodium Boerderij, Zoetermeer

Stick Men

16/10 Cultuurpodium Boerderij, Zoetermeer

Supersister Projekt

09/10 Hedon, Zwolle
15/10 P60, Amstelveen
22/10 Burgerweeshuis, Deventer
29/10 De Pul, Uden
30/10 De Vorstin, Hilversum
06/11 Manifesto, Hoorn
12/11 Grenswerk, Venlo
18/11 Paard van Troje, Den Haag

Van Der Graaf Generator

30/09 Paradiso, Amsterdam

John Waite

02/10 Metropool, Hengelo

Ray Wilson

10/07 De Bosuil, Weert
06/11 Cultuurpodium Boerderij, Zoetermeer

Wilson & Wakeman

02/12 Mezz, Breda
04/12 Paradox, Tilburg
06/12 Grenswerk, Venlo
07/12 Luxor Live, Arnhem
08/12 De Flux, Zaandam
10/12 Iduna, Drachten

TRIBUTE BANDS

2000 Motels Plays Frank Zappa

11/09 Q-Factory, Amsterdam
02/10 Kroepoekfabriek, Vlaardingen

Big One

08/12 Hedon, Zwolle
11/12 De Pul, Uden

Brit Floyd

06/11 Muziekgebouw, Eindhoven
07/11 Afas Live, Amsterdam

Century's Crime

30/10 Forum, Sittard

Mama Genesis

28/11 De Pul, Uden

The Musical Box

02/12 TivoliVredenburg, Utrecht
04/12 Muziekgebouw, Eindhoven

Pink Project

03/09 Openluchttheater, Valkenburg
04/09 Openluchttheater, Valkenburg
08/10 Cultuurpodium Boerderij, Zoetermeer

The Pink Floyd Sound

07/08 De Bosuil, Weert

Mr. Punch

11/09 De Bosuil, Weert

The Rushians

24/09 Parkvillia, Alphen aan den Rijn

Still Collins

21/11 Muziekgieterij, Maastricht

Symphonic Rock Night

25/09 Stadsgehoorzaal, Vlaardingen
15/10 Het Kruispunt, Barendrecht
06/11 De Voorvegtter, Hardenberg
20/11 Markant, Uden
10/12 Theater, Sneek

La Villa Strangiato

08/10 De Bosuil, Weert
10/10 Caf  De Herberg, Ommen

The Wall In Concert

29/12 Ahoy, Rotterdam

The Watch

15/10 Cultuurpodium Boerderij, Zoetermeer

FESTIVALS

Progrockfest:

31 oktober, Paard van Troje, Den Haag

Met Absolutely Floyd, Another Journey, Deflexion, ELP Tribute Project, Genesis Project, The Rushians en Yesshows

Brainstorm festival:

5 en 6 november, Gigant, Apeldoorn

Met Majestica, Morgarten, Scarlet Stories, Orden Ogan, Narnia, Leaves' Eyes, Eric Clayton and the Nine, Hamferd, Catalyst Crime, S wol

Giants Of Progrock:

14 november, Schouwburg, Hengelo

Met Dry Land, Thrak, Genesis Project, Yesshows en The Rushians

De zalen zijn per 5 juni weer een beetje opengegaan, er mogen weer 50 mensen naar binnen. Het kabinet wil op 26 juni stap 4 in het openingsplan gaan zetten waardoor er voor concertzalen nog meer mogelijk wordt. We durven daarom weer een concertagenda te publiceren, op deze pagina vind je alleen de concerten van 2021. De meest actuele concertagenda tref je aan op onze website: www.iopages.nl. Hierop is te zoeken op locatie/band/datum/plaats/provincie. Als je je aanmeldt voor de 10 Pages nieuwsbrief krijg je iedere donderdag een overzicht van de aankomende progconcerten in je mailbox.

'AN EVENING WITH NIGHTWISH IN A VIRTUAL WORLD'

28 MEI 2021, THE ISLANDERS ARMS

Tuomas
Holopainen

Op 28 mei om acht uur 's avonds en voor ons in Europa op 30 mei 's nachts gaf 's werelds grootste female fronted metalband Nightwish een concert. Misschien geen absolute primeur, maar de virtuele wereld waarin deze formidabele band optrad was niet alleen origineel maar ook zo indrukwekkend dat ik beide concerten tweemaal heb bekeken. Alle bandleden van zo dichtbij te kunnen zien en dan in je luie stoel genieten van een perfecte geluidskwaliteit... het zou best eens een trend kunnen worden als alternatief voor massale bijeenkomsten waarbij je je idolen alleen van grote afstand of via megaschermen kunt volgen. Maar liefst meer dan 150.000 mensen waren getuige van deze shows, die plaatsvonden in een bijzondere 'kroeg', de Islanders Arms. Dat is een prachtig pand met wat karakteristieken van een bruin café, op de voorgevel een grote klok als bij

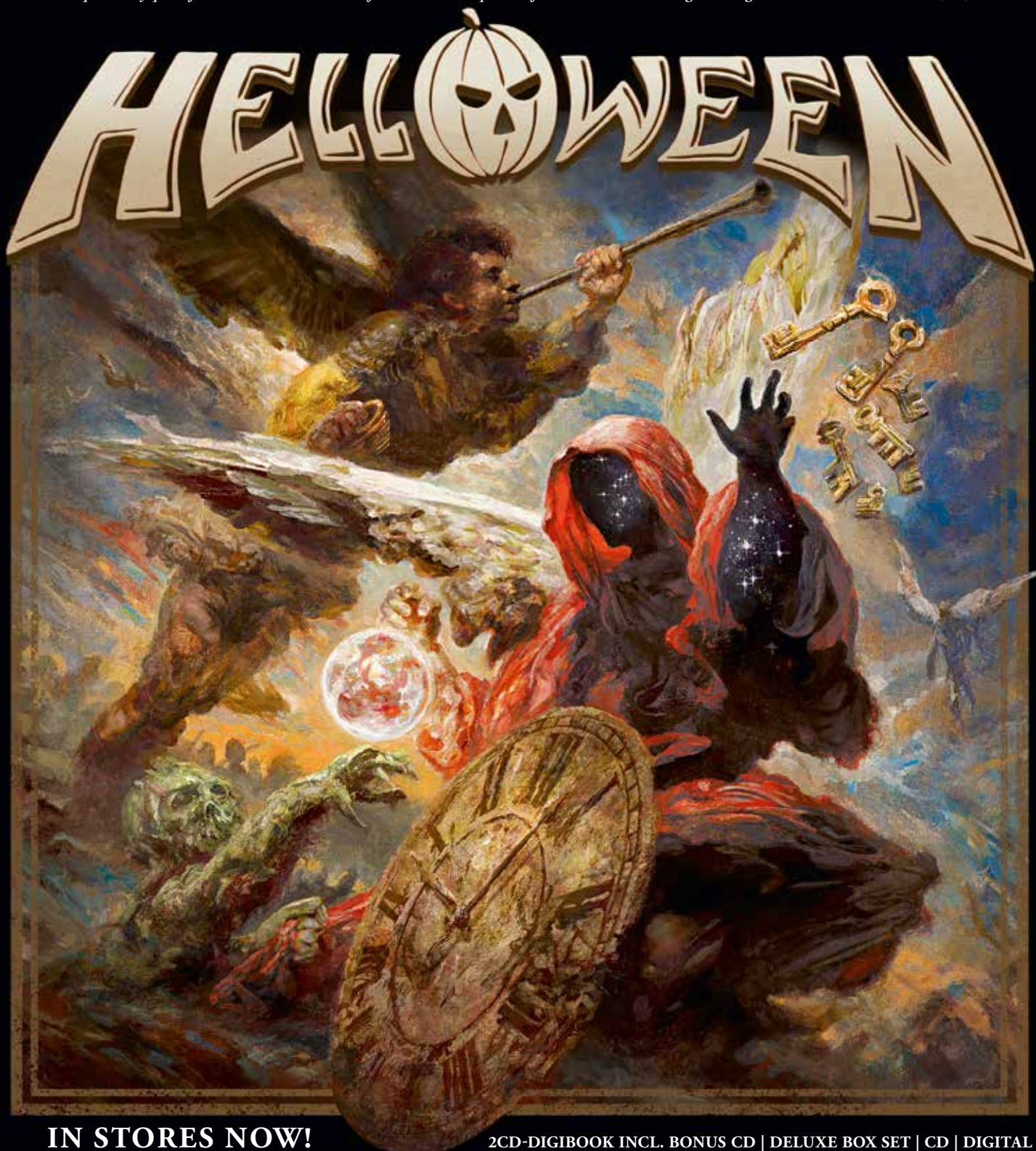
een treinstation en ramen die passen bij een kerk, plus een vuurtoren, gesitueerd aan de rand van een meer op een klif met gigantische watervallen over de gehele breedte. Er komt een Zeppelin aangevlogen en zodra die is geland, begint de band te spelen. Deze concerten waren tevens de vuurdoop voor bassist Jukka Koskinen, die de zware taak heeft de geweldige Marko Hietala te vervangen tijdens de op handen zijnde Human. :||: Nature. World Tour. Natuurlijk mis je de imposante verschijning en dito stem van Hietala, maar dat Koskinen zijn bas weet te hanteren werd wel duidelijk. Terwijl de band moest optreden in een kale ruimte zonder interactie met publiek, met telkens een doodse stilte na elk nummer, zag de kijker de fantasierijkste beelden en een band die na zo'n lange periode toch even moest wennen. Hoewel het eerste concert feilloos werd afgewerkt, waren de bandleden tijdens het tweede concert duidelijk meer op hun gemak. Er was onderling meer contact en bij Sleeping Sun moest ik een traantje wegpinken, zo mooi! Qua keuze van de nummers lag de nadruk uiteraard op het laatste album, maar er werden ook oudjes gespeeld, zowel uit het 'Tarja-tijdperk' als uit het 'Anette-tijdperk', en zo'n kwart van de tweede show verschilde van de eerste. Het zal een kolkend feest worden in het Ziggo Dome, dat lijkt haast wel zeker. Deze virtuele concerten waren in elk geval op alle fronten geslaagd en zullen de behoefte van de fans om Nightwish 'echt' live te zien alleen maar groter maken.

Tekst: Menno von Brucken Fock

THE FUTURE METAL CLASSIC FROM THE REUNITED HELLOWEEN LINE-UP

"After those stellar live gigs, 'Halloween' had to be a great album. It's better than that. It's the masterpiece that Pumpkins United needed to make." CLASSIC ROCK (UK)

"Epic, catchy, powerful and hard - 'Halloween' is a future classic, the epitome of what makes this amazing band so great." FISTFUL OF METAL (UK)

IN STORES NOW!

2CD-DIGIBOOK INCL. BONUS CD | DELUXE BOX SET | CD | DIGITAL
3LP IN TRIFOLD WITH HOLOGRAM | 2CD+2LP EARBOK INCL. BONUS CD | VARIOUS COLOURED DOUBLE VINYL IN GATEFOLD

MERCHANDISE AND MORE
at www.nuclearblast.de

NUCLEAR BLAST

BAND INFO, MERCHANDISE AND MORE:

WWW.NUCLEARBLAST.DE
WWW.FACEBOOK.COM/NUCLEARBLASTRECORDS

NUCLEAR BLAST MOBILE APP FOR FREE
ON IPHONE, IPOD TOUCH + ANDROID!
Get the NUCLEAR BLAST mobile app NOW at
<http://road.ie/nuclearblast> FOR FREE or scan
this QR code with your smartphone reader!

GESPECIALISEERD IN SYMFONISCHE EN PROGRESSIEVE ROCK MUZIEK

Kijk voor een overzicht van ons totale aanbod op

www.beyondrock.nl

We hebben doorgaans enkele honderden titels in het prog genre op voorraad, terwijl we daarnaast nog een paar duizend andere titels redelijk snel kunnen leveren.

Meer weten? Stuur een email naar info@beyondrock.nl

NU O.A. TE KOOP:

Argos-The Other Life, **Baro Prog**-Jets-Utopie, **Big Big Train**-Common Ground, **Boots, Ron & Gert Emmens**-A Night At Blackrock Station, **Broers + Klazinga**-Burdens Of The Mind, **Chain Reaktor**-Homesick, **Evership**-The Uncrowned King: Act 1, **Frost***-Day And Age, **Helmet Of Gnats**-Travelogue, **Kansas**-Point Of Know Return Live & Beyond, **Karmamoi**-Room 101, **Kayak**-Out Of This World, **Liquid Tension Experiment**-LTE3, **Magenta**-Angels & Damned: 20th Anniversary Show, **Metamorphosis**-I'm Not A Hero, **RPWL**-God Has Failed: Live And Personal, **Samurai Of Prog**-The Lady And The Lion, **Samurai Of Prog**-The White Snake, **Sylvan**-One To Zero, **Syndone**-Kama Sutra, **Texel**-Metropolitan, **Timelock**-Stay Awake, **Zabbini**, **Luca**-One

**WIJ WENSEN IEDEREEN
EEN FIJNE EN
ONBEZORGDE ZOMER**

**EN HOPEN JULLIE
IN SEPTEMBER
WEER IN ONZE
ZAAL TE ZIEN!**

CULTUURPODIUM BOERDERIJ AMERIKAWEG 145 ZOETERMEER
CULTUURPODIUMBOERDERIJ.NL

NMB

THE NEAL MORSE BAND
INNOCENCE & DANGER

Beschikbaar vanaf: 27.08.2021

NMB zijn **Neal Morse, Mike Portnoy, Randy George, Eric Gillette, Bill Hubauer**
"Innocence & Danger" is het 4de studio album van de band

Verkrijgbaar als Limited 2CD+DVD Digipak inclusief 'Making-Of' documentaire, en als 180g 3LP+2CD Boxset!

DREAM THEATER

LOST NOT FORGOTTEN ARCHIVES

A DRAMATIC TOUR OF EVENTS - SELECT BOARD MIXES

Beschikbaar vanaf: 23.07.2021

'A Dramatic Tour of Events - Select Board Mixes'
is een zorgvuldig samengestelde selectie van tracks opgenomen
tijdens de gelijknamige tournee van 2011/2012

Aanvankelijk een fanclub vakantie-release,
nu voor het eerst verkrijgbaar op CD & Vinyl

Verkrijgbaar als Special Edition 2CD Digipak, Gatefold zwarte 180g 3LP + 2CD,
Gatefold transparant colaflesjesgroen 180g 3LP, en als 2CD & Digitaal Album!

TRAIN OF THOUGHT INSTRUMENTAL DEMOS (2003)

Beschikbaar vanaf: 20.08.2021

Het derde deel in de serie is het eerste deel van de klassieke
Ytsejams Records catalogus die opnieuw wordt uitgebracht,
en bevat de instrumentale demo's van Dream Theater's
monumentale studioalbum 'Train of Thought' uit 2003.

Verkrijgbaar als Special Edition CD Digipak, Gatefold zwarte 2LP+CD,
Ltd. Gatefold witte 2LP+CD, en als Digitaal Album!